הלכות גירושין פרק י"ב - תמלול

סיכום השיעור

סיכום השיעור: רמב"ם הלכות גירושין – פרק י"ב

הקדמה צו פרק י"ב (און י"ג) מהלכות גירושין

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

(הקדמה כללית צום אינהאלט און סטרוקטור פון פרק י"ב אין הלכות גירושין)

2. פשט-אויפקלערונג

נאכדעם וואס די פריערדיגע צוויי פרקים האבן געערעדט פון די הלכות *נאך* דעם גט (אז דער גט מאכט די פרוי מותר לשוק), גייט דער פרק אריין אין די פרטים פון **דיני נאמנות**: וויאזוי ווייסן מיר למעשה אז א פרוי איז א פנויה אדער מותרת לשוק, וואס מאכט א חזקת פנויה, און ווי לאנג האלט אן א חזקת אשת איש. דער פרק צעטיילט זיך אין צוויי הויפט חלקים (דער חילוק איז ביי הלכה ט"ו):

1) **ערשטער חלק:** נאמנות פון א פרוי אדער עדים צו זאגן אז זי איז געווארן א גרושה (ארויסגיין פון אן איסור אשת איש דורך גירושין).

2) **צווייטער חלק:** נאמנות פון א פרוי אדער אן עד אחד צו זאגן "מת בעלה" אין א ווייטן פלאץ (די גרויסע נושא פון עגונות).

3. חידושים און הסברים

* **פארוואס שטייען דיני "מת בעלה" אין הלכות גירושין? (ר' יצחק):** די משנה אין קידושין זאגט אז אן אשה קונה את עצמה בשני דברים, בגט ובמיתת הבעל. מען קען אנקוקן דעם גאנצן ספר נשים אזוי: **הלכות אישות** איז וויאזוי א פרוי *ווערט* אן אשת איש (און די הלכות וואס קומען מיט דעם), און **הלכות גירושין** איז בעצם וויאזוי זי ווערט *אויס* אשת איש (דער "אנדואינג"). על פי רוב ווערט מען אויס אשת איש דורך א גט, וואס האט אסאך הלכות. מיתת הבעל אליין איז א מציאות וואס האט נישט קיין הלכות, אבער די איינציגע הלכה וואס שפילט דארט איז ווען מען *ווייסט נישט* צי דער מאן איז געשטארבן (דיני נאמנות). דעריבער פאסט עס זייער גוט אריין אין הלכות גירושין, ספעציעל ווייל די גדרי נאמנות פון גירושין און מיתת הבעל זענען זייער ענליך.

* **דאס גרויסע בילד פון ספר נשים (ר' יואל אשר):** דער בוי פונעם רמב"ם איז צו באוואונדערן: ער הויבט אן אין אישות מיט די פשוט'ע יסודות (וואס איז א פרוי, די יארן און סטאטוסן), דערנאך די מצוה פון פריה ורביה, וויאזוי א חתונה שפילט זיך אויס, וויאזוי מען ענדיגט א חתונה (גירושין), און יעצט – נאך די הלכות פון נאמנות – גייט די פרוי צוריק אין דער רייע צו קענען נאכאמאל חתונה האבן בבחינת "לערב אל תנח ידך".

* **[דיגרעסיע: די גאונות פון פסק'ענען הלכה קעגן ישיבתישע לומדות]:**

* **ר' יואל אשר** מערקט אן פון זיין ערפארונג פון לערנען פרק האשה רבה (יבמות) און כתובות בעיון אין ישיבת שערי יושר: ווען מען קומט פון די גמרות מיט אלע שיכטן פון לומדות צום טור און רמב"ם, פילט מען לכאורה אז די לומדות ליגט נישט דא. אבער באמת ליגט דא א פיל גרעסערע גאונות – צו נעמען אזעלכע קאמפליצירטע סוגיות (וואו מען זעט אויך די לאנגע רי"ף'ס) מיט אסאך "במה דברים אמורים'ס" און חזקות וואס זענען זיך סותר, און אויסקאכן דערפון א קלארע הלכה פסוקה.

* **ר' יצחק** לייגט צו אז די סיבה פארוואס די סוגיות זענען אזוי קאמפליצירט אין דער גמרא איז נישט ווייל מען האט סתם געוואלט זאגן לומדות אין דער וועלט אריין (וואס מען טוט אין ישיבות דארף מען טאקע פארשטיין וואס דער תכלית איז), נאר ווייל די מציאות און די מעשים וואס זענען געקומען אין בית דין שטיבל זענען געווען זייער קאמפליצירט. דער רמב"ם מאכט דא קלאר וואס די הלכה איז למעשה.

* **די צוויי הויפט-אופנים אין נאמנות גירושין (ר' יצחק בשם הרב ראבינאוויטש):** אלס הקדמה צו פארשטיין דעם רמב"ם'ס מהלך אין די ערשטע הלכות, זענען אין דער נושא פון "נתגרשה" דא צוויי הויפט אופנים (וואס ביי "מת בעלה" איז דער חילוק נישט אזוי שייך, ווייל דארט ווייסט מען געוועלך אז זי איז געווען אן אשת איש):

1. **אופן א' (לא הוחזקה):** מיר ווייסן בכלל נישט אז זי איז אמאל געווען אן אשת איש (כל זמן עס איז נישטא קיין חזקת אשת איש, האט יעדע פרוי א חזקת פנויה). מיר ווייסן פון איר אישות נאר פון דעם זעלבן וועג וואס מיר ווייסן פון אירע גירושין – דורך איר אייגענעם דיבור. דאס איז דער פשוט'סטער פאל, און מיט דעם הויבט דער רמב"ם אן אין הלכה א'.

2. **אופן ב' (הוחזקה):** מיר ווייסן יא פון פריער אז זי איז געווען אן אשת איש (זי האט א חזקת אשת איש), און די שאלה איז וויאזוי זי קען ארויסגיין פון דער חזקה.

הלכה א' (והלכה ב'): אשת איש הייתי וגרושה אני (הפה שאסר הוא הפה שהתיר)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

האשה שבאה ואמרה אשת איש הייתי וגרושה אני, נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

2. פשט-אויפקלערונג

א פרוי קומט פאר אונז פון אן אנדער פלאץ (וואו מען קען איר נישט און מיר האבן נישט קיין שום פריערדיגע חזקת אשת איש אויף איר) און זאגט: "איך בין געווען אן אשת איש, אבער איך בין יעצט א גרושה". מען גלייבט איר אז זי איז מותרת לשוק. די סיבה איז ווייל די איינציגע סיבה פארוואס מיר זאלן טראכטן אז זי איז אן אשת איש איז נאר ווייל *זי אליין* האט עס געזאגט; ממילא, דאס זעלבע מויל וואס האט איר גע'אסר'ט ("אשת איש הייתי"), איז דאס זעלבע מויל וואס איז איר מתיר ("וגרושה אני").

3. חידושים און הסברים

* **דער כלל פון "הפה שאסר" ביים רמב"ם (ר' יצחק):** דער רמב"ם איז געווען שטארק באאיינדרוקט פון דעם כלל, און אין פירוש המשניות (מסכת דמאי) שרייבט דער רמב"ם אז "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" איז א כלל גדול בכל התורה כולה.

* **די מחלוקת ראשונים צי "וגרושה אני" מוז זיין "תוך כדי דיבור" (דברי הרמ"ך):**

* **ר' יואל אשר** ברענגט א גרויסע מחלוקת ראשונים, און ספעציעל דעם **רמ"ך** (ר' משה כהן מלוניל, איינער פון די מגיהים און בעלי השגות אויפ'ן רמב"ם בדורו של הראב"ד אדער פאר אים). דער רמ"ך זאגט אז דער דין פונעם רמב"ם איז נאר וועז זי זאגט "וגרושה אני" **תוך כדי דיבור** צו "אשת איש הייתי". אויב אבער זי האט געזאגט "אשת איש הייתי" און עס געלאזט הענגען (מען האט איר שוין געגלייבט), קען זי נישט קומען שפעטער און זאגן "גרושה אני" סיידן זי גיט אן **אמתלא** (א גוטער הסבר פארוואס זי האט פריער געזאגט נאר אשת איש). ר' יואל אשר מערקט אן אז אין דעם לשון פונעם רמב"ם ("אשת איש הייתי וגרושה אני") קלינגט עס טאקע ווי איין לאנגער זאץ, וואס קען מרמז זיין אויף תוך כדי דיבור, הגם דער רמב"ם שרייבט עס נישט ארויס אלס תנאי.

* **קשיא מתוספות אין מגילה (ר' יצחק):** אויב זי זאגט עס תוך כדי דיבור, דארף מען דאך בכלל נישט אנקומען צום דין פון "הפה שאסר"! עס איז דאך א פשוט'ער דין בכל התורה אז "תוך כדי דיבור כדיבור דמי" (זי קען צוריקציען אדער ערקלערן איר דיבור, און עס איז נישט פון די אויסנאמען ווי מקדש, מגרש, מגדף ועובד ע"ז וואו תוך כדי דיבור העלפט נישט)!

* **תירוץ א' (חילוק צווישן חלות און נאמנות – ר' יואל אשר און ר' יצחק):** דער כלל אז ביי קידושין וגירושין העלפט נישט תוך כדי דיבור איז נאר ביי א **חלות** (וועז איינער איז מקדש אדער מגרש). דא אבער רעדן מיר נישט פון מאכן א חלות, נאר פון **דיני נאמנות** – און ביי נאמנות איז דער יסוד "הפה שאסר".

* **תירוץ ב' (דיוק אינעם לשון "הייתי" – ר' יצחק):** "תוך כדי דיבור" איז אן ענין פון *מפרש זיין* די אייגענע ווערטער אדער א *חזרה* (צוריקנעמען דאס פריערדיגע ווארט). אבער דא איז זי נישט חוזר אויף אירע פריערדיגע ווערטער, ווייל זי האט דאך לכתחילה געזאגט בלשון עבר: "אשת איש *הייתי*" (און אפשר איז דער רמב"ם טאקע מדייק אין דעם לשון "הייתי", אז זי האט זיך קיינמאל נישט אוועקגעשטעלט אלס אסורה יעצט).

* **שקלא וטריא אין סברא: צי שטעלט איר ערשטער דיבור אוועק א "חזקת אשת איש" וואס פארלאנגט תוך כדי דיבור?**

* **ר' יואל אשר'ס סברא (אז איר דיבור מאכט א חזקה):** וועז א פרוי קומט אין א נייער שטאט (באו מעיר אחרת, פאר'ן שלב פון "באו עדים") און זאגט אין בית דין "אשת איש הייתי" אדער "אשת איש אני", נעמט מען אירע ווערטער ערנסט (איר נאמנות אויף זיך אליין איז מדין "שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא") און זי שטעלט אוועק מיט דעם א **חזקת אשת איש** אויף זיך. מיט דער צייט קען מען איר אין שטאט אלס אשת איש. אויב מען נעמט עס אן, וויאזוי קען זי א צייט שפעטער (נישט תוך כדי דיבור) פלוצלינג קומען און זאגן "גרושה אני"? עס וואלט אויסגעזען ווי א הפקר-וועלט, וואו א מענטש קען זיך שפילן מיט בית דין: היינט שרייבט מען איר אריין אין ספר יוחסין אלס אשת איש, קומענדיגע וואך זאגט זי "גירשני", און דעם דריטן טאג זאגט זי ווידער "אשת איש אני"! דעריבער גיט "פה שאסר" איר נישט קיין אייביגע זכות צו טוישן איר ווארט וועז אימער זי ווייל, נאר עס דארף זיין תוך כדי דיבור, וועז זי האלט נאך אינמיטן אוועקשטעלן די חזקה און גיט נאר מער פרטים. ר' יואל אשר שטעלט אויך א שאלה צי מען זאגט דעם כלל פון "סוקלין על החזקות" אויף א חזקה וואס איז געבויט בלויז אויף איר "שויא אנפשיה".

* **ר' יצחק'ס תירוץ (דער לומד'ישער גדר פון פה שאסר קעגן פראקטישע חששות):**

1. *דער גדר פון חזקה:* "סוקלין על החזקות" מיינט נאר וועז מען זעט א מאן און א פרוי זיך פירן אין שטאט כדרך איש ואשה (אפילו מען האט נישט געזען די קידושין). אבער וועז א פרוי קומט אליין אן א מאן און זאגט אז זי איז אן אשת איש, ווערט א חזקה נישט געמאכט בלויז על פי דיבור; עס ווערט נישט קיין עצם "חזקה" אין דער וועלט, נאר אלעס איז געבויט בלויז על פי דבריה.

2. *די סברא פון פה שאסר:* מצד די סברא פון "הפה שאסר" איז נישט קלאר פארוואס מען זאל דארפן תוך כדי דיבור. אפילו אויב זי קומט צוויי טעג שפעטער און זאגט "נעכטן בין איך טאקע געווען אן אשת איש, אבער היינט האט ער מיר געג'גט" (אדער "גרושה אני"), איז זי נאמן. נאמנות איז נישט קיין כישוף ("מעדזשיק"). וועז מען קוקט אריין אין די ביכער פון בית דין און מען פרעגט אין יענע צוויי טעג "מנין איז די פרוי אן אשת איש?", איז דער ענטפער: "מפיה אנו חיים" – מיר ווייסן עס נאר פון איר מויל (סברא זו מובאת גם ברמ"ך מהגמרא). ממילא קען איר פריערדיג ווארט נישט זיין שטארקער אדער שוואכער ווי איר יעצטיג ווארט, און דאס זעלבע מויל וואס האט געלייגט דעם יסוד האט דעם כח אין הלכה עס צו טוישן.

3. *הלכה קעגן פראקטיק (דין מרומה):* אויף דער טענה אז זי מאכט משוגע דעם עולם, טאר מען נישט צומישן לומד'ישע הלכה מיט פראקטישע זאכן. מצד הלכה האט זי אלעמאל דאס רעכט צו זאגן "גירשני". פראקטיש, אויב א פרוי דרייט זיך אהין און צוריק, איז דאס א פראגע פון א "דין מרומה" – די מעשה וועט

פארדעכטיגט, און דאס איז די ארבעט פון בית דין צו קאנטראלירן אז מען ניצט נישט אויס די הלכה פאר שטותים.

הלכה ג': הוחזקה אשת איש ובאה ואמרה גירשני בעלי

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

הוחזקה אשת איש ובאה ואמרה גירשני בעלי, אינה נאמנת להתיר עצמה, ופסלה עצמה לכהונה לעולם. ואם מת בעלה חוששין לדבריה, וחולצת ולא מתייבמת.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב א פרוי איז שוין מוחזק אין דער וועלט אלס אן אשת איש (נישט דורך איר אייגענעם זאגן, נאר מענטשן ווייסן אזוי), און זי קומט און זאגט "גירשני בעלי", איז זי נישט נאמן זיך אליין מתיר צו זיין צו דער וועלט (ווייל דער איסור איז נישט געקומען על פיה, נאר פון אן אנדער אויטאריטעט – דער ציבור). אבער לחומרא גלייבט מען איר יא, און מיט אירע ווערטער האט זי זיך אליין פסול געמאכט לכהונה אויף אייביג (אלס א גרושה). דעריבער, אויב איר מאן שטארבט שפעטער, איז מען חושש פאר אירע ווערטער: זי בלייבט אסור פאר א כהן, און אויב ער איז געשטארבן אן קינדער, טאר זי נישט טוהן קיין יבום (ווייל אפשר איז זי א גרושה), נאר זי מוז נעמען חליצה (ווייל מיר גלייבן איר נישט לגמרי אז זי איז גע'גט).

3. חידושים און הסברים

* **דער לשון "הוחזקה" אין רמב"ם קעגן דער משנה (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** אין דער משנה שטייט דער לשון "אם יש עדים" (אז זי איז אן אשת איש), אבער דער רמב"ם טוישט און שרייבט "הוחזקה אשת איש". דא מיינט "הוחזקה" פשוט אז דער ציבור ווייסט שוין פון פריער אז זי איז אן אשת איש (אפילו אן עדים, נאר דורך א חזקה אין שטאט), לאפוקי וואו מען ווייסט עס נאר על פי דבריה.

* **[דיגרעסיע: שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ביי איסור כהונה]:**

* **ר' יואל אשר** זאגט אז דער טעם פארוואס זי ווערט פסול לכהונה איז מדין "שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא" (און ווי דער רמב"ם שרייבט אויסדריקליך אין דער קומענדיגער הלכה: "שהרי פסלה עצמה בהודאת פיה ועשת עצמה כחתיכה של איסור").

* אויף דעם וועקט **ר' יואל אשר** אויף א לומד'ישע שאלה: וועז א כהן האט חתונה מיט א גרושה, אויף וועמען ליגט דער איסור? לכאורה קען מען זאגן אז עס איז א מצוה און אן איסור אויפ'ן כהן נישט צו נעמען קיין גרושה. **ר' יצחק** האלט אז די פרוי איז אויך עובר אן איסור (און ביידע באקומען מלקות, פונקט ווי ביי אלע עריות). **ר' יואל אשר** צווייפלט אבער, ווייל אלע עריות זענען אן איסור קירבה אויף ביידע, משא"כ דא איז עס אן "איסור קדושה" מצד מעלות הכהונה, וואו דער עיקר איסור ליגט אויפ'ן כהן.

* ממילא פרעגט **ר' יואל אשר**: צי קען "שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא" (וואו די פרוי מאכט איר אייגענעם גוף פאר א חתיכה דאיסורא) ארבעטן צו שאפן אן איסור אויף א צווייטן מענטש (דעם כהן), וועז דער עיקר איסור איז נישט איר אייגענער איסור? דערצו וועקט ער אויף (ביי הלכה ד') די שאלה צי "חתיכה דאיסורא" איז א דין דאורייתא אדער דרבנן, און אויב עס איז דאורייתא, וואס איז דער גדר דערפון – צי עס ארבעט ווי א נדר (איסור חפצא) אדער עס איז א הלכה אין נאמנות (ר' יצחק באמערקט אז מען קען לערנען תוספות דערויף).

הלכה ד': היו לה שני עדים / הוציאה גט מתחת ידה ובא הבעל וערער

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

היו לה שני עדים שהיא גרושה אף על פי שאין שם גט הרי זו תינשא לכתחילה. הוציאה גט מתחת ידה ואמרה גירשני בעלי בזה, הרי זו נאמנת ותינשא בו אף על פי שאינו מקויים. בא הבעל וערער, אם אמר לא נתתיו לה אלא נפל ממני ומצאה אותו אינו נאמן, שהרי הודה שכתבו לה. אבל אם אמר הבעל על תנאי היה, או פקדון היה, או מעולם לא כתבתיו ומזויף הוא – יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה כמו שביארנו. ואם לא נתקיים אינה מגורשת להיותה מותרת לאחרים, אבל נפסלה מן הכהונה כמו שביארנו, שהרי פסלה עצמה בהודאת פיה ועשת עצמה כחתיכה של איסור.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב א פרוי (וואס איז מוחזק אלס אשת איש) האט צוויי עדים וואס זאגן עדות אז זי איז א גרושה, מעג זי חתונה האבן לכתחילה, אפילו זי האט נישט קיין שטר גט צו ווייזן. ווייטער, אויב זי נעמט ארויס א גט פון איר האנט און זאגט "מיין מאן האט מיר גע'גט מיט דעם", איז זי נאמן און מעג חתונה האבן דערמיט, אפילו דער גט איז נישט מקויים – כל זמן עס איז נישטא קיין ערעור.

אויב דער מאן קומט און איז מערער, וועגדט זיך אין זיין טענה: אויב ער זאגט "איך האב עס איר נישט געגעבן, עס איז מיר ארויסגעפאלן און זי האט עס געטראפן", גלייבט מען אים נישט, ווייל ער איז מודה אז ער האט עס געשריבן פאר איר און עס ליגט יעצט ביי איר. אבער אויב ער קומט מיט א שטארקער טענה – אז עס איז געווען "על תנאי" (און דער תנאי איז נישט מקויים געווארן), אדער "פקדון היה" (ער האט עס איר געגעבן נאר צו האלטן אלס פקדון און נישט לשם גירושין), אדער אז ער האט עס קיינמאל נישט געשריבן און עס איז "מזויף" – דעמאלט מוז מען מקיים זיין דעם גט דורך די עדי חתימה אדער עדי מסירה. אויב מען קען עס נישט מקיים זיין, איז זי נישט מגורשת צו מעגן חתונה האבן מיט אן אנדערן (און אויב זי האט שוין אינצווישן חתונה געהאט, איז דער דין "תצא והולד ממזר"), אבער זי ווערט פסול פאר כהונה ווייל זי האט זיך אליין גע'פסל'ט מיט איר הודאה.

3. חידושים און הסברים

* **וואס איז דער חידוש ביי צוויי עדים אן א גט? (ר' יצחק און ר' יואל אשר על פי המגיד משנה):** ר' יצחק וואונדערט זיך וואס דער חידוש איז אין דעם ערשטן דין – עס איז דאך פשוט אז צוויי עדים האבן נאמנות אויף אלעס! ר' יואל אשר ענטפערט בשם המפרשים (און ר' יצחק צייגט אן אז דער **מגיד משנה** זאגט עס), אז דער חידוש איז אפילו אין א מציאות וואו עס איז גלייך נאכ'ן גט און מען ערווארטעט אז א פרוי זאל האבן דעם גט ביי זיך אין האנט; דאך זאגן מיר נישט אז דאס וואס זי האט נישט דעם גט איז א ריעותא, ווייל עדים האבן א שטארקערע נאמנות.

* **פארוואס "נפל ממני" איז א שוואכע טענה (און דער פארגלייך צו פרק ז'):** כאטש דער גט האט א שוואכקייט ווייל ער איז נישט מקויים, העלפט נישט דער ערעור וועז דער מאן קומט מיט א נארישן תירוץ ווי "נפל ממני", ווייל די שאנסן אז אזא זאך זאל געשען (ספעציעל נאכדעם וואס ער איז מודה אז ער האט עס געשריבן) זענען זייער קליין. **ר' יצחק** דערמאנט אז אין פרק ז' (ביי די הלכות פון "בפני נכתב") וועז מען האט עס געלערנט פארקערט – אנגעהויבן מיט דער מעשה וואס דער מאן דערציילט – האט עס אויסגעזען מאדנע פארוואס מען גלייבט אים נישט; אבער דא וועז מען הייבט אן אז די פרוי האט שוין א נאמנות, הערט זיך עס אסאך בעסער פארוואס אזא שוואכער ערעור קען עס נישט צעברעכן.

* **די שוועריגקייט מיט דער טענה פון "פקדון היה":**

* **קשיא (ר' יצחק):** פארוואס איז די טענה פון "פקדון היה" (איך האב איר געגעבן דעם גט אלס פקדון) א בעסערע טענה ווי "נפל ממני ומצאה"? עס הערט זיך דאך זייער ענליך און אויך ווי א שוואכער תירוץ!

* **תירוץ (ר' יצחק):** "פקדון" מיינט דא א סארט תנאי. ראיה לדבר פון א פריערדיגן רמב"ם וואס זאגט אז וועז מען גיט א גט שיהא גט "לאחר זמן", ווערט עס פארראכטן ווי דער גט ליגט ביי איר אלס "פקדון" ביז יענער צייט. ממילא איז די טענה פון "פקדון" ענליך צו א טענה פון "על תנאי".

* **סתירה צו הלכה י"א (ר' יואל אשר):** שפעטער אין דעם זעלבן פרק (אין הלכה י"א, לגבי א שליח קבלה) זעט אויס אז די טענה אז א גט ליגט אלס "פקדון" איז *נישט* קיין גוטער ערעור, און דא ביי דער פרוי אליין גלייבט מען אים יא! (דער תירוץ ווערט אויסגעשמועסט לקמן ביי הלכה י"א).

* **קיום דורך א שליח (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** אויף די ווערטער "יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה", איז צוצולייגן (באזירט אויף די פריערדיגע פרקים) אז כאטש דער רמב"ם דערמאנט עס נישט דא בפירוש, איז דא נאך אן אופן פון קיום: אויב דער גט איז געקומען דורך א שליח (אפילו אין חוץ לארץ, אדער אלעמאל וועז עס איז דא א שליח) און דער שליח איז דא צו זאגן "בפני נכתב ובפני נחתם" – אדער אויב בית דין האט שוין געהאט אראפגעשריבן אז דער שליח האט אזוי געזאגט – איז דאס אויך א פולקאמער קיום, סיידן דער מאן ברענגט צוויי עדים אלס ראיה פארקערט.

הלכה ה': באה היא ובעלה, היא אומרת גירשתני (אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

באה היא ובעלה, היא אומרת גירשתני ואבד גיטי, והוא אומר לא גירשתיך, אף על פי שהוחזקה אשתו – הרי זו נאמנת. חזקה שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה.

2. פשט-אויפקלערונג

דער מאן און די ווייב קומען צוזאמען אין בית דין. זי טענה'ט: "דו האסט מיר געגעבן א גט און מיין גט איז פארלוירן געוואָרן", און ער טענה'ט: "איך האב קיינמאל נישט געגעבן קיין גט". אפילו אויב מיר קענען זיי און זי איז מוחזק ביי אונז אלס זיין אשת איש (נישט נאר עס איז אפהענגיג אין זייערע ווערטער), איז זי באגלייבט, ווייל עס איז דא א חזקה אז א פרוי האט נישט די העזה (חוצפה) צו זאגן פאר איר מאן אין פנים אריין "דו האסט מיר גע'גט" אויב עס איז א ליגנט.

3. חידושים און הסברים

* **די קראפט פון דער חזקה קעגן א חזקת אשת איש (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** נארמאלערהייט, א פרוי וואס איז מוחזקת אלס אשת איש און קומט אן א גט אין דער האנט, איז נישט באגלייבט צו זאגן "גירשתני" אנטקעגן דער חזקת אשת איש. אבער דא, ווייל זי זאגט עס *אין פראנט פונעם מאן*, שאפט די חזקה פון "אין אשה מעיזה פניה" אן אקטיוווע, פאזיטיווע נאמנות (נישט נאר א ברירת מחדל), וואס איז גובר אויף דער חזקת אשת איש און אויף דער הכחשה פונעם מאן.

* **וואס הייסט "אין אשה מעיזה פניה"? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** מיר זעען דאך יא אז זי שטייט דא אין בית דין און קריגט זיך מיט אים מיט עזות פנים! נאר דער פשט איז:

1. אנטקעגן איר *גרוש* קען זי יא זיין מעיז פנים – און דאס אליין וואס זי האט די העזה איז די ראיה אז ער איז איר גרוש און נישט איר מאן (ר' יצחק).

2. סתם זיך קריגן איז שייך, אבער צו זאגן אזא גראבן ליגנט פאר א מאן אין פנים אריין "דו האסט מיר געגעבן א גט" וועז עס איז נישט אמת – דאס טוט א פרוי נישט (ר' יואל אשר).

* **[דיגרעסיע: דער רמ"א וועגן היינטיגע צייטן, דער מהות פון פסיכאלאגישע חזקות אין הלכה, און אויסטראכטן נייע חזקות]:**

* **דער רמ"א (ר' יצחק):** דער **רמ"א** (שולחן ערוך אבן העזר סימן י"ז) ברענגט א שיטה אז אין די היינטיגע צייטן איז די פרוי *נישט* באגלייבט, ווייל היינט איז דא אסאך חוצפה און פרויען זענען יא מעיז פנים.

* **דער מהות פון חזקות אין ש"ס (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** די אלע חזקות אין ש"ס (ווי "אין אשה מעיזה פניה" אדער "אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו") זענען נישט קיין "חוקי הבריאה",

"הלכה למשה מסיני", אדער "לומדות נצחית" וואס ארבעטן ווי כישוף. זיי זענען פסיכאלאגישע אומדנות באזירט אויף דער געזעלשאפטליכער מציאות וואס חז"ל האבן געזען מיט זייער פארשטאנד אין מענטשליכער נאטור. ממילא האט עס אלעמאל – אפילו אין די צייטן פונעם רמב"ם פאר'ן רמ"א – זיך געוואנדן "לפי המצב" און אינעם שכל פונעם דיין. אויב א דיין האט אנגעקוקט א פרוי און געזען אז זי איז א שטענדיגע ליגנערין אדער עס האט אים אויסגעזען פארדעכטיגט (למשל, אויב זי האט שוין פריער געזאגט פאר מענטשן נישט אין פראנט פונעם מאן אז זי איז גע'גט, האט זי שוין נישט קיין ברירה און מוז עס ווייטער זאגן אין פראנט פונעם מאן), האט ער נישט געמעגט בלינדערהייט פסק'ענען לויט דער חזקה. דאס איז די גאנצע ארבעט פונעם דיין – צו ניצן זיין "זעקסטן חוש" און שכל; וועו הלכה וואלט געווען בלויז טעכנישע כללים אן אומדנא, וואלט מען עס געקענט איבערגעבן פאר א קאמפיוטער (AI).

* **דער וויץ וועגן דער פרוי וואס איז יא מעיז פנים:** וויאזוי פארשידענע טיפן וואלטן רעאגירט וועו מען זעט בחוש א פרוי וואס איז יא מעיזה פניה: א "קנאי" וועט שרייען "אפיקורס! דו גייסט קעגן א חזקה אין גמרא, עס קען נישט זיין אז זי איז מעיז פנים!"; א "בריסקער" וועט זאגן "עס איז א 'דין' אין נאמנות, די מציאות אינטערעסירט נישט"; און דער באקאנטער וויץ איז אז מען זאגט "זי איז אן עם הארץ, זי ווייסט פשוט נישט פון דער גמרא אז א פרוי טאר נישט זיין מעיזה פניה..."

* **אויסטראכטן נייע חזקות היינט (ר' יצחק און ר' יואל אשר): ר' יצחק** זאגט א חידוש: די חזקות וואס שטייען אין דער גמרא (סיי מתיר צו זיין אן אשת איש און סיי מברר צו זיין אז א פרוי איז אן אשת איש) זענען נישט קיין פארשלאסענע ליסטע. וויבאלד פון דער גמרא זעט מען אז א "סברא ישרה בעלמא" וועגן דער "התנהגות בני אדם" איז גענוג שטארק אין דיני עריות, האט אויך היינט א בית דין דאס רעכט צו ניצן נייע אומדנות און חזקות וועגן מענטשליכער אויפפירונג אין יעדער צייט לויט דער מציאות, אפילו אזעלכע וואס שטייען נישט אין דער גמרא. **ר' יואל אשר** ברענגט א ביישפיל פון היינטיגע צייטן: אויב מען זעט א פרוי וואס גייט מיט א שייטל – כאטש א שייטל שטייט נישט אין דער גמרא – איז דאס היינט א קלארע ראיה און חזקה אז זי האט שוין חתונה געהאט.

הלכה ו': אמר הבעל גירשתי את אשתי

1. די וועריאציע פונעם רמב"ם

אמר הבעל גירשתי את אשתי אינו נאמן, וחוששין לדבריו ותהיה ספק מגורשת, ואפילו הודת לו שגירשה. שמא יתכוון לקלקלה, או בגט בטל גירשה והיא אינה יודעת, או שמא תעיז פניה בו מפני שהוא מאמינה והיא אינה יודעת כובד האיסור שלה. לפיכך אומרין לו אם אמת הדבר תן לה גט עתה.

2. פשט-אויפקלערונג

וועו א מאן קומט און זאגט "גירשתי את אשתי", איז ער נישט באגלייבט איר מתיר צו זיין לשוק. אבער מען איז חושש פאר זיינע וועריאציעס לחומרא (למשל צו זיין אסור פאר א כהן) און זי וועריאציעס "ספק מגורשת". דער דין בלייבט אפילו אויב די פרוי איז מודה צו אים און זאגט אויך אז ער האט איר גע'גט. דער רמב"ם גיט דריי טעמים פארוואס מען גלייבט זיי נישט (און פארוואס איר הודאה העלפט נישט מצד "אין אשה מעיזה פניה"): 1) טאמער וויל דער מאן איר קאליע מאכן (לקלקלה); 2) אדער האט ער איר געגעבן א גט בטל און זי ווייסט נישט די הלכה; 3) אדער איז זי יא מעיז פנים פאר אים וויל ער שטיצט איר ("שהוא מאמינה") און זי פארשטייט נישט די הארבקייט פונעם איסור. דעריבער זאגט מען צום מאן: אויב דו זאגסט דעם אמת אז דו האסט איר גע'גט, גיב איר יעצט א גט פון דאס ניי.

3. חידושים און הסברים

*** פארוואס דער מאן איז נישט נאמן, און פארוואס מען איז יא חושש לדבריו (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* א מאן האט נישט די חזקה פון "אין אדם מעיז פניו" קעגן זיין ווייב (א מאן איז יא מעיז פניו), וויל דער ענין פון "אין אשה מעיזה פניה" האט צו טוהן מיט דער טבע פון הכנעה וואס א פרוי האט צום מאן, וואס שייך נישט פארקערט.

*** קשיא (ר' יואל אשר):** פארוואס איז מען בכלל חושש לדבריו צו מאכן א "ספק מגורשת"? אויב די פרוי אליין האט גארנישט געזאגט, איז דאך נישטא קיין "שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא" מצד איר (אז זי זאל ווערן אסור לכהן אויב ער שטארבט)! **ר' יצחק** ענטפערט אז עס זענען דא אנדערע סיבות אין גמרא פארוואס דער בעל האט א שטיקל נאמנות צו מאכן א ספק, נישט נאר מצד שויא אנפשיה.

*** דער פאראדאקס פון "ואפילו הודת לו" (ר' יואל אשר):** וועו די פרוי אליין זאגט "גירשתני" און דער מאן לייקנט ("לא גירשתיך") אדער שווייגט, איז זי אינגאנצן נאמנת. אבער דא, וועו דער מאן הייבט אן און זאגט "גירשתי" און זי איז מסכים מיט אים ("הודת לו"), ווערט איר נאמנות פארקערט שוואכער און מען גלייבט איר נישט!

*** אנאליז פון די דריי טעמים אינעם רמב"ם פארוואס "אין אשה מעיזה פניה" פאלט אוועק:**

*** טעם א' ("שמא יתכוון לקלקלה"):** דאס ערקלערט פארוואס דער מאן זאגט ליגנט. ער ווייסט אז ער האט איר נישט גע'גט, אבער ער וויל איר אפטוהן – ער וויל זי זאל גיין חתונה האבן מיט אן אנדערן כדי צו מאכן אירע קינדער פאר ממזרים.

*** טעם ב' ("או בגט בטל גירשה והיא אינה יודעת"):** דאס ערקלערט פארוואס די פרוי איז מודה און פארוואס די חזקה פון "אין אשה מעיזה פניה" העלפט נישט. די חזקה פון "אין אשה מעיזה" העלפט נאר וועו עס איז א פאל פון ידיעה (זי ווייסט דעם אמת און וועט נישט וואגן צו זאגן ליגנט). אבער דא האט זי באמת א טעות: ער האט איר טאקע געגעבן א גט, נאר ער ווייסט אז עס

איז א גט בטל, און זי קען נישט קיין שולחן ערוך און מיינט באמת אז עס איז געווען א כשר'ער גט. ממילא איז זי בכלל נישט מעיז פנים ווען זי איז מודה.

* **טעם ג' ("או שמא תעיז פניה בו מפני שהוא מאמינה והיא אינה יודעת כובד האיסור שלה"):** דא רעדט מען אז עס איז בכלל נישט געווען קיין שום גט, און זי ווייסט אז עס איז א ליגנט, און פונדעסטוועגן איז זי יא מעיז פנים.

* *דער טייטש פון "מפני שהוא מאמינה":* אין אנפאנג האבן זיי געוואלט טייטשן אז "זי גלייבט אים". אבער **ר' יואל אשר** פרעגט: וואס הייסט זי גלייבט אים? זי ווייסט דאך אליין אז זי האט קיינמאל נישט באקומען קיין גט! דעריבער שטעלט **ר' יצחק** פאר אז "שהוא מאמינה" מיינט פארקערט: **ער** גלייבט **איר** (ער שטיצט אירע ווערטער). די פסיכאלאגיע דערפון איז: א פרוי האט נישט די חוצפה זיך צו שטעלן קעגן איר מאן אין זיין פנים. אבער דא, ווען דער מאן אליין האט אנגעהויבן און געזאגט "גירשתי", איז דאס ווי זי זאגט "יא, דו האסט גע'גט" בכלל נישט קיין העזה און חוצפה קעגן אים! פארקערט, דא איז דאס זיך צושטעלן צום מאן (אדער זי האט מורא זיך צו שטעלן קעגן זיינע ווערטער).

* *"והיא אינה יודעת כובד האיסור שלה":* זי כאפט נישט דעם חומר הדבר אז זי לייגט זיך אריין אין אן איסור אשת איש און ממזרות. **ר' יצחק** לייגט צו אז זי מיינט אפשר בדמיונה אז אויב ביידע זענען מסכים און זאגן אז זיי זענען גע'גט, איז דאס אליין גענוג אין הלכה און מען דארף נישט קיין גט.

* **די משמעות און די למדות פון "לפיכך אומרין לו אם אמת הדבר תן לה גט עתה":**

* **אויף וועלכן פאל גייט "לפיכך אומרין לו" (ר' יצחק קעגן ר' יואל אשר):** ר' יואל אשר האט געוואלט לערנען אז דאס גייט דווקא אויפ'ן פאל פון "הודת לו", ווען ביידע ווילן אוועקגיין איינער פונעם אנדערן. **ר' יצחק** שטעלט אבער אוועק דעם סטרוקטור פונעם רמב"ם: "לפיכך אומרין לו" גייט צוריק אויפ'ן **ערשטן פאל** ("אמר הבעל גירשתי את אשתי"), אפילו ווען די פרוי איז בכלל נישט מודה! דאס ווען דער רמב"ם האט אריינגעלייגט אינצווישן "ואפילו הודת לו..." איז נאר א זייטיגע הערה, אבער כדי א מאן זאל געבן א גט דארף מען נישט איר הודאה. וויבאלד ער טענה'ט "גירשתי" און האלט אז זי איז א ספק גרושה, זאגט מען אים: גיב יעצט א גט!

* **די סברא פון "מיגו דבידו" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** איינע פון די סברות אין דער גמרא פארווען מען וואלט געדארפט גלייבן דעם מאן ווען ער זאגט "גירשתי" איז א סברא פון "מיגו" – ווייל עס איז דאך "בידו לגרשה" יעצט! אויף דעם איז דער "אומרין לו... תן לה גט עתה" אן ענטפער און א פראבע: אויב דיין נאמנות קומט ווייל דו קענסט איר סיי ווי יעצט געבן א גט, נו, זיי איר יעצט מגרש! און אויב ער וויל יעצט נישט געבן קיין גט, ווייזט דאס אז עס איז נישט "בידו", ממילא פאלט אוועק דער מיגו און ער פארלירט דאס נאמנות (און זי בלייבט א ספק מגורשת).

הלכה ז': שנים אומרין נתגרשה ושנים אומרין לא נתגרשה (עכשיו קעגן מכמה ימים)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

שנים אומרין נתגרשה ושנים מכחישין אותן ואומרין לא נתגרשה, אפילו הבעל עומד והיא אומרת לו גירשתני, הרי זו בחזקת אשת איש גמורה כשהיתה, מפני העדים שסומכין אותה אפשר שתעיז פניה. לפיכך אם נישאת תצא והולד ממזר. במה דברים אמורים? בשאמרו עכשיו נתגרשה, שהרי אומרין לה אם אמת הדבר הוציאי גיטיך. אבל אם אמרו העדים מכמה ימים נתגרשה, יש לומר אבד הגט, והואיל והיא אומרת גרושה אני בודאי ושני עדים מעידים לה, אף על פי שהרי שנים מכחישין אותן, אם נישאת לאחד מעדיה לא תצא, שהרי היא ובעלה יודעים בודאי שהיא מותרת, וחזקה היא שאין מקלקלין עצמן. אבל אם נישאת לאחר, הואיל והדבר אצלו ספק, וכן אם אמרה היא איני יודעת, אפילו נישאת לאחד מעדיה, הרי זו תצא והולד ספק ממזר.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב צוויי עדים זאגן אויף אן אשת איש אז זי איז גע'גט געווארן ("נתגרשה"), און צוויי אנדערע עדים זענען זיי מכחיש און זאגן "לא נתגרשה" – אפילו אויב דער מאן שטייט דארט פאר אונז און די פרוי זאגט אים אין פנים אריין "גירשתני", העלפט נישט איר טענה. זי בלייבט אין איר "חזקת אשת איש גמורה" ווי זי איז געווען פריער, ווייל די צוויי עדים וואס שטיצן איר ("שסומכין אותה") געבן איר כח אז זי זאל יא קענען זיין מעיז פנים קעגן איר מאן. דעריבער, אויב זי האט חתונה געהאט מיט אן אנדערן, מוז זי ארויסגיין ("תצא") און דאס קינד איז א ודאי ממזר.

דאס אלעס איז נאר ווען די עדים זאגן אז זי האט זיך *יעצט* גע'גט ("עכשיו נתגרשה"), ווייל דעמאלט פרעגט מען איר: "אויב עס איז אמת, ווי איז דיין גט?" אבער אויב די עדים זאגן אז זי האט זיך גע'גט מיט א לאנגע צייט צוריק ("מכמה ימים נתגרשה"), קען מען זאגן אז דער גט איז פארלוירן געגאנגען ("אבד הגט"). אין אזא פאל, אויב זי אליין זאגט אויך בודאי "גרושה אני", און זי האט חתונה געהאט מיט איינעם פון אירע עדים – דארף זי נישט ארויסגיין ("לא תצא"), ווייל ביידע (זי און איר נייער מאן, דער עד) ווייסן בודאי אז זי איז מותרת, און עס איז דא א חזקה אז מענטשן מאכן זיך נישט אליין קאליע ("אין מקלקלין עצמן"). אבער אויב זי האט חתונה געהאט מיט א פרעמדן מאן ("לאחר"), וואס ביי אים איז די זאך א ספק, אדער אויב זי אליין זאגט "איני יודעת" (אפילו זי האט חתונה געהאט מיט איינעם פון די עדים) – מוז זי ארויסגיין און דאס קינד איז א ספק ממזר.

3. חידושים און הסברים

* **וואס מיינט די הכחשה פון "לא נתגרשה"? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר פרעגט וואס קען מיינען אז צוויי עדים זאגן "לא נתגרשה" (מען קען דאך נישט עדות זאגן אויף א לא ראינו)? ער לייגט פאר אז זיי מיינען צו זאגן אז דער גט וואס די ערשטע עדים האבן געזען איז נישט געווען קיין כשר'ער גט. ר'

יצחק ענטפערט אבער אז מען דארף נישט אריינגיין אין די מציאות'דיגע פרטים פון וויאזוי די הכחשה ארבעט; פאר בית דין איז דאס א ריינע הלכה'דיגע סיטואציע פון צוויי כיתות עדים וואס זענען מכחיש איינער דעם אנדערן (תרי ותרי).

* **די הווא אמינא צו גלייבן די פרוי, און וויאזוי די עדים אויף איר זייט מאכן איר קאליע (ר' יואל אשר):** וועז עס איז דא צוויי עדים קעגן צוויי עדים (תרי ותרי), פאלן ביידע כיתות עדים אוועק ("שוה זה בזה"). וואלט מען געקענט טראכטן אז יעצט, וועז די פרוי שטייט פאר'ן מאן און זאגט "גירשתני", זאל איר אייגענע נאמנות (מצד "אין אשה מעיזה פניה") איבערוועגן און מען זאל איר גלייבן! קומט דער רמב"ם און זאגט א געוואלדיגן חידוש: די צוויי עדים וואס זענען געקומען לטובתה זאגן "נתגרשה", זיי זענען גאר די וואס **מאכן קאליע** איר נאמנות! ווייל וועז זי האט צוויי עדים אויף איר זייט וואס שטיצן איר ("מפני העדים שסומכין אותה"), באקומט זי רוקן-ביין און איז יא מעיז פניה.

* **דער חילוק צווישן "ספק מגורשת" און "חזקת אשת איש גמורה" ביי עכשיו נתגרשה (ר' יואל אשר):** דער רמב"ם ניצט שטארקע ווערטער: "הרי זו בחזקת אשת איש **גמורה** כשהיתה... לפיכך אם נישאת תצא והולד ממזר". אין דער פריערדיגער הלכה (וועז דער מאן האט געזאגט גירשתי) איז זי געווארן א "ספק מגורשת". אבער דא ביי "עכשיו נתגרשה", כאטש עס איז דא תרי ותרי און זי אליין טענה'ט גירשתני, בלייבט זי נישט אין א ספק, נאר זי ווערט צוריקגעשטעלט אויף איר פולקאמער חזקת אשת איש און דאס קינד איז א **ודאי ממזר!** די סיבה איז ווייל די טענה פון "הוציאי גיטיך" מאכט אז די עדים אויף איר זייט זענען שוין שוואך פון אנפאנג, און קעגן זיי שטייען צוויי עדים וואס זאגן לא נתגרשה.

* **דער כח פון דער פרוי'ס טענה און "אין מקלקלין עצמן" ביי "מכמה ימים" (ר' יואל אשר):** וועז די עדים זאגן "מכמה ימים נתגרשה" און די קשיא פון "וואו איז דער גט" פאלט אוועק (ווייל מען קען זאגן אבד הגט), באקומט די כת עדים וואס זאגט "גרושה" אביסל א שטערקערן כח דורך איר זאגן "גרושה אני בודאי". הגם זי האט נישט דא די פולע חזקה פון "אינה מעיזה פניה", איז איר זאגן דאך מער ווי גארנישט וועז עס קומט צוזאמען מיט די עדים. און וועז איינער פון די עדים האט מיט איר חתונה געהאט, האט ער מער נאמנות ווי א געוועהנליכער עד, ווייל מענטשן גייען זיך נישט אליין קאליע מאכן ("אין מקלקלין עצמן") חתונה צו האבן אין א מצב וואו מען וועט זאגן "תצא והולד ממזר" – ממילא האט ער עס זיכער זייער שטארק מברר געווען און האט זיך נישט טועה געווען.

* **דער חילוק צווישן דעם עד און "אחר" – ידיעה קעגן ספק (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** פארוואס אויב זי האט חתונה געהאט מיט אן אנדערן ("לאחר") מוז זי ארויסגיין? **ר' יואל אשר** זאגט אז דער נייער מאן אליין דארף דאך פאלגן די תורה, און ביי אים איז דאס א ספק דאורייתא (תרי ותרי), מוז ער גיין לחומרא. **ר' יצחק** לייגט עס ארויס גאר פשוט: דער חילוק איז **"ידיעה"**. דער עד אליין *ווייסט* דעם אמת (ער איז געווען דארט און ווייסט אז זי איז מגורשת, און עס גייט אים נישט אן וואס די אנדערע עדים זאגן). אבער א דריטער מענטש ("אחר") *ווייסט גארנישט* – פאר אים שטייען נאר צוויי עדים אזוי און צוויי עדים אזוי. דער היתר פון "לא תצא" ארבעט נאר וועז *ביידע* זייטן פון דער חתונה ווייסן בודאי און ביי ביידע ארבעט דער "אין מקלקלין עצמן". אויב זי האט חתונה געהאט מיט א דריטן מענטש (ער ווייסט נישט), אדער זי זאגט "איני יודעת" אפילו זי האט חתונה געהאט מיט איינעם פון די עדים (זי ווייסט נישט), בלייבט עס א ספק דאורייתא ("תצא והולד ספק ממזר").

הלכה ח': שנים אומרין ראינוה שנתגרשה ושנים אומרין לא ראינוה

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

אמרו שנים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרין לא ראינוה, אם היו כולן שרויין בחצר אחת הרי זו לא תינשא, ואם נישאת לא תצא והולד כשר, שבני אדם עשויין לגרש בצנעה.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב צוויי עדים זאגן "מיר האבן געזען אז זי האט זיך גע'גט", און צוויי אנדערע זאגן "מיר האבן נישט געזען": אויב זיי אלע (די פיר עדים צוזאמען מיט'ן פארפאלק) האבן געוואוינט אין איין חצר, זאל זי לכתחילה נישט חתונה האבן ("לא תינשא"); אבער אויב זי האט שוין חתונה געהאט, דארף זי נישט ארויסגיין און דאס קינד איז כשר, ווייל מענטשן פירן זיך צו גט'ן אין געהיים ("בצנעה").

3. חידושים און הסברים

* **די משמעות פון "לא ראינוה" (ר' יואל אשר):** די צווייטע כת עדים זאגט נישט "לא נתגרשה" און אויך נישט אז דער גט איז פסול. זיי זאגן בלויז: מיר וואוינען אין זעלבן חצר, מיר קענען זיי אלס א פארפאלק וואס וואוינט צוזאמען, און מיר האבן קיינמאל נישט געזען אדער געהערט אז זיי זאלן זיך האבן גע'גט. דאס הייסט בכלל נישט קיין "הגדת עדות" צו מאכן א הכחשה פון שנים קעגן שנים.

* **"אם היו" מיינט "אפילו היו" (ר' יצחק):** דאס וואס דער רמב"ם זאגט "אם היו כולן שרויין בחצר אחת" מיינט באמת *אפילו* זיי וואוינען אין איין חצר (איז אויך די הלכה אז אם נישאת לא תצא). ווייל אויב זיי וואוינען *נישט* אין איין חצר, הייבט זיך די גאנצע שאלה נישט אן – עס איז א כלל

גדול בתורה אז "לא ראינו אינה ראיה" (דאס וואס דו האסט נישט געזען איז גארנישט). דער חידוש איז אז וועז מען וואוינט אין איין חצר, איז "לא ראינוה" יא א שטיקל ראיה צו מאכן א ספק לכתחילה אז "לא תינשא", אבער נישט מער ווי דעם.

* **דער טעם פון "לא תינשא" – משום לזות שפתים (ר' יואל אשר):** אין דער גמרא שטייט אז דער איסור לכתחילה פון "לא תינשא" איז נאר א חומרא מדרבנן משום "לזות שפתים" (ווייל עס זענען דא צוויי שכנים אין חצר וואס זאגן אז זיי האבן נישט געזען

קיין גט), אבער מעיקר הדין האבן די עדים פון "ראינוה שנתגרשה" א פולע נאמנות.

* **א סברא וועו די פרוי אליין זאגט אויך אז זי איז מגורשת (ר' יואל אשר):** דא אין רמב"ם זעט אויס אז די פרוי אליין שווייגט און זאגט גארנישט. אויב אבער זי וואלט אויך געקומען און געזאגט קלאר אז זי האט באקומען א גט, וואלט זי באקומען א שטערקערע מעלה און אפשר וואלט דעמאלט אפילו דער איסור לכתחילה פון "לא תינשא" נישט געווען.

* **דער יסוד פון "שבני אדם עשויין לגרש בצנעה" – וועו "לא ראינו" איז יא א ראיה! (ר' יצחק קעגן ר' יואל אשר):**

* פארוואס דארף דער רמב"ם אנקומען צו דעם טעם אז א מענטש שעמט זיך וועו ער גט זיך און נעמט צוויי עדים אין געהיים ("עשויין לגרש בצנעה")? **ר' יואל אשר** האט געוואלט זאגן אז "לא ראינוה" איז סתם אזוי נאר א חזקה (חזקת אשת איש), און צוויי עדים ("ראינוה") זענען שטענדיג מבטל א חזקה.

* **ר' יצחק** ענטפערט אבער: ניין! פון דעם וואס מען דארף דעם טעם פון "עשויין לגרש בצנעה" זעט מען אז דאס וואס מען זאגט "לא ראינו אינה ראיה" איז נישט קיין אלגעמיינער כלל אין אלע מציאות'ן, און **עס איז דא א מציאות וואו "לא ראינוה" איז יא א ראיה!** ביי א זאך וואס מענטשן טוהן *נישט* בצנעה (למשל ביי נישואין אדער אנדערע זאכן וואס מען מאכט עפנטליך), אויב שכנים אין איין חצר זאגן "לא ראינו", וואלט עס נישט געווען בלויז א חזקה, נאר אן אמת'ע ראיה און אן ערנסטע הכחשה קעגן די עדים וואס זאגן "ראינו". נאר ווייל ביי גירושין איז דא א מנהג צו גט'ן בצנעה, דערפאר וועט דער "לא ראינוה" אויס ראיה.

* **[דיגרעסיע: פארגלייך צו הלכות אישות – "דרך העם" קעגן "עשויין בני אדם"]: ר' יצחק** דערמאנט אז אין דער גמרא איז דא אן ענליכע הלכה ביי קידושין (צוויי זאגן ראינוה שנתקדשה און צוויי אין זעלבן חצר זאגן לא ראינוה), וואס דער רמב"ם ברענגט אין הלכות אישות (פרק ט'), און עס איז א וואונדער פארוואס די נושאי כלים צייכענען עס נישט אן דא. ביים אריינקוקן אין הלכות אישות פרק ט' מערקט ר' יצחק אן אז דארט ניצט דער רמב"ם דעם לשון **"דרך העם** לקדש בצנעה", בשעת דא ביי גירושין ניצט ער דעם לשון **"עשויין בני אדם** לגרש בצנעה". **ר' יואל אשר** ערקלערט דעם חילוק: "עשויין בני אדם" איז אנדערש ווי "דרך העם" – עס מיינט אז עס איז א זאך וואס קען זיך מאכן, אפילו אויב עס איז נישט דער אלגעמיינער דרך העם.

הלכה ט': לא הוחזקה אשת איש, עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה

1. די וועדטער פונעם רמב"ם

האשה שלא הוחזקה אשת איש, ובא עד אחד ואמר אשת איש היתה ונתגרשה, ובא עד אחד ואמר לא נתגרשה – הרי שניהם העידו שהיא אשת איש ואחד מעיד שהיא גרושה, ואין דבריו של אחד מועילין במקום שנים, ולפיכך לא תינשא, ואם נישאת תצא.

2. פשט-אויפקלערונג

א פרוי וואס האט נישט קיין חזקת אשת איש (ממילא איז זי אין א סטאטוס פון א פנויה). קומט איין עד און זאגט אז זי איז אמאל געווען אן אשת איש אבער זי האט זיך גע'גט. קומט א צווייטער עד און זאגט אז זי האט זיך נישט גע'גט (און איז נאך אלץ אן אשת איש). פסק'ענט דער רמב"ם אז מיר רעכענען עס ווי ביידע עדים זענען מעיד אז זי איז אן אשת איש (ווייל אויף דעם פאקט זענען ביידע מסכים), און אויף דעם גט איז נאר דא איין עד ("ונתגרשה"). וויבאלד דאס ווארט פון איין עד העלפט נישט אנטקעגן צוויי עדים (וואס האבן איר יעצט געמאכט פאר אן אשת איש), טאר זי נישט חתונה האבן, און אויב זי האט חתונה געהאט מוז זי ארויסגיין.

3. חידושים און הסברים

* **דאס צעטיילן דעם עד'ס וועדטער ווי א "פלגינן" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** דער חשבון דא איז א גרויסער חידוש. וועו עס וואלט נאר געקומען איין עד אליין און געזאגט "זי איז אן אשת איש", וואלט עס גארנישט געטוהן (ווייל איין עד קען נישט מאכן קיין דבר שבערוה קעגן איר חזקת פנויה). דא אבער, נעמט מען דעם ערשטן עד – וואס איז בכלל געקומען זאגן אז זי איז מותר ("אשת איש היתה ונתגרשה") – און מען מאכט אויף זיינע וועדטער א סארט "פלגינן": מען נעמט ארויס נאר זיין ערשטן חלק ("אשת איש היתה"), מען לייגט עס צוזאמען מיט'ן צווייטן עד צו שאפן "צוויי עדים" אויף אשת איש, און דערנאך וואדפט מען אוועק זיין צווייטן חלק ("ונתגרשה") ווייל ער איז נאר איין עד קעגן דער חזקת אשת איש וואס ער אליין האט געהאלפן בויען!

* **די השגה פונעם ראב"ד און דער חילוק צווישן קידושין און גירושין (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* דער **ראב"ד** אויפ'ן ארט פרעגט אז ביי קידושין איז דער דין אנדערש – דארט איז דער דין אז "אם נישאת לא תצא", פארוואס איז דא ביי גירושין "אם נישאת תצא"?

* דער **מגיד משנה** ענטפערט זייער א שיינעם תירוץ אויפ'ן סדר פונעם רמב"ם: "וכבר ביאר רבינו דיני הקידושין בהלכות אישות". דער רמב"ם איז זייער מסודר; דא רעדט ער פון הלכות גירושין, דארף ער נישט אריינמישן דינים פון קידושין וואס ער האט שוין אויסגעשמועסט אין הלכות אישות (פרק ט').

* ביים אויפעפענען רמב"ם הלכות אישות (פרק ט' הלכה ל"א) זעט מען וואס דארט שטייט: אויב איין עד זאגט "מקודשת" און איין עד זאגט "אינה מקודשת", איז דער דין "לא תינשא לכתחילה, ואם נישאת לא תצא" (ווייל עס איז נאר איין עד קעגן איין עד אויף עצם די קידושין, און זי אליין זאגט אויך אז זי איז נישט מקודשת). דער ראב"ד האט פארשטאנען אז דער פאל דא ביי גירושין איז ענליך צו יענעם פאל ביי קידושין, אבער דער רמב"ם האלט אז עס

איז נישט ענליך – ווייל דא זענען ביידע עדים מודה אז זי איז געווען אן אשת איש!

* **ר' יואל אשר** לייגט צו א סברא פארוואס ביי קידושין, ווען איין עד זאגט מקודשת און זי זאגט לא נתקדשתי, איז דא א פראבלעם לכתחילה ("לא תינשא"): אפשר איז דא א סברא פון "אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה" צו לייקענען קידושין.

הלכה י': זה אומר זו אשתי וזה עבדי, והאשה אומרת שניהם עבדי

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

אשה ושני אנשים שבאו ממדינה אחרת, זה אומר זו אשתי וזה עבדי, וזה אומר זו אשתי וזה עבדי, והאשה אומרת שניהם עבדי – הרי היא מותרת לכל, אף על פי ששניהם החזיקוה אשת איש, הואיל וכל אחד מהן לעצמו העיד אינן נאמנין.

2. פשט-אויפקלערונג

א פרוי און צוויי מענער קומען אן פון אן אנדער לאנד. דער ערשטער מאן זאגט: "זי איז מיין ווייב, און דער צווייטער מאן איז מיין קנעכט". דער צווייטער מאן זאגט פונקט פארקערט: "זי איז מיין ווייב, און ער איז מיין קנעכט". די פרוי אליין רופט זיך אן: "זיי זענען ביידע מיינע קנעכט!" פסק'ענט דער רמב"ם אז די פרוי איז מותר חתונה צו האבן מיט וועמען זי ווייל. הגם ביידע מענער זאגן אז זי איז אן אשת איש (און לכאורה זענען דא צוויי עדים אויף איר סטאטוס אלס אשת איש, ווי אין הלכה ט'), אבער וויבאלד יעדער איינער איז מעיד פאר זיך אליין ("לעצמו העיד") און זיי שלאגן זיך איינער מיט'ן צווייטן, זענען זיי ביידע נישט באגלייבט. (וואס שייך די דיני ממונות פון זייער קנעכטשאפט, געהערט דאס צו חושן משפט, לכאורה "כל דאלים גבר" – ר' יואל אשר).

3. חידושים און הסברים

* **די טענה פון דער פרוי ("שניהם עבדי") איז נישט דער עיקר טעם (ר' יצחק):** דאס וואס די פרוי זאגט אז ביידע זענען אירע קנעכט קומט בעצם נישט אריין אין דער סברא פונעם דין. דער איינציגער חידוש דערפון איז אז זי איז נישט מודה צו קיינעם פון זיי. אבער דער טעם פארוואס זי איז מותר איז ריין צוליב דעם וואס "כל אחד מהן לעצמו העיד".

* **פארוואס קענען זיי נישט מצטרף זיין אויף א חזקת אשת איש ווי אין הלכה ט'? (ר' יצחק):** ווען צוויי מענטשן וואלטן געקומען און געזאגט סתם "זי איז אן אשת איש", וואלטן זיי געווען נאמן. אבער דא זאגט נישט קיינער פון זיי אן אלגעמיינע עדות אז זי איז אן אשת איש; יעדער איינער זאגט "זי איז *מיין* אשת איש". וויבאלד א מענטש איז נישט נאמן אויף זיך אליין צו זאגן "זי איז מיין ווייב", און יעדער איינער האט אריינגעמישט זיין אייגענע נגיעה אין דער עדות, האבן זיי ביידע קאליע געמאכט און בטל געמאכט זייער נאמנות, און עס בלייבט גארנישט איבער פון זייערע ווערטער.

הלכה י"א: נאמנות פון א שליח קבלה קעגן דעם מאנ'ס טענה פון "לפקדון נתתיו"

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

שליח קבלה שהוציא גט מתחת ידו והבעל אומר מזויף הוא – יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה כמו שביארנו. אמר הבעל לפקדון נתתיו לו, והשליח אומר לגירושין נתנו לי – השליח נאמן. וכן אם היה הגט יוצא מתחת ידי האשה והיא אומרת שליח זה נתנו לי, והשליח אומר כן היה ולגירושין נתנו לי, והבעל אומר לא נתתיו אלא לפיקדון – השליח נאמן והרי זו מגורשת.

2. פשט-אויפקלערונג

א שליח קבלה (וואס די פרוי האט געשטעלט מקבל צו זיין איר גט, און זי ווערט גע'גט גלייך ווען דער גט קומט אריין אין זיינע הענט) נעמט ארויס א גט פון זיין האנט. אויב דער מאן איז מערער און זאגט "מזויף הוא", העלפט דעם מאנ'ס ערעור און מען מוז מקיים זיין דעם גט בחותמיו או בעדי מסירה. אבער אויב דער מאן איז מודה אז דער גט איז כשר, נאר ער טענה'ט "לפקדון נתתיו לו" (איך האב עס געגעבן פאר'ן שליח נאר אלס א פקדון אויף צו האלטן, נישט צו גט'ן), און דער שליח זאגט "לגירושין נתנו לי" – איז דער שליח באגלייבט אן קיין שום קיום. דאס זעלבע איז אויב דער גט געפינט זיך שוין ביי דער פרוי ("יוצא מתחת ידי האשה"), און זי זאגט אז דער שליח קבלה האט עס איר געגעבן, און דער שליח באשטעטיגט אז ער האט עס באקומען פונעם מאן לשם גירושין און עס איר איבערגעגעבן, בשעת דער מאן טענה'ט אז ער האט עס געגעבן דעם שליח בלויז אלס א פקדון – איז דער שליח נאמן און זי איז מגורשת (און מען דארף נישט מקיים זיין דעם גט בחותמיו).

3. חידושים און הסברים

* **"שליש" אין דער גמרא איז א שליח לקבלה (ר' יצחק):** דאס וואס די גמרא רופט אן א "שליש", מיינט דא אין רמב"ם א שליח לקבלה.

* **דער שליח קבלה האט א גרעסערע נאמנות ווי די אשה אליין (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* מען וואלט געקענט מיינען אז א שליח קבלה האט פונקט די זעלבע דינים און נאמנות ווי די אשה אליין (ווייל א שליח קבלה איז במקום האשה). אבער עס איז דא א געוואלדיגער חילוק צווישן דער הלכה און הלכה ד' לגבי דער אשה אליין (וואס פארענטפערט די סתירה וואס ר' יואל אשר האט אנגעמערקט ביי הלכה ד'): ווען די פרוי אליין קומט מיט א גט און דער מאן טענה'ט "פקדון היה", העלפט זיין ערעור און מען מוז מקיים זיין דעם גט בחותמיו! דא אבער, ווען דער מאן טענה'ט "לפקדון נתתיו לו" קעגן דעם *שליח קבלה*, איז "השליח נאמן" אן קיום.

* נאך מער: אפילו ווען דער גט איז שוין יעצט אין אירע הענט ("יוצא מתחת ידי האשה"), וויבאלד עס איז געקומען דורך א

שליח לקבלה, גייט די נאמנות פונעם שליח ווייטער אן. **ר' יואל אשר** האט אנפאנגס געווואלט זאגן אז דער שליח באשטעטיגט דער פרוי'ס גירסא, אבער **ר' יצחק** קארעגירט עס: דער שליח באשטעטיגט *זיין אייגענע* גירסא; ווייבאלד ער האט געהאט נאמנות וועז דער גט איז געווען ביי אים, בלייבט זיין נאמנות אויך נאכדעם וואס ער האט עס שוין איבערגעגעבן פאר דער פרוי.

*** דער מקור פאר'ן שליח'ס נאמנות – "הימניה", און דער חילוק צווישן "פקדון" און "מזויף" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* על פי גמרא (וואו עס איז דא א מחלוקת וועגן דעם), איז די סיבה פארוואס דער שליח איז נאמן ווייל דער בעל אליין האט אים געגעבן צוטרוי (**הימניה**). דער מאן לייקנט דאך נישט אז ער האט געגעבן דעם גט פאר דעם מענטש; ער טענה'ט נאר אז ער האט עס אים געגעבן בתורת פקדון. זאגט מען דעם מאן: דו אליין האסט דאך אים געטרויעט און אים געמאכט פאר אן "עד לפקדון" (דו האסט אים אנפארטרויעט א חפץ), קענסטו יעצט נישט קומען אינמיטן א קריגעריי מיט דיין ווייב און אפלייקענען זיין נאמנות וועז ער זאגט אז דו האסט עס אים געגעבן לגירושין.

* פון דעם יסוד דייקט **ר' יצחק** ארויס דעם חילוק צווישן פקדון און מזויף: דאס אלעס איז נאר וועז דער מאן איז מודה אז ער האט עס געגעבן דעם שליח (נאר ער זאגט עס איז געווען א פקדון). אבער אויב דער מאן טענה'ט "מזויף" – אז עס איז קיינמאל נישט געווען קיין גט און ער האט אים גארנישט געגעבן – דעמאלט האט זיך די נאמנות פונעם שליח קיינמאל נישט אנגעהויבן (אפילו אויב דער מאן איז מודה אז יענער איז א שליח קבלה), ווייל דער מאן האט אים קיינמאל נישט "הימניה" אויף דעם חפץ.

הלכה י"ב: אבד הגט והבעל והשליח והאשה מודים שנתגרשה

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

אבד הגט, אף על פי שהבעל אומר לגירושין נתתי הגט לשליח והשליח אומר נתתיו לה – הרי זו ספק מגורשת, שהרי הוחזקה אשת איש ואין כאן אלא עד אחד ובעל. ואפילו אמרה האשה בפני נתנו לו לגירושין ונתנו השליח לי, הואיל והבעל והשליח סועדין אותה אפשר שתעיז פניה ושמא לא נתגרשה.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב דער גט איז פארלוירן געווארן (עס איז נישטא קיין גט פאר אונז), אפילו אויב אלע שטימען איין – דער מאן איז מודה אז ער האט געגעבן דעם גט פאר'ן שליח לגירושין, און דער שליח זאגט אז ער האט עס געגעבן פאר דער פרוי – איז זי בלויז א ספק מגורשת. די סיבה איז ווייל זי האט א חזקת אשת איש, און כדי איר מתיר צו זיין אן א גט איז נאר דא דער מאן און איין עד (דער שליח), וואס האבן נישט קיין כח אוועקצונעמען א חזקת אשת איש. און אפילו אויב די פרוי אליין זאגט אויך "פאר מיינע אויגן האט ער עס אים געגעבן לגירושין און דער שליח האט עס מיר געגעבן", קען מען זיך נישט פארלאזן אויף איר נאמנות (מצד "אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה"), ווייל וויבאלד דער מאן און דער שליח שטיצן איר ("סועדין אותה"), איז מעגליך אז זי איז יא מעיז פניה צו זאגן ליגנט, און ממילא בלייבט עס א ספק.

3. חידושים און הסברים

*** דער לשון "סועדין אותה" און דער חילוק אויב זי קומט פאר זיי (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** דער רמב"ם ניצט דא דעם אינטערעסאנטן לשון "סועדין אותה" (פון לשון סעד ועזר), אין פארגלייך צו פריערדיגע הלכות וואו עס איז געשטאנען דער לשון "סומכין". דער נקודה איז אז די הילף פונעם מאן און שליח הרג'עט איר נאמנות, ווייל עס מאכט איר גרינגער צו זיין א מעיזה. **ר' יצחק** מערקט אן אז לכאורה אויב עס וואלט געווען פארקערט – אז די פרוי קומט קודם אליין אין בית דין און זאגט "גירשתני" (וואו זי ווערט באגלייבט מצד אין אשה מעיזה), און ערשט נאכדעם קומען דער מאן און דער שליח איר שטיצן – איז מעגליך אז זי וואלט יא געהאט נאמנות.

*** די שקלא וטריא וועגן "לאנגע צייט" און די גרעניצן פון א שליח'ס נאמנות:**

* **קשיא (ר' יואל אשר):** פארוואס מאכט דער רמב"ם דא נישט קיין חילוק צווישן א קורצע צייט און א לאנגע צייט (אזוי ווי מיר האבן געלערנט אין הלכה ז', אז נאך א לאנגע צייט פרעגט מען נישט א פרוי "וואו איז דיין גט" ווייל עס איז נארמאל אז א גט ווערט פארלוירן)? דא אויך, קיינער טענה'ט דאך נישט קעגן דעם גט! דער מאן, דער שליח און די פרוי זאגן אלע אז עס איז געווען א כשר'ער גט, און דער שליח לקבלה האט דאך א ספעציעלע נאמנות (מער ווי א סתם עד אחד)!

* **תירוץ (ר' יצחק):** ביידע הנחות זענען אפגעווארפן:

1. *בנוגע "לאנגע צייט":* דער היתר אז נאך א לאנגע צייט פאדערט מען נישט צו זען דעם גט איז נאר געזאגט געווארן וועז עס זענען דא **צוויי עדים** (שנים מול שנים וואו זי האט חתונה מיט איר עד, אדער צוויי עדים אן הכחשה), אדער וועז די פרוי קומט אינגאנצן אליין קעגן דעם מאן (מצד אין אשה מעיזה). אבער וועז עס איז נישטא קיין גט, און נישטא קיין צוויי עדים, און איר "אין אשה מעיזה" איז צעפאלן ווייל מען העלפט איר – איז נישטא קיין שום מקור אין דער וועלט מתיר צו זיין אן אשת איש!
2. *בנוגע דעם שליח'ס נאמנות:* א שליח האט נישט קיין כישוף-נאמנות! די גאנצע נאמנות פון א שליח איז נאר **וועז עס ליגט א גט פאר אונז**, און די שאלה איז נאר וואספארא סארט שליחות ער האט באקומען (צי לגירושין צי לפקדון). אין דעם גדר פון זיין שליחות האט דער בעל אים מאמין געווען. אבער וועז דער גט פעלט ("אבד הגט"), האט דער שליח לקבלה נישט קיין שום נאמנות צו זאגן דעם עצם פאקט אז "עס איז געווען א גט" און אז זי איז נתגרשה. אויף דעם איז ער נישט מער ווי א פשוט'ער עד אחד. און וויבאלד דער בעל אליין האט אויך נישט קיין נאמנות מתיר צו זיין אן אשת איש (ער קען מאקסימום מאכן א ספק), און אן עד אחד קען אויך נאר מאכן א ספק, בלייבט זי א ספק מגורשת.

הלכה י"ג (והלכה י"ד): שליח קבלה ששלחו לה ביד שני עדים והיא אינה יודעת

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

שליח קבלה שקיבל גט לאשה ושלחו לה ביד שני עדים, והגיע הגט לידה ונטלתו והרי הגט יוצא מתחת ידה, והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו או שליח קבלה שלה או שלוחו של בעלה — הרי זו מגורשת כמו שביארנו. בא בעל וערער שלא כתבו או שהוא גט בטל, יתקיים בחותמיו, שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת ידי שלוחה שידו כידה, ואף על פי שהיא אינה יודעת, הרי העדים ידעו. ואם לא נתקיים, אינה מגורשת.

2. פשט-אויפקלערונג

א שליח קבלה האט מקבל געווען א גט פאר א פרוי (וועלכע ווערט שוין בעצם גע'גט אין יענעם מאמענט), און ער האט איר געשיקט דעם גט דורך צוויי עדים. דער גט איז אנגעקומען צו איר און יעצט ווייזט זי דעם גט ("יוצא מתחת ידה"). אפילו אויב די פרוי אליין ווייסט נישט קיין פרטים ווער עס האט געשיקט די צוויי עדים – צי איר מאן האט זיי דירעקט געשיקט, צי איר שליח קבלה האט זיי געשיקט, אדער א שליח פונעם מאן – איז זי מגורשת (און די נאמנות פונעם שליח לקבלה שיצט איר אויב דער מאן טענה'ט "לפקדון נתתי").

אבער אויב דער מאן איז מערער אויף דער עצם כשרות פונעם גט (אז ער האט עס נישט געשריבן, עס איז מזויף, אדער עס איז א גט בטל), דעמאלט מוז מען מקיים זיין דעם גט בחותמיו. איינמאל מען איז עס מקיים, איז זי מגורשת – ווייל די עדים וואס האבן איר געגעבן דעם גט זאגן עדות אז עס איז ארויסגעקומען פון איר שליח לקבלה (שידו כידה), און עס מאכט נישט אויס וואס זי ווייסט נישט דעם המשך פון דער שליחות, ווייל די עדים ווייסן דאך יא אז עס איז געווען ביים שליח לקבלה. אויב אבער מען קען נישט מקיים זיין דעם גט בחותמיו, איז זי נישט מגורשת.

3. חידושים און הסברים

* **[דיגרעסיע: אויב דער מאן שיקט עדים אנשטאט דעם שליח קבלה]: ר' יואל אשר** פרעגט א זייטיגע שאלה: וואס איז דער דין אויב א פרוי שיקט א שליח קבלה, און דער מאן באשליסט צו שיקן דעם גט צו איר דורך צוויי אנדערע עדים אנשטאט דורכ'ן שליח קבלה? **ר' יצחק** ענטפערט אז אין אזא פאל ווערן די צוויי עדים פשוט א "שליח להולכה" פונעם מאן, און זי ווערט מגורשת שפעטער ווען דער גט קומט אן אין איר האנט.

* **דער חידוש פון דער הלכה על פי המגיד משנה — קעגן א טענה פון "לפקדון נתתיו" (ר' יצחק קעגן ר' יואל אשר):**

* **קשיא (ר' יואל אשר):** וואס איז בכלל דער חידוש דא אז די פרוי דארף נישט וויסן וויאזוי דער גט איז אנגעקומען צו איר? ווען א פרוי קומט אין בית דין און ווייזט א גט ("יוצא מתחת ידה"), פרעגט מען איר דאך קיינמאל נישט קיין פרטים וויאזוי עס איז אנגעקומען צו איר!

* **תירוץ (ר' יצחק על פי המגיד משנה):** "יוצא מתחת ידה" אליין העלפט גארנישט אין א פאל וואו עס איז געווען א שליח אינצווישן און דער מאן טענה'ט אז ער האט עס געגעבן פאר'ן שליח נאר בתורת פקדון ("לפקדון נתתיו"). די הלכה איז א דירעקטער המשך פון הלכה י"א (און דאס איז דער טייטש פון דעם רמב"ם'ס ווערטער "כמו שביארנו"), וואו דער שליח לקבלה האט אן אייגענע נאמנות צו זאגן "לגירושין נתנו לי". דער חידוש דא איז: וויבאלד עס זענען דא צוויי עדים וואס זאגן קלאר אז דער שליח לקבלה האט געשיקט דעם גט צו איר (און אן די עדים וואלט זיך עס טאקע נישט אנגעהויבן), איז דאס גענוג צו אקטיווויזירן דעם שליח'ס נאמנות קעגן דער טענה פון פקדון, אפילו ווען די פרוי אליין ווייסט נישט די פונקטליכע פרטים וויאזוי דער גט האט זיך געוואלגערט פון אים צו איר.

* **דער חילוק צווישן עדות אויף דער שליחות און עדות אויפ'ן תוכן הגט (ר' יצחק):** ווען דער מאן טענה'ט אז דער גט איז מזויף, העלפן נישט די עדים וואס האבן געברענגט דעם גט פונעם שליח לקבלה. זייער עדות איז נאר א "מילתא דפסיקא" אויף דער מציאות אז דער גט איז געווען אין די הענט פונעם שליח לקבלה (שידו כידה), אבער זיי ווייסן נישט צי דער תוכן פונעם גט איז אמת אדער מזויף. דעריבער, קעגן א טענה פון זיוף מוז מען האבן א באזונדערן "קיום בחותמיו", און איינמאל מען האט דעם קיום, קאמבינירט זיך עס מיט דער עדות אויפ'ן שליח לקבלה און עס בלייבט מער נישט קיין שום טענה אויפ'ן גט.

הלכה ט"ו: נאמנות האשה ועד אחד לומר "מת בעלי" (היתר עגונה)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

מי שהוחזקה אשת איש, והלכה היא ובעלה, ושלום בינו לבינה ושלום בעולם, ובאה ואמרה מת בעלי — נאמנת, ותינשא או תתייבם. חזקה שאינה מקלקלת עצמה ותאסור עצמה על זה ועל זה, ותפסיד כתובתה מזה ומזה, ותוציא בניה ממזרים בדבר העשוי להיגלות לכל, ואי אפשר להכחיש ולא לטעון טענה, שאם הוא חי סופו לבוא או ייודע שהוא חי. וכן אם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה, תינשא על פיו, שהדבר עשוי להיגלות. אפילו עבד או אשה או שפחה או עד מפי עד מפי עבד מפי שפחה מפי קרובים נאמנין לומר מת פלוני ותינשא אשתו או תתייבם על פיהם.

2. פשט-אויפקלערונג

דא גייט דער רמב"ם אריבער צו דער סוגיא אין מסכת יבמות ווען א פרוי זאגט "מת בעלי". אויב א פרוי איז מוחזק אלס אשת איש, און זי איז אוועקגעפארן מיט איר מאן אין א צייט וואס עס איז געווען שלום צווישן זיי (קיין סכסוך נישט) און שלום אויף דער וועלט (קיין מלחמה נישט), און זי קומט צוריק אליין און זאגט אז איר מאן איז געשטארבן, גלייבט מען איר אינגאנצן און זי מעג חתונה האבן אדער גיין צו יבום.

די סיבה איז צוליב צוויי זאכן צוזאמען: 1) **חזקה שאינה מקלקלת עצמה:** זי וועט זיך נישט איליין אומגליקליך מאכן מיט די הארבע קנסות וואס ווארטן אויף איר אויב עס שטעלט זיך ארויס אז ער לעבט (זי ווערט אסור אויף ביידע מענער, פארלירט איר כתובה פון ביידע, און אירע קינדער ווערן ממזרים). 2) **דבר העשוי להיגלות:** א לעבעדיגן מענטש קען מען נישט באהאלטן; אויב ער לעבט, וועט ער סוף כל סוף אהיימקומען אדער עס וועט ווערן באקאנט אז ער לעבט, און זי וועט נישט קענען לייקענען.

אזוי אויך, אויב אן עד אחד קומט און זאגט עדות אז איר מאן איז געשטארבן – אפילו מענטשן וואס זענען געווענליך פסול לעדות, ווי אן עבד, א פרוי, א שפחה, קרובים, אדער עד מפי עד (אפילו מפי עבד ושפחה וקרובים) – מעג זי חתונה האבן אדער טוהן יבום אויף זייער ווארט, ווייל עס איז א "דבר העשוי להיגלות".

3. חידושים און הסברים

* **וועו עס איז נישטא קיין "חזקת אשת איש" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** דער רמב"ם הייבט אן מיט "מי שהוחזקה אשת איש", ווייל אויב מיר וואלטן נישט געווואוסט אז זי איז אן אשת איש (וועו זי האט א חזקת פנויה) און זי איין קומט און זאגט "איך האב געהאט א מאן און ער איז געשטארבן", וואלט זי סיי ווי געווען נאמנת מצד דעם כלל פון "הפה שאסר הוא הפה שהתיר" (ווי אין הלכה א'), און מען וואלט נישט געדארפט אנקומען צו די ספעציעלע טעמים פון אינה מקלקלת און עבידא לגלויי.

* **דער צוזאמענהאנג פון "אינה מקלקלת" און "דבר העשוי להיגלות" (ר' יצחק):** די סברא פון "אינה מקלקלת עצמה" איליין וואלט נישט געווען גענוג, ווייל די פרוי קען זיך טראכטן: "ווער וועט דען אמאל אויסגעפינען וואס עס איז געשען?" דעריבער לייגט דער רמב"ם צו אז מיתה איז א "דבר העשוי להיגלות" – מען קען נישט באהאלטן א לעבעדיגן מענטש, און אויב ער רוקט זיך אן וועט זי נישט האבן קיין שום מעגליכקייט צו לייקענען ("ואי אפשר להכחיש"). אפילו אויב דער מאן איז יעצט שוואך אדער שטיל און זי ווייל אויסניצן די געלעגנהייט, ווייסט זי אז סוף כל סוף וועט עס ארויסקומען.

* **די תנאים פון "שלום בינו לבינה" און "שלום בעולם" (פארגלייך צו פרק י"ג – ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* אויב עס איז נישטא קיין **שלום בינו לבינה** (עס איז דא א סכסוך צווישן מאן און וויב), פאלט אוועק די חזקה פון "אינה מקלקלת", ווייל וועו עס איז דא א קריגעריי האט מען מורא אז א מענטש איז גרייט זיך אליין קאליע צו מאכן אבי יענעם קאליע צו מאכן.

* אויב עס איז נישטא קיין **שלום בעולם** (עס איז דא מלחמה), האט מען צוערשט געוואלט זאגן אז דאס שוואכט אפ דעם "עבידא לגלויי", ווייל אין א מלחמה-כאאס פארלאזט זי זיך אז ער וועט שוין קיינמאל נישט אהיימקומען. אבער ביים אריינקוקן אין פרק י"ג (וואו דער רמב"ם ברענגט די פאלן וועו זי איז נישט נאמנת) זעט **ר' יצחק** אז דער רמב"ם לערנט אנדערש: אין א צייט פון מלחמה איז זי נישט נאמנת ווייל זי קען זיך פשוט טועה זיין (**בדדמי**) – זי זעט למשל א באמבע פאלן אויף אים און זי מיינט באמת אז ער איז געשטארבן, בשעת ער איז באמת ניצול געווארן.

* **דער פאראדאקס פון תקנת עגונות ("מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה") און דאורייתא קעגן דרבנן ביי די קנסות (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* כדי צו קענען מאכן א קולא פאר עגונות (צו גלייבן א פרוי'ס אייגענע ווערטער קעגן א חזקת אשת איש), האבן חז"ל מתקן געווען געוואלדיגע חומרות אויף איר אויב דער מאן קומט צוריק ("תצא מזה ומזה" וכדומה). מען האט געמאכט די חומרות "לטובה" – ווייל נאר א דאנק דעם וואס דער עונש בסופה איז אזוי הארב, האט מען איר געקענט געבן נאמנות מלכתחילה ("הקלת עליה בתחילתה").

* *מדאורייתא קעגן מדרבנן:* מען וואלט געקענט מיינען אז ווייל זי האט חתונה געהאט בהיתר בית דין איז זי נאר א שוגג אדער אנוסה, און זי זאל מעגן צוריקגיין צום ערשטן מאן. דאס וואס זי ווערט אסור אויפ'ן ערשטן מאן (**תצא מן הראשון**) איז טאקע א קנס **מדרבנן**. אבער דאס וואס זי מוז ארויסגיין פונעם צווייטן מאן (**תצא מן השני**) איז פשוט **מדאורייתא**, ווייל איר ערשטער מאן לעבט דאך און זי איז אן אשת איש גמורה! אזוי אויך, די קינדער וואס זי האט פונעם צווייטן מאן זענען **ממזרים גמורים מדאורייתא**.

* **די נאמנות פון אן עד אחד (און פסולי עדות) ביי מיתה קעגן גט (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* ביי א גט איז אן עד אחד נישט נאמן צו זאגן אז זי איז מגורשת קעגן א חזקת אשת איש, אבער ביי "מת בעלה" איז אן עד אחד יא נאמן.

* ביי אן עד אחד שרייבט דער רמב"ם נאר דעם טעם פון "שהדבר עשוי להיגלות", ווייל אויפ'ן עד איליין איז דאך נישט שייך די סברא פון "אינה מקלקלת עצמה" (ער פארלירט נישט קיין כתובה און ווערט נישט אסור). דער הסבר איז צווייפאכיג: 1) ביי דער פרוי אליין איז דא א שטארקע נגיעה ווייל זי ווייל חתונה האבן, דעריבער דארף מען ביי איר ביידע טעמים (קלקול פלוס עבידא לגלויי); אבער ביי א פרעמדן עד וואס האט נישט די נגיעה, איז גענוג דער טעם אליין אז א מענטש וועט נישט זאגן פאלשע עדות אויף א זאך וואס קען זיך מארגן ארויסשטעלן אלס ליגנט ("עשוי להיגלות"). 2) וויבאלד די פרוי אליין איז די וואס גייט ליידן דעם "חומר שהחמרת עליה בסופה" אויב דער מאן קומט צוריק, וועט זי אליין זייער גוט אויספארשן דעם עד אחד פאר זי פארלאזט זיך אויף אים חתונה צו האבן.

* **ר' יואל אשר** שטעלט ארויס אז אין אסאך הלכות וואו די תורה גלייבט אן עד אחד, דארף ער אבער זיין א כשר'ער עד. דא אבער, ווייל דער עיקר יסוד פונעם נאמנות איז "שהדבר עשוי להיגלות", גייט די קולא נאך ווייטער אז אפילו אן עבד, א שפחה און קרובים וועלן זיך אויך נישט וועלן אזוי חרוב מאכן צו זאגן א ליגנט וואס וועט זיך אויפדעקן.

* **[דיגרעסיע: "דבר העשוי להיגלות" אין היינטיגע צייטן אויף וואטסעפ]: ר' יצחק** וואונדערט זיך אויף דער חזקה אז מענטשן זאגן נישט קיין ליגנט ביי א "דבר העשוי להיגלות": וועו מען קוקט היינט אויף "וואטסעפ", זעט מען ווי מענטשן פארשפרייטן א גאנצע צייט ליגנט אויף פאקטן פון היינט (נישט נאר פאראויסזאגונגען) וואס שוין אויף מארגן שטעלט זיך ארויס קלאר אז עס הייבט זיך נישט אן! **ר' יואל אשר** (און ר' יצחק איז מסכים) מאכט א חילוק: סתם פלוידערן נייעס אויף וואטסעפ איז אנדערש ווי גיין אין בית דין צו זאגן א פארמעלע, ערנסטע עדות מתיר צו זיין א פרוי; אין בית דין ארבעט יא די חזקה אז א מענטש וועט נישט ליגנט זאגן בדבר העשוי להיגלות.

הלכה ט"ז: חמש נשים שחזקתן שונאות זו את זו

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

והכל נאמנין להעיד לה עדות זו חוץ מחמש נשים שחזקתן שונאות זו את זו, שאין מעידות זו לזו במיתת בעלה שמא יתכוונו לאסרה על בעלה ועדיין הוא קיים. ואלו הן: חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה.

2. פשט-אויפקלערונג

יעדער איז נאמן אויף דער עדות אז א מאן איז געשטארבן, אויסער פינף פרויען וואס האבן א חזקה אז זיי האבן פיינט איינע די אנדערע, ווייל מען האט מורא אז זיי וועלן זאגן ליגנט כדי איר צו אסר'ן אויף איר מאן בשעת ער לעבט נאך. די פינף זענען: איר שוויגער (חמותה), דער שוויגער'ס טאכטער (בת חמותה), איר צרה (די אנדערע ווייב פונעם מאן), איר שוועגערין (יבמתה – דעם יבמ'ס ווייב), און איר שטיף-טאכטער (בת בעלה).

3. חידושים און הסברים

* **די שנאה פון די חמש נשים קעגן "דבר העשוי להיגלות" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** די שנאה צווישן די פינף פרויען איז אזוי שטארק אז זיי זענען גרייט צו מאכן פון זיך א נאר און זאגן א ליגנט אפילו בדבר העשוי להיגלות, אבי אפצוטוהן דער פרוי און איר מכשיל זיין. די פשוט'ע סיבות פון דער שנאה ביי יעדער פון זיי זענען:

1. *חמותה (די שוויגער):* ווי באקאנט ביי אלע בדחנים אז א שוויגער האט פיינט די שנור.
2. *בת חמותה:* זי נעמט זיך אן פאר איר מאמען (דער שוויגער).
3. *צרתה:* דאס ווארט "צרה" אליין ווייזט אז זיי זענען אין א קאנקורענץ.
4. *יבמתה:* זי איז אויך אין א שטיקל קאנקורענץ צוליב דער זיקה צום יבם, וואס מאכט אז זי קען תמיד ווערן איר צרה.
5. *בת בעלה:* א שטיף-טאכטער קעגן איר שטיף-מאמען.

הלכה י"ז: גוי המסיח לפי תומו ופסול בעבירה

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

אפילו גוי המסיח לפי תומו נאמן ומשיאין על פיו. ואם נתכוון להעיד אינו נאמן. וכן הפסול בעבירה מן התורה אם בא להעיד לאשה שמת בעלה אינו נאמן, ואם היה מסיח לפי תומו נאמן, אין זה פחות מן הגוי. אבל פסול מדבריהם נאמן לעדות אשה.

2. פשט-אויפקלערונג

א גוי וואס איז "מסיח לפי תומו" – ער דערציילט סתם אזוי אינמיטן א שמועס (אן צו וויסן און אן צו מיינען אז ער גיט יעצט אן הגדת עדות מתיר צו זיין א פרוי) אז ער האט געזען א געוויסן מענטש שטארבן – איז נאמן, און די פרוי מעג חתונה האבן אויף זיין ווארט. אבער אויב דער גוי האט זיך געמיינט צו זאגן עדות (ער איז באוואוסטזיניג אז ער מאכט איר יעצט מותר לשוק), איז ער נישט נאמן. דאס זעלבע איז מיט אן איד וואס איז פסול לעדות צוליב אן עבירה מן התורה: אויב ער קומט בתור עד איז ער נישט נאמן, אבער אויב ער איז מסיח לפי תומו איז ער נאמן, ווייל ער איז דאך נישט ערגער ווי א גוי. אבער איינער וואס איז פסול לעדות נאר מדרבנן ("פסול מדבריהם"), איז נאמן לעדות אשה אפילו וועו ער קומט דירעקט מעיד זיין.

3. חידושים און הסברים

* **דער חילוק צווישן אן עבד און א גוי, און צווישן אן איד און א גוי ביי מסיח לפי תומו (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* פארוואס איז א גוי וואס איז מתכוון להעיד ערגער ווי אן עבד (וואס איז כשר אפילו ער קומט מעיד זיין)? ווייל אן עבד איז פארט אן איד (שייך צו מצוות כנשים) און א טייל פון דער משפחה, האט ער נישט קיין אינטערעס סתם אפצוטוהן איינעם; א גוי אבער האט בכלל נישט קיין נאמנות וועו ער באצווועקט עדות.

* **ר' יצחק** ברענגט א גמרא אז ביי אן איד איז פונקט פארקערט: אן איד וואס איז מסיח לפי תומו איז נישט גוט, נאר ער דארף דווקא מיינען צו זאגן עדות, ווייל זיין נאמנות קומט פונעם ערנסטקייט פון זאגן עדות (און דעמאלט וועט ער נישט ליגנט זאגן). ביי א גוי אבער, וועו ער קומט מיט א כוונה צו זאגן עדות, האט מען מורא וואס זיין כוונה איז; נאר וועו ער דערציילט עס לפי תומו האט ער נאמנות.

* **דער גדר פון גוי מסיח לפי תומו – "גילוי מילתא בעלמא", און פארוואס עס העלפט נישט ביי די חמש נשים (ר' יצחק קעגן ר' יואל אשר):**

* **ר' יואל אשר** האט געוואלט זאגן אז דאס וואס א גוי איז נישט נאמן וועו ער איז מתכוון להעיד איז א מקור פאר'ן כלל "עשו שונא ליעקב", פונקט ווי ביי די חמש נשים איז דא א חזקת שנאה אז זיי ווילן אפטוהן דער פרוי.

* **ר' יצחק** איז מסביר דעם גדר אנדערש: א גוי איז מעיקרא פסול לעדות. וועו א גוי איז מסיח לפי תומו, ארבעט עס בכלל נישט "בדין עדות", נאר עס איז א **"גילוי מילתא בעלמא"** – א מענטש דערציילט סתם נייעס אן קיין שום אינטערעס, איז מסתמא אזוי געווען. אויפ'ן סמך פון דעם לייגט ר' יצחק ארויס א וויכטיגן יסוד:

ביי די "חמש נשים" העלפט נישט אפילו אויב זיי זענען מסיח לפי תומו! פארוואס? ווייל "מסיח לפי תומו" איז נישט קיין כח מתגבר צו זיין קעגן א ריעותא (נישט אז הגם דו ביסט א שקרן אדער שונא, מאכט דער לפי תומו אז מען זאל גלייבן). נאר מסיח לפי תומו איז א גילוי מילתא וואו עס איז נישטא קיין שום ריעותא; ממילא וואו עס ליגט א חזקת שנאה ווי ביי די חמש נשים, העלפט נישט קיין מסיח לפי תומו.

* **וואס מיינט "פסול בעבירה מן התורה" – דער חילוק צווישן דעם רמב"ם און דעם רי"ף (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* **קשיא (ר' יואל אשר):** פארוואס איז א פסול בעבירה מן התורה ערגער ווי א קרוב אדער א שפחה, און פארוואס זאגט מען נישט אויף אים אויך אז ער וועט נישט ליגנט זאגן בדבר העשוי להיגלות?

* **תירוץ (ר' יצחק):** מען טאר נישט אויסמישן הלכות שבת (וואו א מחלל שבת האט א דין ווי א גוי צו פארשידענע הלכות) מיט הלכות עדות. אין הלכות עדות מיינט "פסול בעבירה מן התורה" א מענטש וואס איז חשוד אויף ליגנט (למשל א גזלן אדער חשוד לשקר בממון מדאורייתא) – ער איז א באוואוסטער ליגנער, און דעריבער קען מען זיך נישט פארלאזן אויף אים וועו ער קומט זאגן עדות, אפילו בדבר העשוי להיגלות. אבער א "פסול מדבריהם" (וואס גנב'עט נאר דרבנן'דיגע גזילות, אדער אן עבירה וואס מדאורייתא נעמט עס נישט אוועק זיין נאמנות נאר חכמים האבן אים גע'פסל'ט), ביי אים איז דער פגם אין נאמנות נישט אזוי שארף, און דעריבער איז ער נאמן לעדות אשה ווי א קרוב אדער אן עבד.

* **שיטת הרי"ף (ר' יואל אשר):** דער **רי"ף** לערנט אנדערש פונעם רמב"ם און מאכט דעם חילוק דירעקט לויט'ן סארט עבירה: אויב ער איז פסול מחמת א חסרון אין נאמנות (א שקרן/גזלן), גלייבט מען אים נישט; אבער אויב ער איז פסול צוליב אן אנדער עבירה דאורייתא וואס האט נישט צו טוהן מיט ליגנט (למשל א מחלל שבת), גלייבט מען אים יא לעדות אשה. אינעם רמב"ם איז דער חילוק אבער נישט צווישן אן עבירה פון שקר און אן אנדער עבירה, נאר צווישן א פסול עבירה *מן התורה* און א פסול *מדבריהם* (און אפילו ביי א פסול פון נאמנות, אויב עס איז נאר מדרבנן, איז ער נאמן).

הלכה י"ח: עד אחד שהעיד שמת והתירוה, ואחר כך בא אחר והכחישו

1. די וועריאציע פונעם רמב"ם

בא עד אחד והעיד שמת בעלה והתירוה להינשא על פיו, ואחר כך בא אחר והכחיש את הראשון ואמר לא מת, הרי זו לא תצא מהיתרה ותינשא, שעד אחד בעדות אשה כשני עדים בשאר עדויות, ואין דבריו של אחד במקום שנים.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב איין עד איז געקומען און מעיד געווען אז דער מאן איז געשטארבן, און בית דין האט איר מתיר געווען חתונה צו האבן אויף זיין ווארט, און דערנאך איז געקומען א צווייטער עד אחד און האט מכחיש געווען דעם ערשטן און געזאגט אז ער איז נישט געשטארבן – גייט זי נישט ארויס פון איר היתר און זי מעג לכתחילה חתונה האבן. די סיבה איז ווייל אן עד אחד ביי עדות אשה האט א כח ווי צוויי עדים ביי אלע אנדערע עדויות, און איין עד (דער צווייטער) האט נישט קיין כח קעגן צוויי עדים ("אין דבריו של אחד במקום שנים").

3. חידושים און הסברים

* **דיוק אינעם לשון הרמב"ם – "והתירוה... לא תצא מהיתרה ותינשא" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** דער רמב"ם שרייבט נישט "ונישאת... לא תצא מבעלה" (אז זי האט שוין חתונה געהאט און דארף זיך נישט גט'ן), נאר "והתירוה... לא תצא מהיתרה ותינשא" – אפילו זי האט נאכנישט חתונה געהאט, נאר בית דין האט איר שוין מתיר געווען, בלייבט דער היתר אין קראפט און זי מעג גיין חתונה האבן לכתחילה, און דער צווייטער עד אחד איז גארנישט ווערט.

* **דער לומד'ישער גדר פארוואס דער צווייטער עד האט נישט אויך א דין פון "כשני עדים" (ר' יצחק):** אויב מיר זאגן אז לגבי עדות אשה האט אן עד אחד א כח פון צוויי עדים, פארוואס זאל דער צווייטער עד אחד (וואס זאגט "לא מת") נישט אויך ווערן פאררעכנט ווי צוויי עדים, און עס זאל ווערן א פאל פון "שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת" (תרי ותרי)? דער יסוד איז: דער כח אז אן עד אחד ווערט אנגענומען ווי צוויי עדים ביי עדות אשה איז געגעבן געווארן **נאר להיתר, נישט לאיסור!** ווען דער ערשטער עד קומט מתיר זיין און בית דין איז מתיר, ווערט זיין עדות ווי שני עדים; ווען דער צווייטער עד קומט לאסור (צו זאגן "לא מת"), האט ער נישט דעם ספעציעלן כח פון עדות אשה, נאר ער בלייבט א פשוט'ער עד אחד, און ממילא איז "אין דבריו של אחד במקום שנים".

* **פארוואס ארבעט נישט "דבר העשוי להיגלות" אויפ'ן צווייטן עד וואס זאגט "לא מת"? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

1. *מצד דבר העשוי להיגלות:* ווען איינער זאגט "מת", איז עס א דבר העשוי להיגלות – אויב דער מאן לעבט, קען ער יעדן טאג אהיימקומען און דער עד ווערט ווערן צעקלאפט אלס ליגנ

ער וואס האט געמאכט ממזרים. אבער ווען דער צווייטער עד זאגט "לא מת" (ער לעבט נאך), איז נישטא אזא מורא פון עשוי להיגלות: ערשטנס, ווערט זיך נישט אזוי גרינג ארויסשטעלן אז ער האט געזאגט ליגנט (ווייל אויב דער מאן קומט נישט, קען ער אלץ זאגן אז ער איז ערגעץ וואו אויף דער ווועלט, און אפילו אויב עס קומט שפעטער נאך אן עד אז ער איז יא געשטארבן, מאכט עס אים נישט אזוי צו שאנד). צווייטנס, זארגט זיך דער צווייטער עד נישט, ווייל ער קומט דאך ארויס ווי א פרומער וואס וויל אפהאלטן פון

אן איסור אשת איש, און ער גייט נישט גורם זיין קיין ממזרות מיט זיינע רייד.

2. *צי "מילתא דעבידא לאיגלויי" איז א כלל בפני עצמו אדער אפהענגיג אין "חומר סופה" (ר' יואל אשר קעגן ר' יצחק):* **ר' יואל אשר** האלט אז דער כח פון דעם ערשטן עד ליגט אין דעם צוזאמענשטעל פון ביידע זאכן: "דבר העשוי להיגלות" צוזאמען מיט "משום חומר שהחמרת עליה בסופה" (אז די פרוי אליין פארשט אים אויס און פארלאזט זיך נישט סתם אויף אים אויב עס איז נישט קלאר, וואס דאס שטיצט דעם ערשטן עד און נישט דעם צווייטן). **ר' יצחק** האלט אבער אז הגם עס איז אמת אז ביידע זאכן שפילן דא א ראלע, איז אבער "מילתא דעבידא לאיגלויי" אן אלגעמיינער כלל בפני עצמו איבער גאנץ ש"ס וואס העלפט אויף געווינסע זאכן אפילו אן דעם דין פון "חומר שהחמרת עליה בסופה".

הלכה י"ט-כ"א: באו שניהם כאחד, והחילוק בין עד כשר לפסולים ונשים בהכחשה

1. די וועדטער פונעם רמב"ם

באו שניהם כאחד, זה אומר מת וזה אומר לא מת, או אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת — הרי זו לא תינשא, ואם נישאת תצא מפני שהיא ספק. ואם נישאת לעד שהעיד לה והיא אומרת בריא לי שמת — הרי זו לא תצא. באו שנים ואמרו לא מת — אף על פי שנישאת תצא. במה דברים אמורים? בשהיה האחד שנישאת על פיו כמו השנים שבאו והכחישו אותו, כגון שנישאת על פי איש ובאו שנים ואמרו לא מת, או שנישאת על פי אשה או על פי עצמה ובאו שתי נשים או שני פסולים של דבריהם ואמרו לא מת. אבל עד כשר אומר מת, ונשים רבות או פסולים אומרין לא מת — הרי זה כמחצה למחצה... ואם נישאת לאחד מעדיה והיא אומרת ודאי מת — הרי זו לא תצא. אשה אומרת מת או שאמרה מת בעלי, ואחר כך בא עד כשר ואמר לא מת — הרי זו לא תינשא, ואם נישאת תצא.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב צווי עדים (אדער צווי פרויען) קומען אין דער זעלבער צייט און איינער זאגט אז דער מאן איז געשטארבן און דער צווייטער זאגט אז ער לעבט, האט זי קיינמאל נישט באקומען קיין היתר חתונה צו האבן. דעריבער טאר זי נישט חתונה האבן, און אויב זי האט חתונה געהאט מוז זי ארויסגיין ווייל עס איז א ספק. אבער אויב זי האט חתונה געהאט מיט דעם עד אליין וואס האט איר מתיר געווען און זי זאגט "בריא לי שמת" (איך ווייס זיכער אז ער איז טויט), דארף זי נישט ארויסגיין.

אויב עס קומען צווי עדים קעגן איין עד, מוז זי ארויסגיין. אבער דאס איז נאר ווען די צווי זענען אויף דער זעלבער מדרגה ווי דער ערשטער (צווי כשר'ע עדים קעגן איין כשר'ן עד, אדער צווי פרויען/פסולים מדבריהם קעגן איין פרוי אדער קעגן איר אליין). אויב אבער איין כשר'ער עד זאגט "מת" און אסאך פרויען אדער פסולים זאגן "לא מת", ווערט עס גערעכנט ווי פופציג-פופציג ("כמחצה למחצה") און עס איז א ספק (און אויב זי האט חתונה געהאט מיט איר עד און זאגט "ודאי מת", גייט זי נישט ארויס). אויב א פרוי זאגט "מת" (אדער זי אליין זאגט "מת בעלי") און דערנאך קומט איין כשר'ער עד און זאגט "לא מת", איז דער כשר'ער עד שטערקער און זי מוז ארויסגיין.

3. חידושים און הסברים

* **דער טעם פארוואס "באו כאחד" איז הארבער (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** פארוואס מאכט עס אזא חילוק צי דער צווייטער עד קומט א פאר מינוט שפעטער (וואו מען האט שוין מתיר געווען על פי עד אחד, בלייבט זי ביי איר היתר) אדער זיי קומען צוזאמען? דער חילוק איז נישט בלויז די פאר מינוט אין צייט, נאר דער פאקט צי עס איז שוין **פעסטגעשטעלט געווארן א היתר** אין בית דין על פי עד אחד אדער נישט. וועז זיי קומען אינאיינעם, איז קיינמאל נישט אנטשטאנען קיין היתר, ממילא בלייבט עס א ספק.

* **וואס מיינט "אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת"? (ר' יצחק):** ר' יצחק האט צוערשט געוואלט זאגן אז עס רעדט זיך פון צווי ווייבער פונעם זעלבן מאן (צרות). אבער ער האט גלייך צוריקגעצויגן, ווייל א צרה איז דאך בכלל נישט נאמן צו זאגן עדות פאר איר חבר'טע! נאר עס מיינט פשוט סתם צווי פרעמדע פרויען וואס קומען אלס עדים (ווייל ביי עדות אשה האבן חכמים געגעבן פאר א פרוי דעם זעלבן כח ווי אן עד אחד).

* **דער טעם פארוואס "נישאת לעד" העלפט ביי א ספק (ר' יואל אשר):** פארוואס וועז זי האט חתונה מיט דעם עד אליין דארף זי נישט ארויסגיין, כאטש עס איז דא א צווייטער עד וואס איז אים מכחיש? ווייל דורכדעם וואס דער עד האט אליין חתונה מיט איר, לייגט ער זיך אריין אין א גרויסער סכנה (אז די קינדער וועלן זיין ממזרים און מען וועט זיי צעשיידן). ער האט אויף זיך דעם כלל פון "מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה" — ער נעמט אויף זיך א פערזענליכע ריזיקע. דאס הייבט אים אויף פון זיין א פשוט'ער עד אחד צו אן עד מיט א שטערקערן נאמנות וואס איז גובר דעם צווייטן עד אחד (אבער קעגן צווי כשר'ע עדים וואס האבן א נאמנות מדאורייתא העלפט עס נישט).

* **די דריי מדרגות אין נאמנות און דער כח פון אן עד כשר קעגן פסולים (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** מען זעט דא א קלארע היראַרכיע:

1. איין כשר'ער עד איז פונקט אזוי שטארק ווי אסאך פסול'ע עדים אדער פרויען ("כמחצה למחצה").

2. צווי פסול'ע עדים (אדער צווי פרויען) זענען שטערקער ווי איין פרוי (אדער די פרוי אליין), ווייל ביידע זענען אין דער זעלבער קאטעגאריע פון פסולי עדות וואס חכמים האבן דא געגלייבט, איז צווי מער ווי איינס.

3. איין כשר'ער עד איז שטערקער ווי איין פרוי — אפילו אויב די פרוי איז געקומען צוערשט און מען האט איר שוין מתיר געווען,

קען איין כשר'ער עד קומען שפעטער און צעברעכן איר עדות ("ואם נישאת תצא").

* **צי איז דער ולד א ממזר וועט א כשר'ער עד איז מכחיש א פרוי? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** **ר' יואל אשר** מערקט אן אז דער רמב"ם שרייבט נאר "תצא" און דערמאנט נישט אז דאס קינד איז א ממזר, אפשר איז עס נאר א חומרא מדרבנן. **ר' יצחק** ענטפערט אז "תצא" קען אסאך מאל יא מיינען אז דער ולד איז א ממזר, און ער מערקט אן אז עס זענען טאקע דא מפרשים וואס זענען חולק אויפ'ן רמב"ם אין דער הלכה.

הלכה כ"ב: בפסולין הולכין אחר הרוב ("שנים כמאה" נאר בעדים כשרים)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

אשה אומרת לא מת ושתי נשים אומרות מת — הרי זו תינשא. וכן אם אמרו עשר נשים לא מת ואחת עשרה אומרות מת — הרי זו תינשא. שאין אומרין שנים כמאה אלא בעדים כשרים, אבל בפסולין הולכין אחר הרוב בין להקל בין להחמיר.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב איין פרוי זאגט "לא מת" און צוויי פרויען זאגן "מת", מעג זי חתונה האבן. אזוי אויך אויב צען פרויען זאגן "לא מת" און עלף פרויען זאגן "מת", מעג זי חתונה האבן. דער כלל אז "צוויי עדים זענען פונקט ווי הונדערט עדים" ("שנים כמאה") גייט נאר אן ביי כשר'ע עדים; אבער ביי פסול'ע עדים (ווי פרויען ביי עדות אשה) גייט מען נאכ'ן רוב, סיי להקל און סיי להחמיר.

3. חידושים און הסברים

* **די סברא פון "תרי כמאה" קעגן "רוב" ביי פסולים (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** דאס אז ביי פסולים ציילט מען קעפ (עלף קעגן צען) איז א געוואלדיגער יסוד. **ר' יואל אשר** ערקלערט: מצד דער פשוט'ער סברא האט מען אלעמאל געדארפט גיין נאכ'ן רוב (עלף מענטשן וואס זאגן איין זאך זענען מער איבערצייגנדיג ווי צען). נאר ביי כשר'ע עדים האט די תורה געגעבן א ספעציעלן גזירת הכתוב און א תוקף פאר א "כת עדים" פון צוויי, אז צוויי עדים האבן דעם מאקסימום כח פון עדות און הונדערט עדים זענען נישט מער ווי צוויי ("תרי כמאה"). אבער ביי פרויען און פסולים, וואו עס איז נישטא דער הלכה'דיגער גדר פון א "כת עדים" נאר עס איז אן אומדנא און א בירור המציאות וואס חכמים האבן געגלייבט, פאלט מען צוריק צו דער נאטירליכער סברא אז מען גייט נאכ'ן רוב דעות.

הלכה כ"ג: תרי ותרי בעדות מיתה (שנים אומרין מת ושנים אומרין לא מת)

1. די ווערטער פונעם רמב"ם

שני עדים אומרין מת ושנים אומרין לא מת — הרי זו לא תינשא, ואם נישאת תצא מפני שהיא ספק. ואם נישאת לאחד מעדיה והיא אומרת בריא לי שמת — הרי זו לא תצא.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב צוויי כשר'ע עדים זאגן "מת" און צוויי כשר'ע עדים זאגן "לא מת", איז עס א ספק השקול. זי טאר נישט חתונה האבן, און אויב זי האט חתונה געהאט מוז זי ארויסגיין. אבער אויך אין דעם פאל, אויב זי האט חתונה געהאט מיט איינעם פון אירע עדים וואס האבן געזאגט אז ער איז טויט, און זי זאגט "בריא לי שמת", דארף זי נישט ארויסגיין.

3. חידושים און הסברים

* **די ראלע פון "חזקת אשת איש" קעגן "מפני שהיא ספק" (ר' יואל אשר קעגן ר' יצחק):** **ר' יואל אשר** וויל זאגן אז ביי תרי ותרי מוז זי ארויסגיין ווייל עס בלייבט איר "חזקת אשת איש". **ר' יצחק** דינגט זיך מיט אים און ווייזט אן אז דער רמב"ם דערמאנט דא נישט חזקת אשת איש, נאר פשוט "מפני שהיא ספק" — דאס הייסט, די חזקת אשת איש איז נישט דער עיקר חידוש דא, נאר דאס איז דער גרונט-מצב פון דער גאנצער סוגיא (ווען זי וואלט נישט געהאט קיין חזקת אשת איש, וואלט מען בכלל נישט געדארפט קיין שום עדים איר מתיר צו זיין!).

* **א מחלוקת וואס עס מיינט אז די פרוי זאגט "בריא לי שמת" (ר' יואל אשר קעגן ר' יצחק):** עס אנטוויקלט זיך א שארפער וויכוח וואס דער רמב"ם מיינט מיט דעם תנאי אז זי מוז האבן חתונה מיט'ן עד *און* זי מוז זאגן "בריא לי שמת":

* **ר' יואל אשר'ס שיטה:** "בריא לי" מיינט אז די פרוי קען זיך נישט בלויז פארלאזן אויפ'ן עד'ס ווארט, נאר זי אליין מוז אויך האבן אן אייגענע ידיעה אדער אייגענע סברות און נאכפרעגענישן פארוואס זי איז אינגאנצן זיכער אז איר מאן איז טויט. דער היתר איז געבויט אויף איר אייגענעם נאמנות (צוליב "חומר שהחמרת עליה בסופה" וועט זי נישט חתונה האבן סיידן זי ווייסט זיכער), צוזאמען מיט דעם עד.

* **ר' יצחק'ס שיטה:** עס שטייט נישט אין רמב"ם אז זי דארף ברענגען אייגענע ראיות! זי פארלאזט זיך טאקע אויפ'ן עד, אבער דער חילוק איז אז ווען עס איז דא א הכחשה, מוזן *ביידע זייטן* (דער נייער מאן און די פרוי) זיין הונדערט פראצענט איבערצייגט (ווי אויסגעשמועסט לעיל ביי הלכה ז'). דער מאן ווייזט זיין זיכערקייט דורכדעם וואס ער אליין איז דער עד און האט חתונה מיט איר, און די פרוי מוז זאגן "בריא לי" — דאס הייסט אז זי גלייבט דעם עד בלב שלם אז ער זאגט אמת, און זי האט נישט קיין שום ספקות אין אים.

* **[אלגעמיינע קשיא פונעם רשב"א אויף פרק י"ב (הלכות ז', כ', כ"א, כ"ג): וויאזוי קען זי בכלל חתונה האבן מיט איר עד?]:**

* **די קשיא פונעם רשב"א (ר' יואל אשר):** מיר האבן געלערנט אין א פריערדיגן פרק אז עד וואס זאגט עדות מתיר צו זיין א פרוי טאר אליין נישט חתונה האבן מיט איר ("לא ישא את אשתו"), ווייל מיר זענען חושד אז ער זאגט דאס עדות נאר כדי צו

קענען מיט איר חתונה האבן, און דאס נעמט אוועק זיין נאמנות! אויב אזוי, וויאזוי קען דא זיין א מציאות אז זי האט חתונה מיט איר עד ("נישאת לאחד מעדיה" אדער "נישאת לעד שהעיד לה") – סיי ביי צוויי עדים און סיי ביי אן עד אחד בהכחשה – און זי מעג בלייבן ביי אים ("לא תצא")?

* **דער תירוץ פונעם רשב"א און די קשיא דערויף (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** דער **רשב"א** איז צוליב דעם געצוואונגען צו זאגן א שווערן דוחק: אז דא רעדט מען דווקא ווען עס זענען געווען מער ווי צוויי עדים, אזוי אז דאס עדות איז נישט געווען אנגעהאנגען נאר אין דעם איינעם עד וואס האט מיט איר חתונה געהאט. **ר' יצחק** וואונדערט זיך שטארק דערויף, ווייל אין הלכה כ'-כ"א רעדט דאך דער רמב"ם בפירוש פון אן **עד אחד** בהכחשה, וואו ער איז דער איינציגער וואס האט געזאגט אז דער מאן איז טויט!

* **ר' יצחק'ס סברא, דער מגיד משנה, און דער מקור אין פרק י' הלכה כ"ג: ר' יצחק** לייגט פאר אן אייגענע סברא: דער איסור פונעם עד חתונה צו האבן מיט איר איז נישט אזוי הארב אז מען זאל זיי צווינגען זיך צו שיידן אויב זיי האבן שוין חתונה געהאט. ביים אריינקוקן אינעם **מגיד משנה** זעט **ר' יואל אשר** אז ער ענטפערט טאקע פונקט אזוי: דער איסור פאר'ן עד חתונה צו האבן מיט דער פרוי איז נאר **לכתחילה** (כדי מען זאל אים נישט חושד זיין), אבער עס נעמט נישט אוועק זיין עצם נאמנות, און בדיעבד אויב ער האט מיט איר חתונה געהאט דארף זי נישט ארויסגיין.

* ביים אויפזוכן דעם מקור אין רמב"ם, טרעפט עס **ר' יצחק** אין הלכות גירושין פרק י' (הלכה כ"ג) ביי דער רשימה פון מענטשן וואס טארן נישט חתונה האבן מיט א פרוי וואס זיי האבן מתיר געווען (ווי א חכם וואס איז מתיר א נדר א.א.וו.): דארט שרייבט דער רמב"ם בפירוש אז דער שליח פון א גט אדער דער עד אחד וואס האט איר מתיר געווען טאר לכתחילה נישט חתונה האבן מיט איר, אבער **"אם נשאו לא יוציאו"**! די צוויי סוגיות אין רמב"ם שטימען וואונדערליך צוזאמען. אויף דער פראגע פארוואס דער רשב"א האט בכלל געפרעגט זיין קשיא, ענטפערט **ר' יואל אשר** אז דער רשב"א האט ווייזט אויס געהאט אן אנדער גירסא אדער שיטה אין יענער סוגיא, אז אפילו בדיעבד מוז ער איר יא ארויסלאזן.

הלכה כ"ד: עדות והכחשה של צרה אצל חברתה

1. די וועדטער פונעם רמב"ם

מי שיש לו שתי נשים ובאה אחת מהן ואמרה מת בעלי – הרי זו תינשא על פי עצמה כמו שהודענו, וצרתה אסורה שאין צרה מעידה לחברתה. ואפילו נישאת זו תחילה, אין אומרין אילו לא מת בעלה לא היתה אוסרת עצמה עליו, שמא משנאתה בצרתה רוצה היא שיאסרו שתיהן עליו. זאת אומרת מת בעלה וצרתה מכחשת אותה ואומרת לה לא מת – הרי זו תינשא, כשם שאינה מעידה לה להתירה כך לא תעיד לה לאסרה. זו אומרת מת וצרתה אומרת נהרג, הואיל ושתיהן אומרות שאינו קיים – שתיהן תנשאנה, ולא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום.

2. פשט-אויפקלערונג

אויב א מאן האט צוויי ווייבער, און איינע פון זיי קומט און זאגט "מיין מאן איז געשטארבן", מעג זי אליין חתונה האבן צוליב דעם נאמנות וואס חכמים האבן געגעבן פאר א פרוי אויף זיך אליין. אבער איר צרה בלייבט אסור, ווייל א צרה קען נישט מעיד זיין פאר איר חבר'טע (צוליב דער חזקה אז זיי האבן זיך פיינט). אפילו אויב די ערשטע פרוי האט שוין טאקע אליין חתונה געהאט, זאגן מיר נישט אז דאס איז א ראיה אז זי זאגט אמת (ווייל ווען דער מאן וואלט געלעבט וואלט זי זיך דאך נישט אליין גע'אסר'ט אויף אים), נאר מיר זענען חושש אז צוליב איר שנאה צו דער צרה איז זי גרייט אז זיי ביידע זאלן ווערן אסור אויפ'ן מאן ("תצא מזה ומזה").

ווייטער, אויב איין פרוי זאגט אז איר מאן איז געשטארבן, און איר צרה איז איר מכחיש און זאגט "ער איז נישט געשטארבן", מעג די ערשטע ווייטער חתונה האבן; פונקט ווי א צרה קען נישט מעיד זיין איר מתיר צו זיין, אזוי אויך קען זי נישט מעיד זיין איר צו אסר'ן. אויב איינע זאגט "ער איז געשטארבן (מת)" און די צרה זאגט "ער איז גע'הרג'עט געווארן (נהרג)", קענען זיי ביידע חתונה האבן, ווייל ביידע זאגן אז ער לעבט נישט ("אינו קיים"), און די ווערטער פון א צרה האבן אינגאנצן נישט קיין ווערט לגבי איר חבר'טע.

3. חידושים און הסברים

*** די חזקה פון שנאה קעגן דער חזקה אז א מענטש מאכט זיך נישט קאליע – "תמות נפשי עם פלשתים" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* **ר' יואל אשר** שטעלט זיך אפ אויף דעם יסוד פון "תמות נפשי עם פלשתים": ווען עס קומט צו שנאה, איז א מענטש יא גרייט זיך אליין אומגליקליך צו מאכן אבי צוטרעפן יענעם. אין א פארמעסט צווישן צוויי חזקות, איז די "חזקת שנאה" שטערקער ווי די חזקה פון "אין אדם מקלקל עצמו", ווייל "שנאה מקלקלת את השורה".

* **ר' יצחק** לייגט צו אז מיר זענען דא "עד היכן כוחה של שנאה", און אין דער מציאות איז עס טאקע אזוי – ווען עס ברענט א פייער פון שנאה און א מענטש שלאגט זיך מיט אן אנדערן, פאלט ער רוב מאל אליין אויך דערפון. **ר' יואל אשר** ברענגט אויף דעם דאס באקאנטע ווערטל פון א כינעזישן חכם: "ווען דו גייסט ארויס אין מלחמה, גראב צוויי קברים".

* *[דיגרעסיע: פארגלייך צו פרק ז' וועגן די חמש נשים]:* ר' יואל אשר און ר' יצחק זוכן צוריק אין פרק ז' (און פרק ט') וואו די הלכה פון די פינף פרויען ווערט געברענגט (לגבי בפני נכתב), וואו דער רמב"ם איז מרבה אזעלכע פאלן ווי "יבמתה אפילו היתה אחותה", אבער זיי קומען צום אויספיר אז דער יסוד אז זי איז

גרייט זיך אליין קאליע צו מאכן ("שיאסרו שתיהן עליו") שטייט נאר דא בפירוש.

* **דיוק אינעם לשון "זאת אומרת מת בעלה" און די סברא פון דער צרה וואס זאגט "לא מת" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* הגם אינעם רמב"ם שטייט "זאת אומרת מת בעלה", מיינט עס אז זי זאגט אויף זיך אליין "מת בעלי", ווייל איר גאנצער היתר איז געבויט אויף איר אייגענעם נאמנות אויף זיך (ר' יצחק).

* וועז די צרה איז איר מכחיש און זאגט "לא מת", איז נאך מער פשוט אז מיר הערן איר נישט אויס: זי ווייל דאך מיט דעם בפירוש קאליע מאכן פאר דער ערשטער פרוי אז זי זאל נישט קענען חתונה האבן, און צוליב איר שנאה איז זי גרייט זיך אליין אויך קאליע צו מאכן און זיך אסר'ן אויף אייביג אלס עגונה (לויט'ן זעלבן יסוד פון פריער).

* **"מת" קעגן "נהרג" – דער חילוק צווישן צרות און עדים על פי הירושלמי (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* וועז איינע זאגט "מת" (ער איז געשטארבן א נאטירליכן טויט) און די צווייטע זאגט "נהרג" (ער איז געהרג'עט געווארן), שטימען דאך נישט די צווי מעשיות צוזאמען. **ר' יצחק** טראכט אריין אז די צווייטע צרה זאגט "נהרג" וויל זי מיינט אז מיט'ן מכחיש זיין די מעשה וועט זי קענען אפטוהן און קאליע מאכן פאר דער ערשטער צרה – און פונדעסטוועגן זענען ביידע מותר!

* דער מקור דערצו איז א גמרא אין **ירושלמי**, און דער ירושלמי שטעלט קלאר אז דער דין איז נאר ביי **צרות**, אבער נישט ביי **עדים**. **ר' יצחק** ערקלערט דעם חילוק מיט א קלארער סברא: אויב צווי עדים וואלטן געקומען אינאיינעם ("באו בבת אחת") און איינער זאגט "מת" און דער צווייטער זאגט "נהרג", איז דאס א פולשטענדיגע הכחשה! הגם איין עד אליין וואלט געווען באגלייבט ביי עדות אשה, אבער וען צווי עדים קומען צוזאמען און זענען זיך מכחיש אין דער מעשה, פאלט אוועק דאס גאנצע עדות און קיינער איז נישט נאמן. אבער ביי צווי צרות שטערט די הכחשה גארנישט, צוליב דעם כלל וואס דער רמב"ם לייגט ארויס: **"ולא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום"**. די ווערטער פון א צרה ווערן בכלל נישט פארראכנט אלס אן עדות לגבי דער אנדערער – נישט להתיר און נישט לאסור. ממילא ווערט יעדע פרוי באטראכט אינגאנצן באזונדער פאר זיך: יעדע איינע זאגט אויף זיך אליין אז איר מאן איז "אינו קיים", און יעדע איינע איז נאמן פאר זיך אליין, און די מעשה פון דער צווייטער צרה קומט דא בכלל נישט אריין.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות גירושין פרק י"ב: דיני נאמנות אין גירושין און מיתת הבעל

הקדמה צום פרק

ר' יצחק:[[#1]] יא, זאג. אונז האלטן דעם היינטיגן טאג אין פרק י"ב פון הלכות גירושין.

ר' יואל אשר: צוועלפטער פרק פון הלכות גירושין. יא, אונז האלטן שוין, די לעצטע צווי פרקים זענען שוין געווען נאך דעם גט. [[#2]] דאס איז ווייטער נאך הלכות נאך דעם גט. ס'טייטש, דער גט האט מתיר געווען די פרוי אז זי ווערט מותר לשוק, אבער דא גייט אריין מער דיטעילס: וויאזוי וויסן אונז אויב א פרוי איז טאקע מותר לשוק? פון וואו וויסן אונז מדיני נאמנות? א מאן זוכט א פרוי, פון וואו וויסט ער אויב איינע איז א פנויה? וואס מאכט איינעם פאר א חזקת פנויה? ווי לאנג גייט דא א חזקת אשת איש? ס'איז דאך דא אן ענין פון חזקה. איינמאל, אויב א פרוי איז געווארן אמאל מוחזק אלס אן אשת איש, וויאזוי קען מען איר אנהייבן גלייבן אז זי איז געווארן א גרושה? דאס איז דער עיקר פון דעם פרק, דער ערשטער חלק פון דעם פרק.

דער צווייטער חלק פון דעם פרק איז מער כלליות'דיג, וואס איז נישט ממש אין דער בחינה נאנט צו הלכות גירושין, אבער ס'איז אויך נאמנות פון א פרוי אז זי איז מותר לשוק, ווייל איר מאן איז געשטארבן. ס'קומט אריין אין דער גאנצער גרויסער נושא פון עגונות. פון וואו וויסן אונז צו גלייבן א פרוי וואס זאגט "מת בעלה" אין א ווייטן פלאץ? מ'דארף האבן עדים, מ'דארף האבן קלענערע נאמנות און אזוי ווייטער.

דער סדר פונעם רמב"ם אין ספר נשים

ר' יצחק:[[#3]] לאמיר זאגן אביסל אנדערש. ס'הייסט, דו האסט מסביר געווען וויאזוי דער משך הפרקים, דער משך הענינים פון נאך דעם גט זייער גוט, אבער מ'קען עס אויך אראפלייגן – איך ווייס נישט אויב ס'איז ריכטיג – אבער דער פרק, און נאך דער נעקסטער פרק, וואס די לעצטע צווי פרקים אין הלכות גירושין פון דעם רמב"ם, רעדן אינגאנצן נאר פון דער שאלה פון וויאזוי מ'איז, נאמנות, וויאזוי דו האסט געזאגט, וויאזוי מ'ווייסט אז א פרוי איז מותרת. מותר לשוק.

*סאו איך טראכט אז מ'קען זאגן אזוי: יעדער איינער ווייסט אז וואס איז א גט? ס'איז דאך דא א **קונה את עצמה בשני דברים, בגט ובמיתת הבעל**. א גט, דער גאנצער פוינט פון א גט איז וויאזוי א פרוי ווערט אויס אשת איש. ס'איז איינע פון די וועגן פון זאגן אזוי ווי דער כלל, גט איז טאקע דאס דער פראצעס פון גט, אבער באופן מער כללי קענסטו זאגן אז הלכות גירושין, הלכות אישות, יא דו כאפסט? הלכות אישות איז וויאזוי מ'ווערט אן אשת איש, און וואס מ'דארף זיך טוהן דעמאלטס, און הלכות גירושין איז וויאזוי מ'ווערט אויס אשת איש. דער אנדואינג,*

ר' יואל אשר: דער אנדואינג פון דעם.

ר' יצחק: *סאו ס'איז טאקע רוב, על פי רוב ווערט מען אויס אשת איש בגט. מיתת הבעל איז א פשוט'ע זאך, ס'איז נישט דא קיין שייכות אין הלכות, אבער וואו איז יא שייך הלכות? מ'ווייסט נישט

די מיתת הבעל. סאו ס'איז זייער, ס'מאכט זייער אסאך סענס אז דער אויס אשת איש, באופן עקרוני באלאנגט אין הלכות גירושין, נאר ס'קומט אויך אריין זייער שטארק, און אויך די נאמנות איז זייער ענליך.*

ר' יואל אשר: [[#4]] ס'הייסט די גרעסערע פיקטשער איז אז ס'איז דא אישות. קודם אישות זאגט דער רמב"ם וואס מיינט א פרוי, וועלכע, פון וואו ווייסט מען עידזשעס, כ'מיין ער לייגט ממש די בעיסיקס. שיין געבויעט. איך זע שוין אז ס'איז זייער שיין געבויעט. נאכדעם די מצוה פון פריה ורביה, די איידיע אז מען דארף זיין חתונה געהאט, וויאזוי דאס חתונה האבן דארף זיך אויסשפילן, אויב מען וויל ענדיגן א חתונה, און יעצט בעיסיקלי די פרוי, נאך דער נאמנות גייט זי צוריק אין דער ליין. יעצט זוכט זי נאכאמאל א מאן, מיט'ן **לערב אל תנח ידך**.

ר' יצחק: יא יא, אוודאי, אקעי.

די גאונות פונעם רמב"ם אין פסק'ענען קאמפליצירטע סוגיות

ר' יואל אשר: איך וויל זאגן אזוי, איך וואלט געזאגט א קליינע הקדמה. וועז מען לערנט די מיני סוגיות – איך געדענק איך האב געלערנט האשה רבה, האב איך געלערנט בעיון רב, איך געדענק א חברותא אין ישיבה שערי יושר, און דעם ערשטן חלק געדענק איך די סוגיות דארטן אין יבמות און אין כתובות. ס'איז אינטערעסאנט, וויל וועז מ'לערנט לומדות גמרא און נאכדעם קוקט מען אריין למשל אין דעם טור אדער אין דעם רמב"ם, פילט מען אזוי ווי דא ליגט נישט די לומדות. ס'איז אזוי, מ'האט זייער ליב די גמרא און די הלכה, אבער פון אן אנדערער זייט איז עס אסאך א גרעסערע גאונות, וויל אין א פלאץ וואו ס'איז דא אזויפיל לעיערס פון לומדות, צו קענען מאכן פון דעם א הלכה פסוקה ליגט א געוואלדיגע ארבעט.

סאו אין א וועג, איך פיל אזוי אביסל, איינער וואס האט דזשאסט געלערנט די סוגיות בעיון מיט אלע לומדות, ווייס איך נישט ווי גוט איך קום אריין. אבער דער רמב"ם קומט זיכער אריין געוואלדיג, וויל איך האב עס געטראכט ביי הלכות דא, מ'זעט אזוי ס'איז אסאך שווערער צו פסק'ענען אין די שווערע סוגיות ווי אין גמרות וואס זענען קורצערע

ר' יצחק: גמרות און סימפלערע גמרות. וויל ס'איז דא אסאך "במה דברים אמורים", און אסאך חזקות וואס זענען זיך סותר,

ר' יואל אשר: מ'זעט אין דעם פרק ס'איז דא אסאך לומדות דא. נעמען פון דעם – און איך זע שוין דער רי"ף א חלק קומט דער קרעדיט פאר דעם, מ'זעט די לאנגע רי"ף'ס דא אויכעט. גרויסע סוגיות, צו מאכן דערפון א הלכה פסוקה איז א גרויסע ארבעט.

ר' יצחק: ס'איז אביסל בעקווערדס, באט די ריזן פארוואס, איך מיין אז די ריזן פארוואס ס'איז דא דא אסאך סוגיות איז וויל די הלכה איז אביסל קאמפליצירט, ס'הייסט נישט די הלכה, די ריעליטי. און די ריזן פארוואס די לומדות איז, איך ווייס נישט.

ר' יואל אשר: אפשר אויכעט וויל די סוגיות זענען געווארן אויסגעקאכט אין בית דין שטיבל צווישן דער גמרא.

ר' יצחק: יא יא, ס'איז געווען מעשים... יא הלכות וואס די גמרא לכאורה איז שוין דא זייער אסאך זאכן וועגן דער ריעליטי, נישט ס'האט זיך אנגעהויבן ביי זיך צו זאגן לומדות. דאס אז אין ישיבה זאגט מען לומדות אין דער וועלט אריין איז סתם אן ענין וואס מען דארף פארשטיין וואס דער תכלית דערפון איז. נישט יעצט אונזער שמועס, אקעי. אבער דער רמב"ם פארשטייט מען זיכער אז דער רמב"ם מאכט קלאר די הלכות, וואס די הלכות איז. אקעי, סאו לאמיר אנהייבן יא. לאמיר אנהייבן צו לערנען.

הלכה א': הפה שאסר הוא הפה שהתיר

ר' יואל אשר: שוין. זאגט דער רמב"ם אזוי: **האשה שבאה ואמרה אשת איש הייתי**, א פרוי קומט און זאגט איך בין געווען אן אשת איש, און איך בין א גרושה, ס'הייסט איך בין געווען אן אשת איש, בין איך געווען אסור, אבער יעצט בין איך א גרושה. וואס טייטש? פאר וועמען זאגט זי? זי זאגט לכאורה פאר א שאלה צי זי איז מותרת לשוק, איינער רעדט איר א שידוך,

די סטרוקטור פון די אופנים אין נאמנות גירושין

ר' יצחק: לאמיר טרייען צו געבן מיין סטראקטשער, טרייען צו מאכן קלאר. און די ערשטע, אזוי ווי מיר האבן געערעדט, דער פרק האט צוויי פארטס:

1. דער ערשטער חלק רעדט אז וויאזוי ווערט זי מותר דורכדעם וואס זי איז נתגרש געווארן,

2. און דער צווייטער חלק רעדט זיך דורכדעם וואס דער מאן איז געשטארבן, רייט?

דאס איז ביז הלכה י"ד, אויב איך געדענק בערך. דאס זענען די צוויי חלקים. יעצט, אונז האלטן דעם ערשטן חלק.

ר' יואל אשר: יעצט רעדן אונז וועגן נאמנות אשה

ר' יצחק: צו זאגן אז זי איז נתגרש. מיר רעדן דעם גאנצן פארט אין חלק, דער פרק רעדט פון א פרוי וואס זי וויל זאגן אז, זי וויל טענה'ן אז זי ווערט מותר ווייל זי איז געווארן נתגרש.

יעצט, אין דעם קען איך אנהייבן מיט צוויי, איז דא אייגענטליך צוויי וועגן. דאס הייסט, ביי מת בעלה איז נישט דא די צוויי וועגן, איך וויל נאר מאכן קלאר. ווייל ביי נתגרש איז דאך דער טייטש אז זי איז געווען קודם אן אשת איש. מת איז דאך אויך געווען קודם, אבער ס'איז דאך נישט שייך אזא מת וואס מ'ווייסט נישט בכלל אז זי איז געווען אן אשת איש. אפשר יא, מ'וועט זען. באט ענייוועס, ביי דער נושא פון נתגרשה איז דא צוויי אופנים, צוויי מעין אופנים, און נאכדעם וועט מען אריינגיין אין די דיטעילס פון איטש אוו דעם.

צוויי מעין אופנים זענען: טאמער ווייסן אונז בכלל אז זי איז געווען אן אשת איש, ס'האט א הוחזקה אז אונז ווייסן אן אשת איש, אדער אויב מען ווייסט בכלל נישט.

* *דער ערשטער קעיס וואס דער רמב"ם זאגט איז בעיסיקלי דער סימפלעסט קעיס, וואס מ'ווייסט בכלל נישט קיין חזקות פון אן

אשת איש. אונז ווייסן בכלל נישט אז זי איז געווען חתונה געהאט, און זי קומט און זי זאגט – אונז ווייסן פון דעם זעלבן וועג וואס אונז ווייסן אז זי איז נתגרשה, ווייסן אונז בכלל אז ס'איז אן אשת איש. דעמאלטס איז דער ערשטער קעיס.*

* *נאכדעם וועט מען רעדן ווייטער וואס געשעט וועט מען ווייסט יא אז זי איז געווען אן אשת איש, וויאזוי זי קען ארויסגיין פון דעם.*

שטימט מיין סטראקטשער? דאס האב איך געלערנט פון הרב ראבינאוויטש. איז די ערשטע זאך איז וועט... יא, דער רמב"ם זאגט נישט אזוי קלאר, אבער מ'דארף עס אזוי ווי

ר' יואל אשר: מקדים זיין לויט דעם. **האשה שבאה ואמרה,** אן אשה וואס קומט און זאגט, אזוי ווי ר' יצחק האט געזאגט, דא רעדט מען פון א נאמנות אשה צו זאגן פאר דעם שוק וואס זוכט א נייע ווייב צו זאגן "איך בין מותרת לשוק". זאגט זי, פארוואס בין איך מותרת לשוק? אבער דאס איז וואס זי זאגט: **אשת איש הייתי,** איך בין געווען אן אשת איש, **וגרושה אני.** ס'הייסט קודם האט זי זיך אליין געפסל'ט מיט'ן זאגן "אשת איש הייתי", אבער זי האט זיך גלייך נאכדעם געזאגט, "אבער למעשה יעצט בין איך מותרת לשוק ווייל כ'האב אויך באקומען א גט."

איז **נאמנת,** גלייבט מען איר. פארוואס? ווייל ס'איז דא א דין, א שטארקער דין אין נאמנות, **שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.** היות די פרוי האט נישט מיט זיך א חזקת אשת איש – זי איז א פרוי וואס איז בא, זי קומט פון עפעס א פלאץ, מ'האט נאכנישט עסטעבלישט ווער זי איז, יא? זי איז יעצט אנגעקומען דא, סאו זי האט נאכנישט געהאט קיין חזקה פון אשת איש. סאו וואס דען? פארוואס זאלן אונז טראכטן אז זי איז אן אשת איש? ווייל זי זאגט אזוי. איז דער זעלבער מענטש אבער זאגט, אפשר אויך גלייך נאכדעם, אבער דער זעלבער מענטש זאגט, "גרושה אני", מיט דעם איז ער זיך גלייך מתיר.

ר' יצחק: זייער גוט. דאס איז א כלל גדול בתורה. דער רמב"ם אין פירוש המשנה איז עפעס געווען אימפרעסט ביי דעם כלל. ער ברענגט אין פירוש המשנה אין דמאי, ער זאגט אז דאס איז א כלל בכל התורה כולה, הפה שאסר הוא הפה שהתיר. יא.

שקלא וטריא: צי דארף "הפה שאסר" זיין תוך כדי דיבור?

ר' יואל אשר: ס'איז דא א גרויסע מחלוקת ראשונים צי ס'דארף זיין גלייך נאכדעם. ס'איז דא וואס זאגן אז אויב עס איז גלייך נאכדעם האט ער עס געפיקסט, איז עס אזוי ווי, ס'וועט אזוי ווי עפעס א תנאי, ס'וועט אזוי ווי אן עקספלעניישאן אויף וואס כ'האב געזאגט. אבער אויב זאגט מען "אשת איש הייתי", און מ'האט איר געגלייבט אז זי איז אן אשת איש, קען זי נישט קומען נאכדעם זאגן "גרושה אני". דא וועט זי שוין דארפן אן אמתלא, דא וועט זי שוין דארפן עפעס א הסבר פארוואס פריער האב איך געזאגט אשת איש און עס געלאזט הענגען.

אבער דער רמב"ם זאגט עס פשוט, זעט אויס פון דעם רמב"ם אז אפילו אויב זי זאגט שפעטער "גרושה אני" – דער רמב"ם זאגט עס יא, ס'איז סאונד ווי איין המשך. די מימרא איז איין המשך, אבער ס'איז נישט קלאר וויאזוי מען דארף עס אפלערנען.

ר' יצחק: *איך זע נישט דעם דיוק. ס'הייסט תוספות לכאורה אין מגילה איז נישט געריכט אז אויב ס'איז א נושא פון תוך כדי דיבור, דארף מען נישט אנקומען צו פה שאסר? סתם אזוי א דין אז תוך כדי דיבור איז כדיבור, און דעמאלטס איז עס נישט אזוי ווי מקדש ומגרש ומגדף ועובד עבודה זרה.*

ר' יואל אשר: סאו... אה, נאכאמאל. סאו דער רמ"ך זאגט, דער רמ"ך המגיה אויף דעם רמב"ם – דער רמ"ך איז אזוי ווי א צווייטער ראב"ד בעיסיקלי, ער מאכט השגות. יא?

ר' יצחק: ר' משה כהן מלוניל, כ'מיין אז ער איז געווען בדורו של הראב"ד, אדער אפשר אפילו פארדעם. אזוי?

ר' יואל אשר: סאו ער זאגט אז דאס וואס דער רמב"ם זאגט "אשת איש הייתי וגרושה אני" איז וועז זי זאגט עס תוך כדי דיבור. מ'קען אפילו טראכטן אז דער רמב"ם אליין, דער וועג וויאזוי ער זאגט עס זעט עס אויס ווי איין לאנגער סענטענס, ס'הייסט תוך כדי דיבור.

ר' יצחק: יא, אבער דער רמב"ם מאכט עס נישט אזוי ווי א תנאי.

ר' יואל אשר: אבער אויף דעם זאגסטו זייער גוט, אז דין תוך כדי דיבור קען דאך סתם זיין איבעראל, אבער ס'איז נישט אמת ווייל ביי קידושין האבן אונז געזען אז ס'העלפט נישט תוך כדי דיבור. אפשר ביי אישות העלפט נישט תוך כדי דיבור, אין דזשענעראל? ניין. לא דומה,

ר' יצחק: דא איז דא פה שאסר. ביי נאמנות,

ר' יואל אשר: ביי נאמנות, נישט ביי דער חלות.

ר' יצחק: *מ'קען טראכטן וואס די לומדות איז, אבער איך מיין אזוי. איך ווייס נישט אויב ס'וואלט געווען שייך צו זאגן אז דאס הייסט חוץ מן מקדש ומגרש. סאו, ס'איז מער אן ענין פון פה שאסר, אז די גאנצע ריזן פארוואס אונז ווייסן. די סברא פון פה שאסר לכאורה דארף נישט אנקומען צו די אלע זאכן פון, פארשטייסט וואס איך זאג? די סברא פון פה שאסר איז נישט קלאר, פארוואס זאלן מיר טראכטן בכלל אז מ'דארף אויף דעם תוך כדי דיבור? ווייל דו קענסט פשוט זאגן, אז פארשטייט זיך אזוי אפילו אין צוויי טעג, וואס איז א חילוק אז ס'איז דורכגעגאנגען צוויי טעג? זיי מסביר, וואס איז א חילוק? ס'איז דאך די זעלבע זאך, דו ווייסט נאר פאר די צוויי טעג אז זי איז אן אשת איש ווייל זי האט אזוי אליינס געזאגט.*

ר' יואל אשר: וואס איז א חילוק? אבער מ'לאזט מענטשן שפילן? אז זי זאגט "אשת איש אני", שטעלט זי מיט דעם אראפ א חזקה. און מ'זאגט א גאנצע צייט אזוי, אז א מענטש האט א חזקת אשת איש. זי האט א חזקה, יא, זי האלט אינמיטן מאכן די חזקה, יא? זי קומט צו בית דין און זי עסטעבלישט זיך אלס אשת איש. אזוי ווי זי זאגט, אקעי, מ'וועט זען שפעטער מער דיטעילס.

ר' יצחק: חזקה איז על פי דיבור?

ר' יואל אשר: אבער אז זי זאגט "אשת איש הייתי", מ'האט אזוי אנגענומען. ווי לאנג קען זי זאגן פלוצלינג, "אה, גרושה אני"? אויף ווי לאנג זי ווייל?

ר' יצחק: פארוואס נישט?

ר' יואל אשר: פארוואס נישט? ס'איז עפעס אזא מין הפקר, ווייל וויאזוי עסטעבלישסטו א חזקה?

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין.

ר' יואל אשר: א פרוי קומט אן אין א שטאט, מ'קען איר נישט. מ'רעדט דאך דא פון באו, פאר באו עדים, זי איז אנגעקומען פון א צווייטן פלאץ, און זי זאגט "אשת איש הייתי", מיט דער צייט קען מען איר אלס אשת איש.

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין, ס'איז נישט אמת, ס'איז נישט אמת.

ר' יואל אשר: קען זי זאגן א "גרושה אני"?

ר' יצחק: דאס וואס דו רעדסט חזקה איז נישט אמת. הפקר וועלט. ניין, ניין, פארוואס זאלן מיר זאגן...

הלכה ב': די דיסקוסיע איבער "אשת איש הייתי וגרושה אני" (פה שאסר ופה שהתיר)

דער חילוק צווישן אוועקשטעלן א חזקה און דעם כח פון פה שאסר

ר' יצחק: זיי מיר מסביר, וואס איז דער חילוק? זאגט זיך די זעלבע זאך: דו ווייסט נאר פאר די צוויי טעג אז זי איז אן אשת איש, ווייל זי האט אזוי אליינס געזאגט!

ר' יואל אשר: אבער ווען מ'לאזט מענטשן שפילן, ווען זי זאגט "אשת איש הייתי, אשת איש אני", שטעלט זי מיט דעם אראפ א חזקה. און דא זאגן מיר א גאנצע צייט אזוי, אז א מענטש האט א חזקת אשת איש. זי האט דא נאר, זי האלט אינמיטן מאכן די חזקה, יא? זי קומט צו בית דין און זי עסטעבלישט זיך אלס אשת איש. אזוי ווי זי זאגט, אקעי, נעמט זי מיט א סעקונדע שפעטער מער דיטעילס.

ר' יצחק: חזקה איז אויך א טעג? די חזקה איז על פי דבריה.

ר' יואל אשר: אבער אויב זי זאגט "אשת איש הייתי" און מ'האט אזוי אנגענומען, אויף ווי לאנג קען זי זאגן פלוצלינג: "אה, גרושה אני"?

ר' יצחק: פארוואס נישט?

ר' יואל אשר: פארוואס נישט? ס'איז עפעס אזא מין הפקר, ווייל וויאזוי עסטעבלישט זיך א חזקה?

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין.

ר' יואל אשר: א פרוי קומט אן אין א שטאט, קיינער קען איר נישט – מ'רעדט דאך דא פון באו, באו מעיר אחרת, אנגעקומען פון אן אנדער פלאץ – און זי זאגט "אשת איש הייתי", מיט דער צייט קען מען איר אלס אשת איש.

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין, ס'איז נישט אמת, ס'איז נישט אמת. קען זי זאגן "גרושה אני"? דאס וואס דו רעדסט פון חזקה איז נישט אמת. הפקר וועלט. ניין, ניין, פארוואס זאגסטו? אויב דו טראכטסט פון דער מעשה, די חזקה וואס דו רעדסט אז זי האט א מאן און זי פירט זיך כדרך איש ואשה, ס'וועלט נישט א חזקה אין דער וועלט אריין, אז א פרוי...

ר' יואל אשר: א חוץ אזוי, א פרוי קומט אן אין א שטעטל,

ר' יצחק: זי האט נישט איר מאן,

ר' יואל אשר: אבער זי זאגט: "איך האב א מאן, איך האב א מאן ערגעץ". זי זאגט, גלייבט מען דאך איר, יא?

ר' יצחק: מ'גלייבט איר נאר,

ר' יואל אשר: ווען א פרוי זאגט "אשת איש אני" איז זי נאמן,

ר' יצחק: זי איז נישט מותרת לשוק.

ר' יואל אשר: זי איז נישט מותרת לשוק. זי איז נאמן אויף זיך אליינס, שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא, אבער מסתמא נאך אויף דעם וועט מען זאגן "סוקלין על החזקות". אפשר יא? איך ווייס נישט. אויב זי זאגט "פנויה אני", חלות על שויא אנפשיה? אקעי, ווייס איך נישט.

ר' יצחק: "סוקלין על החזקות" מיינט נישט דאס. איך וויל נאר זאגן קלאר: "על החזקות" מיינט אז זי פירט זיך... יא, ווייל עס ווערט מוחזק אזוי אין שטאט.

ר' יואל אשר: מיינט זי האט א מאן,

ר' יצחק: נישט אז זי זאגט. אלע גאנצע מעשה,

ר' יואל אשר: די גאנצע חזקה...

ר' יצחק: אויב מ'זעט נישט קיין מאן, מ'זעט זי האט א מאן איז... ניין, מעשה איז נישט מער ווי א חזקה. אויב מ'זעט זי האט א מאן איז נישט מער ווי א חזקה, ווייל דו האסט קיינמאל נישט געווואוסט מעשה, געווען א נשואין און א קידושין. ס'איז נאר א חזקה. דאס וואס מ'זאגט דיר דעם דין פון "סוקלין על החזקות", אבער דא איז דאך נישט געשען אזא חזקה. די גאנצע חזקה איך שלא יהיה, די גאנצע חזקה שטעלט זיך, געבויט זיך אויף דעם וואס דו האסט געזאגט. פארוואס זאל עס ווערן מער? איך פארשטיי נישט וואס דו זאגסט.

תוך כדי דיבור איז א סברא וואס זאגט, אז איך בין דער וואס האט געמאכט דעם יסוד, איך קען עס צונעמען. דאס וואס דו זאגסט נישט אז איך קען זיך מפרש זיין מיינע ווערטער, ס'איז צוויי אנדערע זאכן. מפרש זיין מיינע ווערטער איז דער נושא פון תוך כדי דיבור,

לומד'ישע הלכה קעגן פראקטישע חששות אין בית דין

ר' יואל אשר: איך טענה אז אפילו אין דער צייט נישט סתם תוך כדי דיבור, אפילו אן תוך כדי דיבור דארף עס עפעס, דארף עס איינמאל מאכן סענס. ס'איז נישט עפעס א... זי האט יעצט אויף אייביג א זכות צו זאגן "גירשני בעלי", ווייל זי איז א פה שאסר.

ר' יצחק: ס'איז נישט קיין זכות.

ר' יואל אשר: ווייסט נישט אויב דאס וואלט געווען געגנוג. ס'דארף דאך מאכן סענס. די מינוט א מענטש האט א נאמנות צו זאגן עפעס אויף זיך, מיינט אז מ'נעמט איר סיריעס.

ר' יצחק: סאו, זייער גוט, אבער אין דעם פה שאסר זאגט אז...

ר' יואל אשר: דער נאמנות איז דא עניוועיר אין א מעשה, און אונז גייען מיר שפעטער זען דעם אן נאמנות.

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין. אונז גייען נישט אין דער פארטי. דאס איז די אנדערע שיטה וואס דו זאגסט, דעם רמב"ם'ס שיטה – אדער אויב מ'נעמט אן אז ס'איז טאקע דעם רמב"ם'ס שיטה, דער רמב"ם זאגט נישט קלאר, אבער אויב מ'נעמט אזוי אן. איך זע נישט פארוואס. דאס איז נישט, נאמנות איז נישט מעדזשיק. נאמנות מיינט אז ס'איז בעיסד אויף דיר. און פה שאסר, דאס איז דאך דער דין פה שאסר, אז די גאנצע נאמנות איז געבויט אויף דיר און דו אליין זאגסט אז...

אז דו ווילסט פרעגן פראקטיש: ס'איז דא אזא זאך אזוי ווי דין מרומה? מ'רעדט נישט יעצט פראקטיש, מ'רעדט יעצט הלכה. די לומדות איז אז זי האט א רעכט אלעמאל צו זאגן אז ניין, ס'איז געווען נאכדעם א גירושין. פרעג מיר א קשיא: פארוואס האסטו עס נישט דעמאלטס געזאגט? אקעי, דאס מאכט שוין סאספישעס די מעשה. דאס איז שוין אפשר דער בית דין, אויב ס'וועט זיין סאספישעס, זאלן זיי זאגן מ'טראסט נישט דאס וואלט.

ר' יואל אשר: איך פרעג דיר: נאכדעם וואס זי זאגט "גירשני", קען זי מארגן נאכאמאל זאגן "אשת איש אני"? איי געס. וואס הייסט, א מענטש קען אייביג חושש זיין. ניין,

ר' יצחק: פה שאסר מיינט נישט חושש זיין. פה שאסר מיינט...

ר' יואל אשר: זי קומט פאר בית דין און זי זאגט "אשת איש". זאגט מען, מ'שרייבט אריין אין דעם שטר, וואטעוועור, אין דעם ספר יוחסין, זי איז אן אשת איש. נעקסטע וואך קומט זי זאגן "גירשני". שרייבט מען אויף: מיסטעיק, גירשני. נעקסטן טאג קומט זי נאכאמאל זאגן "אשת איש", זאגט מען איר: גיי צום נערוון דאקטער, אדער...

ר' יצחק: מ'שרייבט עס אריין אין דעם ביכל?

ר' יואל אשר: זאגסט דא עפעס א, מאכן א משל אז עפעס ס'קען זיין דרייען מיט דעם מצב. פארשטייט זיך אז נישט. אבער דאס איז א... אייביג קען זיין בית דין פרעגט: האו קאם דו מאכסט משוגע דעם עולם? קען זיין אז זיי פרעגן.

ר' יצחק: קען זיין זיי פרעגן נישט, אבער די הלכה פון פה שאסר... דאס איז פראקטישע זאכן. דו צומישסט פראקטישע זאכן מיט לומד'ישע זאכן. דו קוקסט אן עפעס אז ס'איז פאני.

ר' יואל אשר: ס'איז בכלל נישט פאני.

דער דיוק אין "אשת איש הייתי" און די סברא פון פה שאסר

ר' יצחק: ס'איז נישט דא אן ענין פון חזרה?

ר' יואל אשר: אז מ'איז מקדש, אה, ס'איז נישט קיין חזרה דאס. מקדש, איי מין, אלרייט, מקדש זיין און תוך כדי דיבור זאגט ער: "ניין, ביסט נישט מקודשת", איז חזרה. אבער דא איז נישט שייך חזרה, וואס אן ענין פון נאמנות?

ר' יצחק: ס'איז נישט קיין חזרה. זי איז נישט חוזר, זי זאגט "גירשני".

ר' יואל אשר: זי קענסעלט נישט אויס איר "אשת איש אני".

ר' יצחק: זי זאגט "אשת איש הייתי", אמת? זי זאגט אלעמאל, זי האט אלעמאל געזאגט "אשת איש הייתי". איך בין געווען אן אשת איש.

ר' יואל אשר: יעצט, אקעי, יעצט האסטו געענטפערט. "אשת איש הייתי".

ר' יצחק: דאס מיינט נאר אז נתקדשה?

ר' יואל אשר: ס'איז קיינמאל נישט, זי איז קיינמאל נישט געווארן עסטעבלישד אלס א פרוי אסורה.

ר' יצחק: זי רעדט אייביג בלשון "הייתי"? ניין, אפילו זי, יא. ס'איז נישט קיין חילוק. זי רעדט אויך בלשון "הייתי". ניין, ניין, נישט אמת. דאס איז דער רמב"ם. אבער יא, יא, אבער... אפשר איז דער רמב"ם טאקע מדייק אין דעם לשון.

איך פארשטיי נישט פארוואס דו כאפסט נישט וואס מיינט פה שאסר. פה שאסר מיינט: מ'קוקט אריין אין דער בית דין נאוט, און אין דעם בית דין שטייט: די פרוי איז אשת איש. נאכדעם קוקט מען: מנין איז זי אן אשת איש? ווייל זי האט אליין געזאגט. קומט זי און זאגט אז איך בין טאקע געווען, אבער איך בין מער נישט. איז זי נאמן. איך פארשטיי נישט וואס דו זאגסט. זי קען אפילו זאגן: ער האט גע'גט נעכטן. נעכטן בין איך טאקע יא געווען אשת איש, און היינט נישט. אלעס וואס אונז ווייסן איז מפיה אנו חיים, אונז ווייסן נאר פון איר, איז די זעלבע... פארוואס זאל זיין, זי קען דאך נישט זיין אליינס שטארקער אדער שוואכער ווי זיך אליינס? דאס איז דאך די סברא פון פה שאסר. יא, פה שהתיר. איך פארשטיי נישט פארוואס... ס'איז שווער צו פארשטיין.

דו גייסט אריין פראקטיש. איך בין זיכער אז פראקטיש אין ריאליטי... איך בין זיכער, דער רמ"ך האט געהאט א סברא פון דער גמרא, און איך זאג דאך נאר די סברא פון פה שאסר, לאו דוקא אן אנדער סברא. דו ביסט גערעכט מסתמא אז אין דער ריאליטי...

ר' יואל אשר: מאך די נויז אוועק... לאמיר גיין.

ר' יצחק: לאמיר גיין. גערעכט אז דו ביסט גערעכט, ניין,

ר' יואל אשר: ס'איז מיין קאמפיוטער. לאמיר גיין.

ר' יצחק: דו ביסט גערעכט אוודאי אז אין דער ריאליטי דאס איז דאך דער דזשאב פון א בית דין צו טשעקן אז זאכן זענען נישט, מ'ניצט נישט אויס די הלכות פאר שטותים, נאו פראבלעם. אבער איך רעד דאך נישט יעצט פון דעם, איך רעד דאך יעצט פון דער הלכה. אקעי, דאס איז אקעי, גענוג. יעצט, וואס איז ווייטער? יא. נו.

הלכה ג': הוחזקה אשת איש ובאה ואמרה גירשני בעלי

דער גדר פון "הוחזקה אשת איש"

ר' יואל אשר: ס'קומט במשך דעם פרק גייט ארויס מסתמא די זאך. ניין,

ר' יצחק: ס'רעדט מער נישט. דער רעסט פון דעם פרק רעדט פון הוחזקה. איך מיין אז דער גאנצער רעסט פון דעם פרק רעדט פון וועו זי האט יא א חזקת אשת איש, אקעי, נישט על פי דבריה. הוחזקה אשת איש שלא על פי עצמה.

ר' יואל אשר: יא. זאגט דער רמב"ם אזוי: וואס טוט זיך אבער **"הוחזקה אשת איש"**, וועו זי איז שוין מוחזק אלס אשת איש, מענטשן ווייסן...

ר' יצחק: דאזענט מעטער האו.

ר' יואל אשר: יא, מסתמא איז דא אנדערע פלעצער וואו דער רמב"ם זאגט וואס ער מיינט מיט מוחזק, ס'איז דא א חזקה אויף איינעם, צי חזקה מיינט אז מ'האט פראטאקאלירט, מ'האט אראפגעשריבן הכל, אדער סתם מענטשן אזוי שמועסן אז זי איז אן אשת איש.

ר' יצחק: אין דער משנה שטייט: **"אם יש עדים"**, באט ענייועיס... יא. דער רמב"ם לייגט צו לכאורה "הוחזקה", באט אקעי, הוחזקה, דא הוחזקה מיינט נישט יענע הוחזקה וואס אונז רעדן וועגן. איך מיין הוחזקה מיינט פלעין אז אונז ווייסן שוין פון נעכטן, לאפוקי על פי דבריה.

ר' יואל אשר: "הוחזקה אשת איש", יא, מ'קען איר אלס אשת איש, **"ובאה ואמרה גירשני בעלי"**, נאכדעם קומט זי זאגן: "גירשני בעלי". די חזקת איסור וואס זי האט געהאט איז נישט געווען נאר ווייל זי האט געזאגט; ס'איז נישט געווען פה שאסר, ס'איז געווען א פה פון דעם גאנצן ציבור וואס האט געזאגט. איז זי אליין קומט יעצט און זי טרייט עס צו – לאמיר זאגן אפילו אן עדים, סתם ווייל אין דער שטאט הייסט עס זי.

ר' יצחק: קען זיין.

ר' יואל אשר: נישט דאס איז דער עיקר חילוק, דאס ווארט איז, אבער וועו דער איסור איז נישט געקומען על פיה, נאר דער איסור איז געקומען פון אן אנדער אטאריטי, האט זי נישט דעם כח צו גיין אקעגן דעם. סאו מ'גלייבט איר נישט מיט איר "גירשני בעלי", **"אינה נאמנת להתיר עצמה"**.

אבער, אויף אזויפיל האט זי יא אויפגעטון מיט'ן זאגן "גירשני בעלי", אז **"פסלה עצמה לכהונה לעולם"**. זי האט געזאגט "גירשני בעלי" ווייל זי האט געוואלט בלייבן מותר, זי האט געוואלט אפוועגדן דעם עולמ'ס חזקת אשת איש. אויף דעם האט זי נישט נאמנות, אבער לחומרא האט זי יא נאמנות. אז וואס? אז וועו זי האט געזאגט "גירשני בעלי" האט זי זיך געמאכט פסול לכהונה, ווייל א כהן טאר דאך נישט חתונה האבן מיט א גרושה. מיט'ן זאגן "גירשני בעלי" גלייבט מען איר גענוג אז אפילו אויב זי גייט באקומען שפעטער א כשר'ן גט – ניין, אפילו אויב דער מאן גייט שטארבן, לאמיר זאגן דער פריערדיגער מאן – גייט זי זיין אסור לכהונה אלס א גרושה.

ר' יצחק: זייער גוט.

דיגרעסיע: שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ביי איסור כהונה

ר' יואל אשר: פארוואס? דאס הייסט, וואס? ס'איז אן ענין פון שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא?

ר' יצחק: דאס איז דער טייטש? יא, זייער גוט. וואו זענען מיר דא? אה, **"ואם מת"**, זעסט ער זאגט **"ואם מת בעלה"**,

ר' יואל אשר: "ואם מת בעלה", אפילו, **"חוששין לדבריה"**.

ר' יצחק: ווי לאנג זי איז חתונה געהאט איז נאכנישט קיין חילוק אז זי איז א גרושה; זי קען נישט חתונה האבן מיט קיינעם נישט, נישט נאר צו א כהן. אבער טאמער זי יא,

ר' יואל אשר: איז ער געשטארבן, איז וואס? ס'איז אינטערעסאנט, ס'זעט מיר אויס ווי דער איסור איז נישט נאר אן איסור אויף דעם כהן, ס'איז אויך אן איסור אויף דער גרושה צו נעמען א כהן. ס'איז אוודאי. מ'קען זאגן אז ס'איז א מצוה אויף דעם כהן,

ר' יצחק: נעם נישט קיין גרושה. וואס הייסט, מ'האט דאך געלערנט אז ס'איז אן איסור, זי איז אויך עובר.

ר' יואל אשר: זי איז אויך עובר.

ר' יצחק: "ואם מת בעלה",

ר' יואל אשר: אפילו אויב נישט, די שאלה איז צי שויא אנפשיה קען העלפן וועו דער עיקר איסור איז דא אויף דעם כהן. ביידע וועלן באקומען מלקות למשל,

ר' יצחק: ביידע וועלן... אזויפיל ווי אלע עריות, נישט אנדערש ווי אלע עריות.

ר' יואל אשר: איי דאנט נאו. אלע עריות איז ביידע קירבה, אבער דאס איז אן איסור קדושה.

ר' יצחק: איך ווייס נישט פארוואס מ'רופט עס איסור קדושה.

ר' יואל אשר: ווייל לויט ווי מ'האט, מ'רופט עס איסור קדושה, מ'מאכט א מעלות הכהונה.

ר' יצחק: מעלות הכהונה. אקעי, **"ואם מת בעלה"**,

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט אויב שויא אנפשיה איז תלוי אין דעם אז ס'איז איר אייגענער איסור.

ר' יצחק: אויב ער זאגט אז עס איז... אקעי,

ר' יואל אשר: איך ווייס,

ר' יצחק: דו האסט יעצט גע'דמיונ'ט אזא גאנצע זאך, איך ווייס נישט, אפשר ביסטו גערעכט באט איך ווייס נישט. דאס הייסט, אקעי, איז דעמאלטס וואס?

ר' יואל אשר: "ואם מת בעלה, חוששין לדבריה". און זי איז אסור לכהונה האט מען שוין געזאגט, און מ'גייט אויך לגבי אלע אנדערע זאכן לחומרא. אז אויב מת בעלה אן קינדער, קיין יבום

טאר נישט זיין ווייל ס'איז נאר לחומרא. אלזא חליצה וועט זי דארפן האבן, יא, **"וחולצת"**.

ר' יצחק: זי דארף חליצה, זי האט געדארפט חליצה אן דעם. לכתחילה אויך. דאס איז וועז זי זאגט אליינס "גירשני".

ר' יואל אשר: וועז זי האט געהאט א חזקת איסור, און זי טרייט מיט אירע וועדטער זיך מתיר צו זיין.

הלכה ד': היו לה שני עדים שהיא גרושה / הוציאה גט מתחת ידה

ר' יואל אשר: יעצט גייען מיר לערנען וואס טוט זיך...

ר' יצחק: וועז ס'איז דא עדים.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **"היו לה שני עדים שהיא גרושה"**, צוויי עדים וואס זאגן אז זי איז א גרושה, **"אף על פי שאין שם גט"**, אפילו אויב זי האט נישט א שטר, זי קען נישט ווייזן א גט, **"הרי זו תינשא לכתחילה"**, קען זי חתונה האבן, ווייל די עדים האבן נאמנות.

ר' יצחק: יא, דאס איז לכאורה פשוט, עדים איז נאמן אויף אלעס, כ'ווייס נישט וואס איז דער חידוש.

ר' יואל אשר: ס'איז אפשר א קליינער חידוש: אפילו אויב ס'איז עקספעקטעד אז זי זאל האבן דעם גט, ס'איז גלייך נאך דעם גט, זאגט איינער פון די מפרשים, עדים האבן מער נאמנות.

ר' יצחק: דער מגיד משנה זאגט דאס אויף שפעטער.

ר' יואל אשר: שוין. זאגט דער רמב"ם וויטער: **"הוציאה גט מתחת ידה"**, אויב זי ברענגט א גט, **"ואמרה גירשני בעלי בזה"**, דאס איז דער גט וואס מיין בעל האט מיר געגעבן, **"הרי זו נאמנת ותינשא בו אף על פי שאינו מקויים"**, אפילו אויב דער גט איז נאכנישט דורכגעגאנגען א בית דין וואס האט נאכגעקוקט די חתימות און מקיים געווען די עדים – אזוי ווי מיר האבן געלערנט פריער וואס טייטש קיום הגט בחותמיו – אפילו אויב דאס איז נאכנישט געווען, אבער אז ס'זעט אויס ווי א גט און זי ווייזט א גט, האט זי נאמנות ווי לאנג...

ר' יצחק: ס'איז נישטא קיין ערעור.

ר' יואל אשר: דאס איז אן אופן אויף נאמנות. יא. אבער וואס טוט זיך,

ר' יצחק: יא, זי קען חתונה האבן, יא.

ר' יואל אשר: וואס טוט זיך **"בא הבעל וערער"**? דער מאן קומט און זאגט,

ר' יצחק: אממ...

דינים פון "בא הבעל וערער"

ר' יצחק: אקעי.

ר' יואל אשר: דאס האבן מיר שוין געלערנט, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט: **כמו שביארנו**. ס'איז אן אופן אויף נאמנות, יא?

ר' יצחק: אבער זי קען חתונה האבן מיט א גט. יא.

ר' יואל אשר: זי קען חתונה האבן, יא. וואס טוט זיך **בא הבעל וערער**?

ר' יצחק: דער מאן קומט און זאגט... **בא הבעל וערער**. בקיצור, איידער ס'איז פשוט, איך ווייס שוין אזוי ווי ס'איז דא.

ר' יואל אשר: בא הבעל וערער. נאכדעם וואס די פרוי איז געווען באגלייבט מיט א גט, אפילו וואס איז נישט געווען מקוים, רייט, איז **בא הבעל וערער**, דער מאן איז געקומען און מערער געווען אז ס'איז נישט א גט. יא.

ר' יצחק: די הלכות האבן מיר בעצם שוין געלערנט אין פרק ז' ביי די הלכות פון בפני נכתב, יא? ס'איז נישט קיין חידושים דא.

ר' יואל אשר: רייט. אויב דער בעל קומט און איז מערער, עס וועגדט זיך וויאזוי ער זאגט עס. **אם אמר**, אויב זאגט ער **לא נתתיו לה**, כ'האב עס איר נישט געגעבן, **אלא נפל ממני**, ס'איז געווען ביי מיר, און זי האט עס געטראפן. איז דאס א נאריש... די טשענסעס זענען זייער קליין.

ר' יצחק: ס'איז א נארישע... אפילו דער סופר האט געגעבן דעם גט לאיש ושובר לאשה, יא?

ר' יואל אשר: נאכאמאל געגומען. **אינו נאמן**. פארוואס? **שהרי הודה שכתבו לה**. ער איז דאך מודה אז ער האט עס איר געשריבן, און זי האט עס יעצט. דאס שטיקל תורה וויאזוי ס'איז געפאלן איז עפעס א נארישער תירוץ.

ר' יצחק: יא, דו געדענקסט אז לעצטע מאל וואס מ'האט געזאגט די הלכה בעקווערד האסטו געמיינט אז ס'איז פאני אז מ'איז אים נישט מאמין. יעצט אז מ'זאגט עס דעם וועג, סאונדט עס בעסער. געדענקסט? ווייל דעמאלטס האט מען אנגעהויבן מיט דער מעשה וואס ער זאגט. אקעי, על כל פנים, דאס ארבעט נישט, ווייל ס'זעט אויס אז דאס... איך מיין אז דאס איז א הלכה... דאס איז דאך אפילו דער שטר...

די שווערigקייט מיט דער טענה פון "פקדון היה"

ר' יואל אשר: אפילו דער שטר האט דאך אריזשינעלי געהאט עפעס א שטיקל שוואכקייט. ס'האט געהאט א וואלנערעבל פארט, דאס אז מ'האט עס נישט מקיים געווען. אבער דאך העלפט נישט דער ערעור פונעם בעל וועז ער קומט נישט מיט קיין שטארקע זאך. אבער וועז ער קומט מיט א שטארקער זאך, אזוי ווי: **אבל אם אמר הבעל על תנאי היה**, ס'איז טאקע א גוטער גט, אבער מיר האבן געמאכט א גט על תנאי, און ס'איז נישט מקוים געווארן דער תנאי, אדער ער זאגט **פקדון היה**. וואס הייסט **פקדון היה**? כ'האב עס איר געגעבן לשם פקדון, נישט לשם גירושין. רייט. ס'סאונדט אז דאס איז אזויפיל...

ר' יצחק: בעסער ווי **נפל ממני ומצאה**... דאס סאונדט אביסל ענליך צו דעם.

ר' יואל אשר: רייט. פארוואס איז דאס יא נאמן?

ר' יצחק: איך ווייס נישט. אבער דאס איז דאך א סארט תנאי. געדענקסט אז ס'איז דא אזא... איך ווייס נישט וואס דאס איז, אבער געדענקסט אז דער רמב"ם האט געזאגט אז וועז מ'גיט א גט לאחר זמן איז כאילו ביז דעמאלטס איז דער גט א פקדון? אפשר מיינט עס דאס? פארשטייסט דאך אזוי?

ר' יואל אשר: יא. נאט שור. ער זאגט אז אויכעט שפעטער אין דעם זעלבן פרק אין הלכה י"א זעט אויס אז זאגן אז עס ליגט ביי מיר בפקדון איז עפעס נישט א גוטער תירוץ, און דא גלייבט מען עס יא. ווייס איך נישט וואס דער פקדון האט, ס'איז אינטערעסאנט.

ר' יצחק: אקעי. דאס איז אלעס וואס מ'דארף לערנען בעסער דא, און אפשר איז אויך גוט, באלד זעט מען זיך נאך מער וועגן דעם. דעמאלטס איז וואס? **יתקיים.**

די אופנים פון קיום הגט

ר' יואל אשר: אדער אויב ער זאגט **מעולם לא כתבתיו ומזויף הוא,** דאס זענען זאכן וואס זענען ערנסטע זאכן, ס'איז נישט חוכא וטלולא. און דער גט אריזשינעלי איז דאך נישט געווען אזוי שטארק נאמן, ווייל ס'האט דאך געפעלט דער קיום. איז מען עס יעצט מקיים: **יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה כמו שביארנו.** ממילא קען מען פאדערן, ס'גיט אים א תביעה צו פאדערן קיום בחותמיו או בעדי מסירה. מקיים זיין בחותמיו איז טייטש אז דער בית דין זאל זוכן די...

ר' יצחק: חתימות צו...

ר' יואל אשר: אויב ס'איז דא עדי חתימה, אדער עדי מסירה, אדער אויב ס'איז דא בפני נכתב, ביי דע וועי.

ר' יצחק: אדער א שליח. ניין, איך זאג...

ר' יואל אשר: אויב מ'קען יעצט צוריקברענגען דעם שליח.

ר' יצחק: נישט דעם שליח. נאר בחוץ לארץ. יא, אלעמאל, ביי דע וועי. אויב, עקזעקטלי, אויב ס'איז געווען בשליח און דער שליח...

ר' יואל אשר: אדער דער בית דין האט געשריבן אז דער שליח האט געזאגט.

ר' יצחק: יא, יא. איך זאג, דער רמב"ם דערמאנט עס נישט דא, אבער מ'דארף געדענקען פון פריער, אז אויב ס'איז דא געווען א שליח און ער האט געזאגט בפני נכתב, דעמאלטס איז אויכעט גוט. חוץ אויב ער האט צוויי...

דער דין פון "אם לא נתקיים" און חתיכה דאיסורא

ר' יואל אשר: דער בעל האט ראיות וכו' וואס מ'האט געלערנט. וואס טוט זיך נאך דעם בעל'ס ערעור? **אם לא נתקיים,** דער בית דין האט נישט געקענט טרעפן די חתימות אדער די עדי מסירה, איז **אינה מגורשת להיותה מותרת לאחרים,** איז זי נישט מגורשת אז זי זאל יעצט מעגן זיין מותרת לשוק. אבל? **אבל נפסלה מן הכהונה,** ס'הייסט יא א גט לענין לחומרא, אז זי איז פסול מן הכהונה, **כמו שביארנו, שהרי פסלה עצמה בהודאת פיה,** זי האט זיך גע'פסל'ט מיט'ן זאגן אז ס'איז יא געווען א גט, האט זי זיך גע'פסל'ט פון פריער, פאר דעם ערעור הבעל, **ועשת עצמה כחתיכה של איסור,** זי האט זיך געמאכט ווי אן איסור, ווי א חתיכה של איסור.

אינה מגורשת איז זי ווייל דער ערעור הבעל איז... זאגט מען נישט אויב ס'איז א דאורייתא, זאגט מען נישט תצא. וואס טוט זיך אין אזא פאל אויב זי האט שוין אינצווישן חתונה געהאט? **אינה מגורשת** מיינט תצא והולד ממזר וכדומה. און **נפסלה מן הכהונה** איז דער דין חתיכה דאיסורא. ס'איז א דאורייתא אדער דרבנן דארף מען וויסן. וואס טייטש ס'איז א דאורייתא? ס'ווערט אסור מיט א נדר אדער ס'איז א נאמנות פראבלעם.

ר' יצחק: אקעי, מ'קען לערנען תוספות, דאס איז אזוי ווי מיר האבן געערעדט פריער, נאר ס'איז נישט אזא גרויסע נפקא מינה.

הלכה ה': "באה היא ובעלה" — אין אשה מעיזה פניה

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם ווייטער: **באה היא ובעלה.** אקעי.

ר' יצחק: יעצט הייבט זיך אן, אז ביז יעצט האבן מיר געערעדט אז א...

ר' יואל אשר: פרוי איז אליין געקומען אין שטאט און זי האט געזאגט, און האבן מיר צי דער מאן איז יא מערער געווען אדער נישט.

ר' יצחק: יעצט קומען זיי צוזאמען, און זיי שלאגן זיך אין פראנט פון אונז צי זיי זענען חתונה געהאטע אדער נישט.

ר' יואל אשר: יא? יא. **באה היא ובעלה, היא אומרת,** זי זאגט...

ר' יצחק: באה מיינט לכאורה זיי קומען...

ר' יואל אשר: אין בית דין דא. יא, זיי קומען צו בית דין.

ר' יצחק: יא, דו זאגסט א שטאט, ווייל אויב נישט דער בית דין פארהערט זיי פאר נעכטן, וואטעוועד, מ'רעדט דאך, יא.

ר' יואל אשר: היא אומרת גירשתני ואבד גיטי, זי זאגט: דער מענטש האט מיר געגעבן א גט, מיין גט איז נעלם געווארן, און לאמיר גיין. **והוא אומר לא גירשתיך,** ס'הייבט זיך נישט אן.

ר' יצחק: דעמאלטס איז וואס?

ר' יואל אשר: ס'איז דא זייער אן אינטערעסאנטע הלכה. **אף על פי שהוחזקה אשתו,** אפילו נישט נאר זיי צוויי אליין זאגן: מיר זענען א קאפל, און זי זאגט א געווזענע, ער זאגט מיר זענען נאך צוזאמען; נאר אפילו אויב מיר קענען זיי אלס א חתונה געהאטע קאפל, זי איז שוין מוחזק אלס זיין אשתו, איז **הרי זו נאמנת,** איז זי נאמן צו זאגן ער האט מיר געגעבן א גט, און דער גט איז נעלם געווארן. זייער אינטערעסאנט. פארוואס? אויף דעם איז דא א שטארקע חזקה: **חזקה,** מיר גלייבן איר ווייל ס'איז דא א חזקה **שאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה,** אז א פרוי איז נישט מעיז פנים אין פראנט פון דעם מאן צו זאגן "גירשתני".

וואס איז דער פשט אין "אין אשה מעיזה פניה"?

ר' יואל אשר: וואס טייטש? אביוסלי די פרוי, יעצט איז זי מעיז פנים, אבער קעגן איר גרוש. קעגן א גרוש קען מען זיין מעיז פנים.

ר' יצחק: אויב ס'וואלט געווען בעלה, וואלט זי נישט געזאגט בפניו אזא זאך.

ר' יואל אשר: ניין, ניין, נישט דאס איז דאס ווארט. כ'מיין, **אין אשה מעיזה פניה** צו זאגן: "דו האסט מיר געגעבן א גט". ס'איז זייער א בלאנט זאך...

ר' יצחק: צו זאגן פאר א מענטש.

ר' יואל אשר: פאר דעם מאן, אדער דער מאן פאר דער ווייב, אזוי ווי פאר א חתונה געהאטן מענטש: "דו האסט מיר געגעבן א גט". אבער סתם אן עזות פנים, אביוסלי, זיי שטייען דא, זיי קריגן זיך.

ר' יצחק: יא, מ'רעדט דאך, פון דעם איז א ראיה אז ס'איז נישט קיין בעלה. דאס איז דאך דאס ווארט, יא. א פרוי איז נישט מעיז פנים. דאס איז איינע פון די אזוי ווי פסיכאלאגישע חזקות וואס די חכמים האבן אנגעקוקט אז...

ר' יואל אשר: ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל זי גייט דא אקעגן דעם מאן.

ר' יצחק: אקעגן דער חזקה.

ר' יואל אשר: יא. זי גייט דא אקעגן דער חזקה, ווייל "גירשתני" אין פראנט פון דעם מאן העלפט. אהה. "גירשתני" אין פראנט פון דעם מאן העלפט. דאס איז טייטש, אלרייט. יא, נארמאלערהייט איז דאך, זי דארף האבן א תירוץ פארוואס זי האט נישט א גט. לכאורה א פרוי וואס זאגט... א פרוי וואס איז מוחזק...

ר' יצחק: א פרוי וואס איז...

ר' יואל אשר: מוחזק אז זי איז אן אשת איש, און זי זאגט: "איך בין גע'גט", איז זי דאך נישט באגלייבט.

ר' יצחק: רייט?

ר' יואל אשר: הייסט עס אז אן א גט, אקעגן א חזקה, אן א גט אין דער האנט האט מען דאך געלערנט אז...

ר' יצחק: זי איז נישט באגלייבט.

ר' יואל אשר: דא קומט צו מער, ווייל זי זאגט עס אין פראנט פון דעם מאן.

שמועס: דער רמ"א וועגן היינטיגע צייטן און דער מהות פון פסיכאלאגישע חזקות אין הלכה

ר' יצחק: יא, אוודאי. אין פראנט פון דעם מאן איז א נאמנות, מ'גלייבט איר פאזיטיוולי, ס'איז נישט נאר א דיפאלט, ס'איז אן אקטיוועט נאמנות. און ער ברענגט שוין אז דער שלחן ערוך, אינצווישן איז אנטלאפן, הלכה ד' איז דא. אין דעם רמ"א ווערט געברענגט א שיטה אז די היינטיגע צייטן איז נישט קיין נאמנות, ווייל ס'איז דא אסאך... היינט איז מען שוין מעיז פנים. ס'איז דא אסאך מחוצפים היינטיגע צייטן. די היינטיגע פרויען האבן מער חוצפה.

איך דארף זאגן אזוי א הערה כללית: די אלע זאכן, וואס די אלע זענען ווי חזקות, ס'איז דא נאך אזעלכע חזקות, יא, מעיז פנים און **אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו**, אזעלכע סארט זאכן, דאס איז אלץ אזוי ווי געווייסע ריעליטיס. דער בית דין האט זיך א סאושעל ריעליטי. דער בית דין, די חכמים האבן געקוקט און האבן געזאגט אז דאס הייסט אפילו...

ר' יואל אשר: ס'איז דאך פשוט.

ר' יצחק: פשוט ביותר אז דער בית דין, אזוי ווי מיר האבן געערעדט פריער, דער בית דין דארף זיך אלץ ניצן שכל, ס'איז נישט דא קיין שום הלכה וואס איז מעדזשיק, מ'דארף ניצן שכל. עס מיינט אז די הלכה אזוי ווי באופן כללי איז, אז דאס איז א נאמנות. עס מיינט נישט אז אויב דער בית דין קען די פרוי אלס א בלאפער, זי איז א... איך ווייס נישט וויאזוי זאגט מען היינט, א קאמפאלסיוו לייער, וואטעווער, איינער פון די מענטשן וואס זאגט שטותים א גאנצן טאג, מ'רעדט דאך נישט פון דעם. סאו דאס וואס דער רמ"א זאגט אז היינט, איך ווייס נישט אויב ס'איז דא א חילוק פון היינט און אמאל, היינט קען מען אויך ניצן...

ר' יואל אשר: נישט נאר דעם, לפי המצב, דער אמת איז אז אלעס דא וועגדט זיך אין לפי המצב. גיב א קוק, ער ברענגט למשל...

ר' יצחק: וואס טוט זיך אויב זי האט...

ר' יואל אשר: עס אנגעהויבן זאגן, יא.

ר' יצחק: יא, מ'וועט שוין זען.

ר' יואל אשר: נישט אין פראנט פון בעלה, אז זי האט שוין פארקויפט פאר דעם מאן אז זי איז סינגל, יעצט האט זי שוין די גאטס אויך צו זאגן אין פראנט פון בעלה, אפשר דעמאלטס הייסט עס נישט, יא.

ר' יצחק: מ'וועט שוין זען נאך פרטים אין דעם אין דער נעקסטער הלכה. איך זאג נאר באופן כללי, מיר לערנען די אלע הלכות, און מיר זוכן עס כאילו ס'איז לומדות נצחית, ס'איז עפעס א הלכה למשה מסיני – איך ווייס נישט וואס עס מיינט הלכה למשה מסיני – ס'איז עפעס א חוק נצחי פון דער בריאה אז איינער איז שוין נישט...

ר' יואל אשר: ס'איז נישט אזא זאך. נאכאמאל, נאך פאר דעם רמ"א, איינער וואס האט נאר געהאט דעם רמב"ם און...

ר' יצחק: דער דיין האט אנגעקוקט...

ר' יואל אשר: די פרוי און ער האט געהאט חשדות, האט ער נישט געזאגט "בלייבט דער ציבור אין חזקה", ער האט געזאגט: עפעס זעט מיר אויס פישי. די פרוי...

ר' יצחק: דאס איז דער דזשאב פון דעם דיין, דאס איז דאך זיין דזשאב. ער האט דאך קיין אנדערן דזשאב נאר דאס, ווייל ווען ס'וואלט אלץ געווען קלאר...

ר' יואל אשר: וואלט מען דאך געקענט געבן פאר עי-איי. עקזעקטלי, פאר דעם דארף מען נאך האבן דעם דיין.

ר' יצחק: מיט זיינע שו"ת'ן און ענינים, מיט זיין זעקסטן חוש, יא. סאו ס'איז א פשוט'ע... ניין, מ'דארף אויך נאר פארשטיין, מ'מיינט, פון וואו האבן חכמים געגומען דאס? מען האט עס אויך נאר געגומען פון די סאושעל ריעליטיס, וואס ס'איז נישט קיין רוח הקודש. רוח הקודש איז אפשר פון זייער פארשטיין וויאזוי מענטשן זענען, אבער ס'איז נישט געקומען פון... מ'קען היינט צולייגן, איך וועל זאגן אז היינט אסאך מענטשן זאגן: אין בית דין האסטו נישט קיין אומדנא. ס'וועגדט זיך, אויב דעם בית דין זעט אויס אז נארמאל אין אזא אופן זאגן נישט מענטשן קיין ליגנט...

ר' יואל אשר: האסטו אן אומדנא. קען מען זאגן אזוי: וואס טוט זיך אויב מיר זעען אז א פרוי איז מעיז פנים בפני בעלה, יא? סאו עפעס א גרויסער קנאי וועט זאגן: חס ושלום, ס'איז קיינמאל נישט געקענט, דאס הייסט נישט עזות פנים, ס'איז דאך אקעגן א חזקה, דו ביסט אן אפיקורס! א בריסקער וועט זאגן אז, אה, אז וואס?

ר' יצחק: ס'איז א דין! די בריסקער זאגן ס'איז א דין, איך קעיר נישט צו דער ריעליטי. רייט, און א נארמאלער מענטש וועט זאגן...

ר' יואל אשר: זי איז אן עם הארץ, זי ווייסט נישט פון דער חזקה, זי איז א נארישע פרוי. מ'רעדט דאך דא פון א פרוי וואס ווייסט פון אזעלכע חזקות, רייט? די פרוי איז אן עם הארץ, זי ווייסט נישט אז אן אשה טאר נישט זיין מעיזה פניה... אבער ס'איז דאך זיכער אז אויב ס'איז יא דא אן אשה וואס איז מעיזה פניה, איז נישטא... דאס איז דער ענין פון חזקות.

ר' יצחק: און איך זאג אז נישט נאר דעם, מען קען אויסטראכטן נייע אזעלכע חזקות. זעסט דאך דא פון דער גמרא אז אזא סארט סברא, א סברא ישרה בעלמא, אז מענטשן פירן זיך נישט אזוי, איז געגוג אויף מתיר צו זיין אן אשת איש, יא? סאו, איך בין זיכער אז ס'איז דא נאך אזעלכע זאכן וואס נישט יעדער סארט חזקה פון התנהגות בני...

ר' יואל אשר: אדם שטייט אין דער גמרא. אין דער גמרא שטייט דאך אויך נישט: און וואס טוט זיך אויב זי האט שוין א שייטל? דאס איז דאך א ראיה אז זי...

ר' יצחק: האט שוין חתונה געהאט. אקעי.

ר' יואל אשר: מ'וועט שוין זען, מ'וועט שוין זען...

ר' יצחק: ביי דער פארקערטער.

ר' יואל אשר: יא.

נייע חזקות אויף התנהגות בני אדם אין היינטיגער צייט

ר' יצחק: און איך זאג אז נישט נאר דעם, מען קען אויסטראכטן נייע אזעלכע חזקות. דאס איז דאך דא פון דער גמרא אזא סארט סברא, ס'איז א סברא ישרה בעלמא, אז מענטשן פירן זיך נישט אזוי, איז געגוג אויף מתיר צו מברר זיין אויב זי איז אן אשת איש, יא? סאו איך בין זיכער אז ס'איז דא נאך אזעלכע זאכן וואס נישט יעדער סארט חזקה פון התנהגות בני אדם שטייט אין דער גמרא.

ר' יואל אשר: אין דער גמרא שטייט דאך אויך נישט, און וואס טוט זיך אויב זי האט שוין א שייטל? דאס איז דאך א ראיה אז זי האט שוין חתונה געהאט.

ר' יצחק: פארקערט יא.

ר' יואל אשר: היינטיגע צייט וועלן זיין נייע שאלות, נייע מציאות'ן, וויאזוי מ'גלייבט זאכן.

ר' יצחק: וויאזוי מ'קוקט אויף זאכן. זיכער אזוי.

ר' יואל אשר: זאג די משנה ווייטער.

ר' יצחק: אקעי, דער רמב"ם, יא?

הלכה ו': אמר הבעל גירשתי את אשתי

דער דין פון א מאן וואס זאגט "גירשתי"

ר' יואל אשר: משנה תורה. זאגט דער רמב"ם ווייטער, משנה תורה. וואס טוט זיך אויב **אמר הבעל** זאגט **"גירשתי את אשתי"?** דער מאן זאגט, דער מאן האט נישט די חזקה, א מאן איז יא מעיז פניו, **"אינו נאמן".** אבער ניין, ער האט נישט די חזקה – "אין אשה מעיזה פניה" האט צו טוהן מיט דעם ענין פון הכנעה צו דעם מאן. איז **"וחוששין לדבריו",** נאר לחומרא. ער איז נישט נאמן אז זי זאל גיין ווערן מותר לשוק, אבער ס'איז "חוששין לדבריו" אז וואס? און זי הייסט יעצט א **"ותהיה ספק מגורשת".**

ר' יצחק: דער רמב"ם גייט זאגן די איינציגע מעשה.

ר' יואל אשר: זי איז א ספק מגורשת, מ'גייט שוין זען. שפעטער גייט דער רמב"ם זאגן יא.

ר' יצחק: און ווייטער.

ר' יואל אשר: "ואפילו" – ס'טייטש זי גייט נישט זיין למשל, זי גייט נישט זיין אסור לכהן אויב ער שטארבט, ווייל זי האט נישט שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא. ניין, ניין, ס'גייט יא זיין א ספק מגורשת. ס'איז א ספק מגורשת. מ'מאכט איר אייגנטליך א ספק. אהה. "ואפילו", פארוואס טאקע? פארוואס זאגט מען נישט אינו נאמן? פריער האבן מיר געלערנט אז ס'איז אזוי ווי אלס שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא.

ר' יצחק: ניין, ניין, ס'איז דא אנדערע ריזענס.

ר' יואל אשר: יא, יא.

ר' יצחק: אנדערע ריזענס פארוואס דער בעל האט עפעס נאמנות. ס'איז נאר אנדערע ריזענס. דו ווילסט לערנען למדות, קענסטו נישט ענדיגן דעם פרק, סאו מיר דארפן זיך רוקן.

דער דין פון "ואפילו הודת לו" און די דריי טעמים פונעם רמב"ם

ר' יואל אשר: אקעי, זאגט דער רמב"ם, **"ואפילו הודת לו",** וואס טוט זיך ווען די פרוי איז מודה **"שגירשה"?** און יעצט זאגט די פרוי, יא, שור, ער האט מיר מגרש געווען. איז גייסטו יעצט זאגן אז ווען דער מאן איז מסכים מיט איר, ווערט זי שוואכער? זאגט ער, יא, טאקע אזוי. ווען דער מאן איז מסכים מיט איר, האט

זי נישט די חזקה. די זאך "גירשתני" העלפט נאר וועז דער מאן זאגט "לא גירשתיך". זייער אינטערעסאנט. פארוואס?

ר' יצחק: אדער ער זאגט גארנישט, יא.

ר' יואל אשר: אבער אויב ער איז מודה נאכדעם זאגן מיר אזוי: **"שמא יתכוון לקלקלה"** – ער איז מתכוון לקלקל אותה. ער וויל איר אפטוהן, ווייל ער ווייסט אז זי איז נישט געגט, ווייל ער איר אפטוהן זי זאל מיינען אזוי, און זי וועט גיין חתונה האבן, און ער גייט איר מאכן די קינדער ממזרים, ער גייט איר אפטוהן אויף טערקיש.

ר' יצחק: און וואס אז דער אמת איז...

ר' יואל אשר: אז ער האט איר געגעבן א גט בטל.

ר' יצחק: או, או, נאכאמאל.

ר' יואל אשר: אדער זאגן **"או בגט בטל גירשה והיא אינה יודעת"**, זי ווייסט נישט.

ר' יצחק: זי קען נאכנישט קיין שולחן ערוך.

ר' יואל אשר: און ער ווייסט אז ס'איז א גט בטל.

ר' יצחק: רייט, אדער "או", דריי אפשענס, דריי זאכן וואס דער רמב"ם זאגט, ס'קען זיין דער ריזען פארוואס וועז ער הייבט אן און ער זאגט, ער איז מודה פאר איר...

ר' יואל אשר: העלפט נישט דאס וואס זי זאגט. דעמאלטס העלפט נאך נישט דאס אז זי איז מודה. רייט. וועז ער זאגט איז דאך אין אשה מעיזה פניה.

ר' יצחק: רייט. און דאס איז אלעס ריזענס פארוואס ס'גייט אוועק די "אין אשה מעיזה". קען טאקע זיין אז זי מיינט טאקע אזוי, אדער קען זיין אז ער וויל איר פארדרייען א קאפ.

דיסקוסיע: דער טייטש פון "או שמא תעיז פניה בו מפני שהוא מאמינה"

ר' יואל אשר: און זאגט ווייטער "או"... ניין, ניין, **"או שמא"**, ס'איז א, יא? אין אלע גירסאות שטייט אזוי ווי ביי דיר? יא, ס'שטייט "או". "או", "או". **"או שמא תעיז פניה בו מפני שהוא מאמינה".** די סיבה דא... ניין, איך וואלט דא צוטיילט צוויי זאכן. פארוואס זאגט דער מאן גירשתי את אשתי?

ר' יצחק: ווייל ער איז מתכוון לקלקל אותה. ניין?

ר' יואל אשר: ניין. און פארוואס איז זי מודה? ווייל ער האט איר געגעבן א גט בטל. אבער ס'איז מיר אינטערעסאנט, ווייל דער רמב"ם זאגט צוויי, ביידע דארף מען צוקומען. פארוואס איז דא נישט דא די חזקה אין אשה מעיזה פניה? ווייל דא איז יא תעיז פניה מפני שהוא מאמינה. די סיבה פארוואס זי האט די גאטס צו זאגן "אה, יא, יא שור, ער האט מיר גע'גט", איז ווייל זי גלייבט אים. אין אזא פאל, איז נישט קיין חזקה אין אשה מעיזה פניה.

ר' יצחק: "והיא..."

ר' יואל אשר: וואס הייסט, זי ווייסט נישט אז ס'איז נישט אמת, און זי איז מעיז פניה?

ר' יצחק: ניין, ניין, פארקערט. נאכאמאל. "תעיז פניה מפני שהוא מאמינה". ס'איז דא צוויי, ס'קען זיין ער וויל איר ארויסנעמען, איך ווייס נישט. זיכער אז די צוויי זאכן זענען אנדערע זאכן. ס'איז דא א קשיא: וויאזוי קען זיין אז זי, אויב איר ווילט זאגן אז זי איז אסור, וואס הייסט אסור? זי זאגט דאך בפני דעם מאן, ס'איז דאך דא א חזקה אין אשה מעיזה פניה! קודם כל, ס'קען זיין אז זי האט א טעות. ס'קען זיין, פארוואס זי טראסט אים? איך מיין אז ס'איז יא א גאנצע... אה.

ר' יואל אשר: די סיבה פארוואס זי זאגט אז גירשה איז ווייל זי ווייסט נישט.

ר' יצחק: זי מיינט אז ס'איז געווען א כשר'ער גט, למעשה איז געווען א גט בטל.

ר' יואל אשר: און אין אזא פאל העלפט נישט די חזקה אין אשה מעיזה פניה, ווייל ס'איז נישט א פאל אויף ידיעה, רייט.

ר' יצחק: זי האט א טעות. אדער זי ווייסט יא אז ס'איז נישט אמת, אבער זי איז מעיז פנים. פארוואס? ווייל זי גלייבט אים. "והיא", פירט אויס דער רמב"ם:

ר' יואל אשר: "והיא אינה יודעת כובד האיסור שלה". זי ווייסט נישט ווי הארב די זאך איז. זי ווייסט נישט אז זי גייט זיך אריינלייגן אין ממזרות וכדומה, יא.

ר' יצחק: זי מיינט עפעס אז אויב דער מאן זאגט גירשתי איז זי, זי האט מורא זיך צו שטעלן קעגן.

ר' יואל אשר: פשט אין "מאמינה" איז אן אינטערעסאנטע זאך. וואס הייסט מען אין "שהוא מאמינה"? זי ווייסט דאך אז זי האט נישט באקומען א גט, סאו ס'דארף נישט מאכן קיין חילוק צי ער גלייבט איר.

ר' יצחק: "שהוא מאמינה" – ער גלייבט איר.

ר' יואל אשר: סאו ער גלייבט איר? אה, זי גלייבט, ער גלייבט איר, נאכאמאל.

ר' יצחק: ער גייט איר גלייבן, סאו נעכטן...

ר' יואל אשר: וואס האבן זיי געטוהן? זיי האבן עכט נישט געהאט א גט בכלל? ער זאגט גירשתי את אשתי...

ר' יצחק: און ס'איז גארנישט געווען, אבער זי מיינט אז אויב א פרוי זאגט אז גירשתני איז געגוג, זי כאפט נישט אז מ'דארף א גט. און זי זעט דאך אז ער גלייבט איר, ער זאגט אויך אזוי און זי איז מעיז פנים.

ר' יואל אשר: און זי איז אים מסכים, זי איז נאר מסכים צו פארגעט מיט אים.

ר' יצחק: עפעס אזוי. אזוי רעדסטו דמיונות.

ר' יואל אשר: "והיא אינה יודעת כובד האיסור שלה". זי כאפט נישט דעם חומר הדבר, זי ווייסט נישט אז ס'איז אן ערנסטע זאך.

ר' יצחק: הגם ס'דארף זיין קלאר, דער אופן כללי ווי אין אשה מעיזה פניה האט גארנישט צו טוהן מיט חומרות, ס'האט צו טוהן

מיט א פסיכאלאגיע, אז א פרוי האט נישט קיין חוצפה פאר דעם מאן. אבער דא איז דאך נישט קיין חוצפה פאר דעם מאן. דא איז דאך פארקערט אפילו, ס'איז אין א געוויסן זין פארקערט: זיך צושטעלן צו דעם מאן מיינט זאגן יא, זאגן גירשתי. איך ווייס נישט אויב דער רמב"ם זאגט נישט דאס, אבער על כל פנים דער פוינט איז אז זי כאפט נישט אז...

ר' יואל אשר: בעצם עני פון די דריי פשטים איז גענוג, יא? מ'קען זאגן אזוי: נארמאלערהייט וועט א מאן זאגט גירשתי את אשתי, ס'העלפט...

ר' יצחק: גארנישט די אלע זאכן.

ר' יואל אשר: וועט א פרוי זאגט גירשתני, איז זי נאמנת. דא, דאס אז דער בעל איז מסכים און זאגט די זעלבע זאך ווערט זי נאך ערגער. פארוואס ווערט זי נאך ערגער? ווייל דא איז נישט דא די חזקה אין אשה מעיזה פניה. פארוואס איז נישט דא די חזקה אין אשה מעיזה פניה? ווייל זי איז דאך נישט מעיז פנים, זי גייט נישט אנטקעגן אים. סאו דא קען מען אפלערנען אפאר מיני וועגן: אדער ווייל...

ר' יצחק: ס'קען זיין אלע מיני אפשענס.

ר' יואל אשר: ווייל זי ווייסט נישט אז דאס...

ר' יצחק: ס'קען זיין אלע מיני אפשענס.

דער דין פון "לפיכך אומרין לו אם אמת הדבר תן לה גט עתה"

ר' יואל אשר: "לפיכך אומרין לו". יעצט, סאו וואס איז די סאלושען צו דער פראבלעם? מ'גלייבט איר נישט, זי איז ווייטער אן אשת איש. מ'זאגט אים: אויב דו זאגסט דעם אמת אז דו ווילסט...

ר' יצחק: זי זאל זיין מיט א גט.

ר' יואל אשר: אבער דאס איז דאך א פערפעקט סיטואציע, ביידע ווילן אוועקגיין און ביידע זאגן עס.

ר' יצחק: און באמת ער, אפילו פאר דער ערשטער...

ר' יואל אשר: ער זאגט און זי איז דאך מודה.

ר' יצחק: סאו דאך טעקניקלי זענען ביידע מסכים צו אוועקגיין. די "לפיכך אומרין" איז דאך ביי דער ערשטער קעיס, ס'האט נישט צו טוהן. די "ואפילו הודת לו" נעמט מען אראפ, דו האלטסט אין איין טראכטן אז די "הודת לו" רעדט. וועלכע ערשטע קעיס? אז זי איז נישט מודה, סתם עס קומט נישט אריין גירשתני. יא יא, ניין. "אמר הבעל גירשתי את אשתי", וואס זאגט מען אים? ער וויל געבן א גט, זאגט מען אים: נו פערפעקט, גיב יעצט א גט.

דאס וואס דער רמב"ם לייגט אריין אינצווישן אז אפילו זי איז מודה, דאס איז נאר א סייד נאוט אין דער הלכה, אבער די הלכה וואס ער דארף יעצט געבן א גט, די "אומרין לו" איז אפילו זי איז נישט מודה, עס האט נישט צו טוהן צי זי איז מודה אדער נישט. זי דארף דאך נישט מודה זיין אויף צו געבן א גט. יא, זאגט מען אים.

ר' יואל אשר: רייט. טייטש וועט ס'איז דא א חזקה מאכט מען נישט קיין גט לחומרא, אבער דא איז דאך א סיטואציע...

ר' יצחק: ער זאגט גירשתי את אשתי, דא איז דאך דא א פראוו, ס'איז א ספק גרושה און ער וויל דאך געבן א גט. יא, זאל ער געבן א גט. יא.

ר' יואל אשר: רייט, ס'איז א ספק גרושה, און די סאלושען איז זאל ער געבן יעצט א גט.

ר' יצחק: "אם אמת הדבר תן לה גט עתה", אויב ס'איז, ער זאגט דאך גירשתי את אשתי, זייער גוט, דער מענטש טענה'ט דאך מ'זאל אים גלייבן, רייט? ער זאגט גירשתי, זאגט מען אים: אמת, מען טראסט אים נישט, אבער דו ביסט דאך דא, גיב א גט. וואס איז די פראבלעם? זייער גוט. וואס איז פונקטליך די הלכה פון דעם, וואס איז דער לעוועל פון דעם "אומרין לו"? איך ווייס נישט קלאר. דאס איז דער פשוט'ער פשט דא, און ס'איז דא א זאך, ווער ס'וויל למד'עווען קען למד'עווען.

די סברא פון "מיגו דבידו לגרש"

ר' יואל אשר: אקעי, אן "אומרין לו" בלייבט עס א ספק מגורשת, דער רמב"ם האט שוין אין אנדערע פלעצער געזאגט וויאזוי דיעלט מען מיט א ספק מגורשת?

ר' יצחק: יא, יא, איך פארשטיי. זאגט דער רמב"ם ווייטער. אויב ער זאגט דאך גירשתי, ס'איז דאך דא אזא פונקט א זאך: איינער פון די צדדים צו זאגן אז ער איז נאמן איז וויל בידו לגרש, ס'איז ווי א מיגו. אבער זיי יעצט מגרש!

ר' יואל אשר: אה, אה, ממילא אויב וויל ער נישט יעצט מגרש זיין, קומט זיך אים נישט די נאמנות עפעס כאילו.

ר' יצחק: ווייס נישט פונקט.

ר' יואל אשר: איך ווייס נישט קלאר. אסאך מאל איז דאך דא דער פונקט פארקערטער מיגו: וויל ער קען דאך ענייוועי יעצט מגרש זיין גלייבט מען אים, יא, דאס איז אסאך מאל א מיגו. אז וואס? מיגו, אז אי בעי קען ער יעצט מגרש זיין.

ר' יצחק: יא, דאס איז א צד אין גמרא. אקעי.

הלכה ז': שנים אומרין נתגרשה ושנים אומרין לא נתגרשה

תרי ותרי אינאיינעם מיט דער טענה פון "גירשתני"

ר' יצחק: יעצט, וואס איז וועט ס'איז דא א...

ר' יואל אשר: וועט ס'איז יא דא עדים, אבער ס'איז עדים מכחישים זה את זה? אהמ. איז אזוי: **"שנים אומרין נתגרשה"**, צוויי עדים זאגן אויף א פרוי נתגרשה, און נאכדעם קומען **"ושנים מכחישין אותן ואומרין לא נתגרשה".**

ר' יצחק: רייט, ס'איז נאך א קעיס וואו דאס וואס די פרוי זאגט העלפט נישט, דאס איז בעיסיקלי די הלכה.

ר' יואל אשר: "לא נתגרשה" וועט מוזן מיינען, דער גט וואס דו זאגסט אז ס'איז געווען איז נישט געווען קיין כשר'ער גט אדער עפעס.

ר' יצחק: פארשטייט זיך נישט די דיטעילס וויאזוי ס'איז...

ר' יואל אשר: וואס איז טייטש לא נתגרשה?

ר' יצחק: ווייס נישט. די אלע חקירות וואס דו האלטסט ביים חוקר זיין אין דער ריעליטי איז וואס איז דער דזשאב פון דעם בית דין. די הלכה איז נישט חוקר נאך קלוג... דער דזשאב פון דער הלכה איז נישט... מ'קען דאך עס נישט דן'ען, די ריעליטי איז דאך אז דאס זענען זאכן וואס מ'קען פארטייטשן ווי איינפאכע הלכה. די הלכה זאגט נישט כלום, וואטעוועך ס'איז. דעמאלטס, יא, אפילו אז דער בעל שטייט דארט אין פראנט פון יענעם, אפילו. יא.

ר' יואל אשר: "אפילו הבעל עומד והיא אומרת לו גירשתני", יא, זי זאגט בפניו.

ר' יצחק: זי זאגט בפניו פון דעם בעל:

ר' יואל אשר: האסט דאך מיר מגרש געווען. און מיר ווייסן אז א פרוי וואס זאגט אין פראנט פון דעם בעל "גירשתני" באקומט זי א נאמנות, וואלטן מיר געטראכט אז איר זאגן גירשתני וועט איבערווען. ס'איז דאך שוה זה בזה, קען זיין אזוי אז די צוויי עדים וואס זאגן נתגרשה פאלן אוועק ווייל ס'איז דא שני עדים מכחישין אותם, און זי געווענליך האט דאך א נאמנות בפני הבעל, איז זאל מען איר יעצט גלייבן. זאגט דער רמב"ם אבער ניין, ס'העלפט נישט: **"הרי זו בחזקת אשת איש גמורה כשהיתה"**, בלייבט זי מיט איר חזקת אשת איש וואס געשעט וועך ס'איז שנים אומרים און שנים אומרים. מ'רעדט, דער "שנים אומרים" רעדט אויף א פרוי וואס הייסט אן אשת איש.

ר' יצחק: די אלע הלכות.

פארוואס די עדים אויף איר זייט מאכן קאליע איר נאמנות

ר' יואל אשר: איז אבער דא גלייבט מען איר נישט. פארוואס פאלט אוועק די "אין אשה מעיזה פניה"? זאגט דער רמב"ם: **"מפני העדים שסומכין אותה"**, ווייל ס'איז דא די צוויי עדים, די צוויי עדים וואס זאגן נתגרשה מאכן קאליע איר נאמנות פון זאגן גירשתני. ווייל **"אפשר שתעיז פניה"**, נארמאלערהייט וועט א פרוי נישט זאגן ליגנט אין פראנט פון דעם מאן. אבער וועך א פרוי האט יא צוויי עדים אויף איר זייט, דעמאלטס איז זי יא מעיז פניה. סאו די צוויי עדים מאכן איר קאליע. אין אזא פאל גלייבט מען איר נישט גירשתני, דאס נאר פיקסן. **"לפיכך אם נישאת תצא"**, יא.

ר' יצחק: "והולד ממזר".

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, דאס וואס איך זאג יעצט אז זי בלייבט בחזקת אשת איש איז עס נישט סתם, איז עס נישט לחומרא, נישט אזוי ווי פריער וואס ער האט געזאגט ספק מגורשת, נאר **"אם נישאת תצא"**, אויב האט זי חתונה געהאט דארף זי ארויסגיין, ווייל מ'גלייבט **"והולד ממזר"**. רייט.

ר' יצחק: אז זי האט נישט געהאט א גט, **"והולד ממזר"**. רייט.

"במה דברים אמורים"? יעצט גייען מיר לערנען אז די גאנצע הלכה אז וואס? אז זי איז נישט נאמן וועך ס'איז דא, אפילו ווייל ס'איז דא עדים אויף איר זייט, ס'איז דא פארקערטע עדים – דאס איז דוקא אויב וועך? אויב ס'איז געשען יעצט. יא? ווארט. רייט.

ר' יואל אשר: ס'איז געשמירט. ניין, איך מיין ער גייט אויף דעם וואס מ'האט געלערנט אז מ'פרעגט וואו איז דער גט. יא? ניין,

ר' יצחק: מ'פרעגט וואו איז דער גט. מ'רעדט דאך דא אזא הלכה. ער גייט דאס מסביר זיין. ניין, ניין, ניין. דאס וואס מ'האט יעצט געלערנט א הלכה אז זי האט נישט קיין נאמנות, ס'איז נישטא קיין שום וועג זי זאל ווערן מותר. איך ווייס, זי דארף ברענגען אנדערע עדים וואטעוועך, דארף טרעפן דעם גט, דארף טוהן אנדערע מיני זאכן, אבער אויב עס זענען דא צוויי עדים העלפט נישט איר נאמנות. אט די גאנצע זאך אז ס'העלפט נישט קיין שום נאמנות וועך ס'איז דא צוויי עדים, דאס איז דוקא...

ר' יואל אשר: ער גייט ארויף אויף דער שטארקייט פון די עדים. יא אודאי, ס'איז א המשך פון די...

"במה דברים אמורים? בשאמרו עכשיו נתגרשה", וועך די עדים וואס זאגן נתגרשה זאגן זי האט דזשאסט באקומען א גט, איז דעמאלטס גלייבט מען איר נישט. פארוואס? **"שהרי אומרין לה"**, מ'זאגט: **"אם אמת הדבר הוציאי גיטיך"**, אויב איז אמת וואס דו זאגסט, ווייז אונז דעם גט. סאו די עדים זענען שוין שוואך טו בעגין וויט, און יעצט שני עדים זאגן לא נתגרשה.

"אבל אם אמרו העדים מכמה ימים נתגרשה", אבער אויב די עדים זאגן א לאנגע צייט צוריק איז נתגרשה, איז דעמאלטס **"יש לומר אבד הגט"**, דעמאלטס איז שוין סברא'דיג צו זאגן אז דער גט איז נעלם געווארן פון א לאנגער צייט. איז **"והואיל והיא אומרת גרושה אני בודאי"**, זי זאגט גרושה אני, **"ושני עדים מעידים לה"**, ס'איז דאך צוויי עדים אויף איר זייט, **"אף על פי שהרי שנים מכחישין אותן"**, אפילו ס'איז דא צוויי וואס זענען מכחיש – אין אזא פאל איז דאך די זייט פון די עדים וואס זאגן גרושה אביסל שטערקער. ס'טייטש, אפילו זי האט נישט ממש א חזקה, ווייל אין אזא פאל איז נישטא די חזקה מעיזה פניה, אבער דאך איז איר זאגן עפעס מער ווי וועך די צוויי עדים זאגן אן אן עקסטערן תוקף. און די טענה פון וואו איז דער גט איז נישט דא, דעמאלטס וועט מען איר יא גלייבן.

ר' יצחק: דעמאלטס, ניין, און דעמאלטס איז אזוי:

דער דין פון "אם נישאת לאחד מעדיה" און די חזקה פון "אין מקלקלין עצמן"

ר' יואל אשר: דעמאלטס איז א קאמפליצירטע הלכה. דעמאלטס, יא, ממילא האט זי עפעס נאמנות, נו גוט, מה בכך? דעמאלטס איז אזוי: **"אם נישאת לאחד מעדיה"**, אויב האט זי חתונה געהאט צו איינעם פון די צוויי עדים וואס האבן געזאגט נתגרשה, דעמאלטס **"לא תצא"**, זאל זי נישט,

ר' יצחק: דארף זי נישט ארויסגיין פון דעם עד.

ר' יואל אשר: נאכדעם וואס ס'קומען צוויי,

ר' יצחק: אנדערע צוויי כתי עדים,

ר' יואל אשר: רייט? יא, איינער פון די צוויי עדים איז **"לא תצא"**, פארוואס? **"שהרי היא ובעלה יודעים בודאי שהיא מותרת"**, זי און דער נייער מאן,

ר' יצחק: אה,

ר' יואל אשר: מיט דעם נייעם מאן, דער עד,

ר' יצחק: ווייסן דאך בודאי אז זי איז מותרת.

ר' יואל אשר: **"וחזקה היא"**, הער זייער גוט אויס, ס'איז דא א חזקה **"שאין מקלקלין עצמן"**, אז מענטשן זענען זיך נישט מקלקל. מענטשן גייען נישט חתונה האבן מיט עפעס וואס זיי ווייסן אז מ'גייט זאגן תצא והולד ממזר. מענטשן מאכן זיך נישט קאליע.

ר' יצחק: ממילא, אויב ס'איז דא די אלע פרטים,

ר' יואל אשר: ממילא האט ער מער נאמנות ווי א געווענליכער עד, ווייל ער האט זיכער זייער שטארק עס מברר געווען און ער האט זיך נישט טועה געווען. זייער אינטערעסאנט, זיין עדות'שאפט באקומט עפעס א טראפ מער תוקף און איר שרייען נתגרשתי באקומט אביסל מער תוקף.

דער חילוק צווישן דעם עד און אן "אחר", און וועו זי זאגט "איני יודעת"

ר' יואל אשר: **"אבל אם נישאת לאחר"**, אבער אויב זי האט חתונה מיט אן אנדערן מאן, **"הואיל והדבר אצלו ספק"**, ביי דעם מאן אליין, וואס דארף דער מאן טוהן? דער מאן אליין דארף דאך פאלגן, ער דארף פאלגן ווי די תורה הייסט. אויב ביי אים איז דאס א ספק, ווייל ס'איז דא צוויי עדים אזוי, צוויי עדים אזוי, דארף ער דאך אננעמען לחומרא. ער ווייסט נישט,

ר' יצחק: דאס ווארט איז פלעינע: ער ווייסט נישט. דער איין עד, ער ווייסט. וואס פרעגסטו אים וואס איז מיט דעם אנדערן עד? ער ווייסט נישט וואס איז מיט דעם אנדערן עד, אבער ער איז דאך דא און ער ווייסט אז זי איז מגורשת. אויב ס'איז דא א צווייטער, וואס ווייסטו? דו ווייסט דאך נישט גארנישט, ס'איז דא צוויי עדים, ס'איז דא אזוי, ס'איז דא אזוי.

ר' יואל אשר: אבער די זעלבע זאך: **"וכן אם אמרה היא איני יודעת"**,

ר' יצחק: זי ווייסט נישט צי זי איז נתגרשה.

ר' יואל אשר: אויב די פרוי זאגט איני יודעת, און ס'איז נאר דא צוויי כתי עדים אזוי און אזוי,

ר' יצחק: איז **"אפילו נישאת לאחד מעדיה"**, העלפט נישט, **"תצא והולד ספק ממזר"**.

ר' יואל אשר: **"אפילו נישאת לאחד מעדיה"**, וועו שפעטער?

ר' יצחק: יעצט, מ'רעדט דאך די זעלבע מעשה. **"אם נישאת לאחר"**, לאחר מיינט... נאכאמאל.

ר' יואל אשר: אה,

ר' יצחק: **"אם נישאת לאחר"** ניין, **"וכן"**, ס'איז צוויי אנדערע זאכן. ס'איז דא איין קעיס, איך וועל דאס מאכן אזוי: אדער זי האט חתונה געהאט מיט א צווייטן וואס ער ווייסט נישט, אדער זי ווייסט נישט. דער דין אז ס'העלפט עפעס איז נאר אויב די ביידע זייטן פון דער חתונה ווייסן; זי זאגט בודאי נתגרשתי, און איר בעל איז איינער פון די עדים.

ר' יואל אשר: טאמער אדער זי האט חתונה געהאט מיט א דריטן מענטש, צו אן אחר, אדער זי זאגט איני יודעת, און זי האט יא

ר' יצחק: חתונה געהאט מיט איינעם פון די עדים.

ר' יואל אשר: אהה, אהה, אהה, די פריערדיגע מעשה מיט איינעם פון

ר' יצחק: די עדים איז

ר' יואל אשר: וועו זי זאגט אויך נתגרשתי. ס'איז דא צוויי עדות'ן; און איינער פון די עדים, אזוי ווי מ'האט געזאגט, האט דאך א תוקף אז ער איז נישט מקלקל, און זי זאגט אויך אזוי אז זי איז זיך נישט מקלקל. אבער אויב ס'איז נאר איין עד וואס זאגט ער איז זיך נישט מקלקל, אבער ס'האט נישט איר שטארקייט, **"הרי זו תצא"**, דארף מען יא ארויסגיין, **"והולד ספק ממזר"**. דארף מען ארויסגיין ווייל ס'וועלט א ספק דאורייתא, יא?

ר' יצחק: יא. אינטערעסאנטער דין, אקעי, ס'איז אסאך למדות וואס מ'וועט לערנען א גאנצע פעידזש פון חקירות, און מיר גייען גיין ווייטער. רייט. שוין.

הלכה ח': צוויי עדים וואס זאגן "ראינוה שנתגרשה" קעגן צוויי וואס זאגן "לא ראינוה"

ר' יצחק: יעצט לאמיר לערנען נאך א פרט אין דער שאלה. די אלע הלכות זענען אזוי ווי הלכות שתי כתי עדים המכחישין זה את זה, כאילו, קענסטו זאגן. יעצט קומט א דריטע הלכה, א דריטע קעיס, וואו ס'קען זיין אן אינטערעסאנטע שאלה פון מחלוקת צי זי איז נתגרש געווארן, א מחלוקת פון צוויי עדים,

ר' יואל אשר: יא? שוין. זאגט דער רמב"ם אזוי: **"אמרו שנים"**, אויב צוויי עדים זאגן: **"ראינוה שנתגרשה"**, און זיי האבן געזען ווי זי איז נתגרש געווארן, **"ושנים אומרין לא ראינוה"**, און זיי האבן נישט געזען אז זיי זאלן ווערן נתגרש, איז אזוי: **"אם היו כולן שרויין בחצר אחת"**, אויב די אלע חברה וואס זאגן דא,

ר' יצחק: די אלע פיר עדים,

ר' יואל אשר: האבן געוואוינט צוזאמען מיט דער קאפל אין דעם זעלבן חצר, איז **"הרי זו לא תינשא"**, איז לכתחילה זאל זי נישט חתונה האבן, ווייל ס'איז שנים אקעגן שנים. **"ואם נישאת"**, אבער אויב זי האט חתונה געהאט, דעמאלטס **"לא תצא"**. ווייל דעמאלטס אסר'ט עס נישט באמת, די לא ראינוה אסר'ט נישט אזוי שטארק. ס'אסר'ט לכתחילה, ווייל איינס, ס'איז דא אזא מין חזקה אז מענטשן וואוינען צוזאמען, פארוואס זאל מען טראכטן אז מ'האט זיך מגרש געווען? ווייל די שנים אומרים זאגן נישט ס'איז געווען א גט פסול אדער עפעס. זיי זאגן נישט לא נתגרשה, זיי זאגן נאר לא ראינוה – געזען אז זיי זאלן זיך מתגרש זיין, איך קען זיי אלס א קאפל וואס האט זיך נישט גע'גט, זיי זאגן נישט "לא נתגרשה".

איז אזוי, אויב האבן זיי געוואוינט אין איין חצר, איז דאך טאקע, פארוואס זאל מען טראכטן אז זיי האבן זיך מתגרש געווען, **"הרי זו לא תינשא"**, זאל זי לכתחילה נישט חתונה האבן. קוק, **"ואם נישאת לא תצא"**, ווייל דאס הייסט נישט ווי שנים אקעגן שנים, **"והולד כשר"**, דאס קינד איז יא כשר. פארוואס? **"שבני אדם עשויין לגרש בצנעה"**, ס'איז א נארמאלע זאך אז מענטשן זאלן מגרש זיין בצנעה, און ווייטער וואוינען אין דעם זעלבן חצר. איז דער מענטש וואס זאגט "לא ראינוה", זאגט נישט דער גט איז פסול, ער זאגט בסך הכל: איך געדענק זיי אלס א קאפל, דאס וואס ער זאגט "לא ראינוה", איך האב נישט געזען קיין גט, איך קען זיי אלס חתונה געהאטע מענטשן.

דער כלל פון "לא ראינו אינה ראיה" און דער טעם פון "לזות שפתים"

ר' יצחק: אין אנדערע וועלטער, אזוי ווי די גמרא איז מסביר, די **"אם היו כולן"** מיינט "אפילו היו כולן שרויין בחצר אחת". אויב ס'איז נישט שרויין בחצר אחת, הייבט זיך נישט אן די גאנצע זאך; דו האסט נישט געזען אז ס'איז גע'גט,

ר' יואל אשר: סאו יענער האט יא געזען, "לא ראינו" איז דאך נישט שייך,

ר' יצחק: אזוי ווי ס'שטייט א כלל גדול בתורה **"לא ראינו אינה ראיה"**, ס'איז נישט געזען. דער חידוש איז, אויב מענטשן וואוינען אין איין חצר, "לא ראינוה" מיינט,

ר' יואל אשר: יא,

ר' יצחק: דו פארשטייסט, סתם נישט געזען איז גארנישט קיין ראיה. וועל מען וואוינט אין איין חצר איז עס יא א שטיקל ראיה, ס'מאכט א ספק,

ר' יואל אשר: ס'איז יא א שטיקל ראיה,

ר' יצחק: ס'מאכט א ספק לכתחילה **"לא תינשא"**, ס'איז א חומרא. אבער איך זאג, אז וועל זיי וואוינען בכלל נישט אין דעם זעלבן חצר, דארף ער אפילו נישט דאס; דו האסט נישט געהערט, הייבט זיך שוין גארנישט אן. וועל דו זאגסט "לא ראינו", ער טענה'ט, ער זאגט עפעס. פארוואס? ווייל איך קען דאך דעם מענטש, ער וואוינט דאך דא ביי מיר אין געגנט,

ר' יואל אשר: איך האב קיינמאל נישט געהערט אזא מין זאך, אז זיי זאלן זיך האבן גע'גט. אבער דאס הייסט נישט קיין הגדת עדות, ס'ווערט נישט קיין שנים קעגן שנים, דאס הייסט נישט קיין הגדת עדות אז מען האט זיך נישט גע'גט. מענטשן קענען זיך מגרש זיין בצנעה, מדרבנן האט מען, אבער דו אינגאנצן געדענקסט,

ר' יצחק: אז אין הלכות קידושין איז געווען אן ענליכע זאך, און דארט האבן מיר געזאגט אז וואס? געדענקסט? פארוואס ברענגט נישט קיינער דא גלייך? געדענקסט וואס ס'שטייט ביי קידושין ביי חצר אחת, צי מענטשן זענען מקדש בצנעה? יא? **"שבני אדם עשויין לגרש בצנעה"**,

ר' יואל אשר: בצנעה מיינט אז די מענטשן אין חצר האבן נישט געהערט,

ר' יצחק: אבער זיי האבן זיך דאך גע'גט.

ר' יואל אשר: ער זאגט אן אינטערעסאנטע זאך, לכתחילה לא תינשא איז משום לזות שפתים. סאו ס'איז ממש א נאמנות די ראינוה שנתגרשה, ס'איז עפעס אזא חומרא אז לא תינשא. ניין, איך זאג, די גמרא זאגט **"לא תינשא"** משום לזות שפתים, ווייל ס'איז דא צוויי מענטשן וואס זאגן אזוי, פיקס עס אזוי, מאך יעצט א גט לחומרא, אדער וואס.

ר' יצחק: ס'איז דאך דא אן ענליכע הלכה ביי קידושין, נו,

ר' יואל אשר: דו געדענקסט נישט?

ר' יצחק: נישט אויף דער מינוט. איך בין מדמיין?

א חידוש וועט די פרוי זאגט אויך אז זי איז מגורשת, און דער גדר פון "עשויין לגרש בצנעה"

ר' יואל אשר: אבער איך טראכט, וועט ביי דעם פאל פון ראינוה שנתגרשה, און זי קומט אויך און זי זאגט יא קלאר אז זי האט באקומען א גט, לכאורה אפשר וואלט נישט געווען אפילו דער איסור לא תינשא, אדער אפשר יא, ווייל דעמאלטס וואלט זי

ר' יצחק: דאך באקומען א שטערקערע מעלה.

ר' יואל אשר: דא רעדט מען כאילו אז זי זאגט נישט גארנישט.

ר' יצחק: זי זאגט גארנישט, אזוי זעט עס דא אויס. די גמרא זאגט די זעלבע זאך אויף קידושין, אז וועט ס'איז דא צוויי עדים וואס זאגן נתקדשה, און ס'איז דא וואס זאגן נישט נתקדשה. אבער דער רמב"ם האט עס געברענגט אין הלכות אישות, פארשטייט, קיינער צייכנט עס נישט צו.

איך מיין נאר ארויסברענגען אז אויב ס'וואלט נישט געווען א מנהג לגרש בצנעה – אפשר ביי א נישואין, אפשר איז דא זאכן וואס אין א חצר וואלט עס יא געווען אן ערנסטערע זאך. דא איז א חידוש אז ס'מאכט זיך, א מענטש שעמט זיך אז ער גט זיך, ס'האט גענומען צוויי עדים, און נישט געזאגט פאר קיינעם. אבער אויב ס'וואלט נישט געווען די עבידי אינשי לגרש בצנעה, וואלט נישט געהאלפן, וואלט יא געווען א שטיקל ראיה,

ר' יואל אשר: וואלט עס יא געווען אן ערנסטער פראבלעם. ראינוה שנתגרשה קען גיין אקעגן א חזקה. זאגסטו אז בסך הכל

וואלט עס געווען אזא חזקה אזוי ווי א מענטש איז מוחזק אז זי איז אן אשת איש. אבער אויף דעם העלפט צוויי עדים. ס'איז נישט דא קיין צוויי עדים אנדערש.

ר' יצחק: פארוואס דארף מען זאגן עבידי אינשי?

ר' יואל אשר: עבידי אינשי העלפט אז אפילו אויב צוויי מענטשן זאגן לא ראינוה,

ר' יצחק: דאס מיינט דאך גארנישט, דאס זאג איך. אבער אויב ס'וואלט נישט געווען דער מנהג, וואלט לא ראינוה געווען יא א ראיה. ס'איז דא אזא זאך לא ראינוה ראיה, דאס איז וואס איך מיין ארויסצוברענגען. ס'איז דא אזא מציאות אז לא ראינוה איז א ראיה, אין א זאך וואס קיינער טוט נישט בצנעה. אויב ס'איז געווען אזא זאך, וואלט עס יא געווען א ראיה. אוקעי. און גייען ווייטער, וועו ס'איז ווייטער נאך א סארט הכחשה פון צוויי עדים, יא.

וועו "לא ראינו" איז יא א ראיה

ר' יצחק: אזוי ווי עס העלפט, ס'איז אנדערש?

ר' יואל אשר: עבידי אינשי העלפט אז אפילו אויב צוויי מענטשן זאגן לא ראינוה,

ר' יצחק: דאס מיינט דאך גארנישט. דאס זאג איך, אבער אויב עס וואלט נישט געווען דער מנהג, וואלט לא ראינו געווען יא א ראיה. ס'איז דא אזא זאך לא ראינו ראיה, דאס וואס איך מיין ארויסצוברענגען. ס'איז דא אזא מציאות אז לא ראינו איז יא א ראיה, אין א זאך וואס קיינער טוט נישט בצנעה. אויב ס'איז דא געווען אזא זאך, וואלט עס יא געווען א ראיה.

און גיין ווייטער, וועו ס'איז ווייטער וועו צוויי, נאך א סארט הכחשה פון צוויי עדים, יא. יא, האשה.

הלכה ט': הכחשה צוויי עדים אויף גירושין וועו זי האט נישט קיין חזקת אשת איש

ר' יואל אשר: יא, **האשה שלא הוחזקה אשת איש,** אן אשה וואס איז נישט דא אויף איר א חזקת אשת איש. **ובא עד אחד ואמר...** סאו זי האט נאכנישט יעצט קיין שום סטאטוס, אונז ווייסן נישט וואס די הלכה מיט איר איז. לכאורה, זי האט נישט קיין חזקת אשת איש, מעג זי גיין חתונה האבן מיט מענטשן. זי הייסט א פנויה, ווי לאנג ס'איז נישט דא קיין חזקת אשת איש. יא?

ובא עד אחד, ס'קומט אן עד אחד **ואמר: אשת איש היתה.** סאו קודם זאגט ער, זי איז געווען אן אשת איש, **ונתגרשה,** און זי האט זיך גע'גט. סאו וואס האבן מיר אונז יעצט? אן עד אחד האט קודם געזאגט אויף איר אז זי איז געווען אן אשת איש אמאל, אבער אז זי האט זיך גע'גט, און יעצט איז זי צוריק א פנויה. אינאיינעם קומט אן עד אחד אנטקעגן דעם. **ובא עד אחד ואמר לא נתגרשה,** זי האט זיך קיינמאל נישט גע'גט, זי איז נאך אלץ אן אשת איש.

דא איז אזא, האבן מיר אונז נאך אמאל, פריער האבן מיר אונז געהאט שני כתי עדים, דא האבן מיר אונז עד אחד קעגן עד אחד. זאגט דא אבער דער רמב"ם אזוי: אויף דעם אז זי איז געווען אן אשת איש, איז דאך דא צוויי עדים. אינטערעסאנט. ביז יעצט זייער שיין. ביז יעצט האט זי נישט געהאט קיין שום סטאטוס. זי האט נישט געהאט אויך נישט קיין חזקת פנויה, זיי ווייסן נישט, יא,

ר' יצחק: לא הוחזקה אשת איש.

ר' יואל אשר: ביז יעצט האט זי נישט געהאט קיין שום חזקה. איז אויף דעם זענען צוויי עדים מודה אז זי איז אן אשת איש. און די שאלה איז, צי נאכדעם וואס זי איז געווען אן אשת איש, איז זי געווארן נתגרש אדער נישט? קומט אויס אז ס'איז דא צוויי אז זי איז אן אשת איש, און ס'איז נאר בסך הכל דא **אחד מעיד שהיא גרושה.** איז **ואין דבריו של אחד מועילין במקום שנים.** סאו איז עס אזוי ווי איינער זאגט אנטקעגן צוויי, ווערט עס אזוי ווי א טו אגעינסט וואן. ס'איז אינטערעסאנט, אז אפילו איינס פון די טו איז דער מענטש אליין, **ולפיכך לא תינשא,** טאר זי נישט חתונה האבן,

ר' יצחק: ווייל מ'מאכט דעם מענטש אזוי ווי א פלגינן אויסער אויף דער סארט זאך, פארשטייסט?

ר' יואל אשר: רייט. און דו קענסט זאגן אז ביי דבר שבערוה דארף מען שנים?

ר' יצחק: איך האב נאר מדמה סתם אזוי. איך פרעג סתם, פארוואס איז נישט,

ר' יואל אשר: איבערהויפט אז זי איז נישט הוחזקה צו גארנישט, ס'קומט אן עד אחד זאגן אשת איש, וואס וואלט דעמאלטס געווען די הלכה?

ר' יצחק: עד אחד זאגט אשת איש, עד אחד טוט נישט גארנישט. עד אחד טוט נישט גארנישט.

ר' יואל אשר: ס'וואלט געבליבן אלס חזקת פנויה אזא.

די השגה פונעם ראב"ד און דער חילוק צווישן קידושין און גירושין

ר' יצחק: לכאורה, דער ראב"ד איז עפעס נישט דא מסכים, איך האב נאר נישט

ר' יואל אשר: געכאפט אינגאנצן וואס דער ראב"ד זאגט.

ר' יצחק: וואס זאגט דער ראב"ד? איך ווייס נישט. דער ראב"ד אין די השגות זאגט אז ביי קידושין איז אנדערש, אז אם נישאת לא תצא. און דער מגיד משנה, ער זאגט אז דער רמב"ם איז נישט קיין פראבלעם, דער רמב"ם האט שוין געזאגט דאס אין פרק ט', און ער זאגט עפעס זייער קול דער מגיד משנה: **"וכבר ביאר רבינו דיני הקידושין בהלכות אישות"** ווייל וואס זאל ער עוסק זיין אין קידושין ביי הלכות גירושין? דער רמב"ם איז דאך מורא'דיג מסודר, וואס וויל דער ראב"ד אז ער זאל טראכטן ביי גירושין זאל ער טראכטן פון קידושין?

אבער ס'זעט אויס אז ער מיינט צו זאגן אז דער רמב"ם איז מסכים מיט דעם דין אז ביי קידושין איז אנדערש. פארוואס ביי קידושין איז אנדערש? אלזא, וואס איז די שאלה בכלל? כ'פארשטיי נישט, אויב ס'איז אן אשת איש, איז דא איינער וואס זאגט אז נתקדשה, און דער אנדערער... וואס הייסט קידושין כהאי גוונא? וואס איז

דער טייטש? כ'כאפ נישט, איך געדענק נישט. וואס שטייט אין הלכות אישות פרק ט'? דו געדענקסט? ניין? איך קען עפענען נאך איינס. מ'מוז דאך עפענען הלכות קידושין. וואס? אה, מ'קען טוהן דא. סארי. ניין, וויאזוי מאכט מען קידושין ט'? הלכות אישות פרק ט'.

וואס שטייט אין הלכות אישות פרק ט'? הלכות אישות פרק ט' שטייט אז וואס? ער זאגט נישט וועלכע הלכה? נאמנות, האשה שאמרה נתקדשתי, האומר לאשה קדשתיך, אלע מיני אזעלכע זאכן. יא. אבער איך זע נישט וואס עס שטייט וועגן... כ'ווייס נישט. ביי דעם קול, שיצא עליה קול שנתקדשה? ווייס נישט. איך ווייס נישט, איך געדענק נישט וואס ס'שטייט דארט. וויאזוי קען זיין?

אה, דא. דארט אויך, דא שטייט די זעלבע הלכה, **לא ראינו אינה ראיה, שדרך העם לקדש בצנעה.** דארט איז אביסל אנדערש. דארט שטייט **דרך העם,** און דא שטייט **עשויין בני אדם.** ס'איז די זעלבע זאך לכאורה, רייט? אה, דא שטייט אזוי:

ר' יואל אשר: "אחד אומר", עשויין בני אדם איז אסאך שטערקער, דאס וואס עשויין בני אדם מיינט אז ס'קען זיך מאכן.

ר' יצחק: אה, דא, ער מיינט די הלכה: **אחד אומר אינה מקודשת,** און זי זאגט: **לא נתקדשתי, הרי זו מותרת.** פארוואס הרי זו מותרת? ווייל ס'איז צוויי עדות,

ר' יואל אשר: ס'איז נישטא קיין עדות אז זי איז נתקדש.

ר' יצחק: עד אחד קען איר נישט מאכן מקודשת, ניין? רייט, אויב איינער זאגט מקודשת,

ר' יואל אשר: ואחד אומר אינה מקודשת,

ר' יצחק: שטייט אין רמב"ם: **לא תינשא,** אזוי, אה, אז מ'האלט שוין נישט קיין צווייטן,

ר' יואל אשר: ווייל ס'איז דאך דא...

ר' יצחק: יא אזוי ווערט יא א ספק, אבער **אם נישאת לא תצא,** שווער,

ר' יואל אשר: ממילא ווערט עס א ספק. ס'איז נאר אחד אומר מקודשת, זי זאגט דאך אינה מקודשת.

ר' יצחק: אזוי שטייט. נישט זי. איינס,

ר' יואל אשר: צוויי עדים. אין דעם פאל, וואס זאגט זי? זי זאגט דאך איך וויל חתונה האבן, זי זאגט אויך אינה מקודשת, ניין?

ר' יצחק: לאז נאך טוהן. **ואחד אומר... לא תינשא לכתחילה,** אבער **אם נישאת לא תצא.** אזוי זאגט דער הייליגער רמב"ם אין הלכות אישות. און דער ראב"ד איז נישט העפי דא. מ'האט שוין פארגעסן וואס מ'האט געלערנט הלכות אישות פרק ט', ס'איז נישט געווען אזוי לאנג צוריק. מ'ווייסט נישט קלאר. דער ראב"ד האט פארשטאנען אז ס'איז אן ענליכע הלכה. אפשר דער רמב"ם האט נישט פארשטאנען אז ס'איז ענליך. דאס איז הלכה ל"א דא אין מיינע נאמבערס. וואס איז פשט? טאקע אינטערעסאנט. לא תינשא. לא תינשא, ס'איז א פראבלעם. אבער אם נישאת לא תצא, אזוי גייט עס. איך ווייס נישט וויאזוי אויף צו זאגן. אקעי, גייען ווייטער.

ר' יואל אשר: אה, אפשר ביי לא נתקדשתי איז אויך דא עפעס אן אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה צו זאגן לא נתקדשתי?

ר' יצחק: דאך א בעלה. ניין, איך ווייס נישט. לאמיר לערנען ווייטער. אויב מ'איז אים פארגעסן שוין דארף מען תשובה טוהן. אקעי, ווייטער.

ר' יואל אשר: תשובה וועט זיין דיין צו מיין תשובה.

ר' יצחק: דאס איז די תשובה. יא, יא, אמת. אבער איך קען נישט געהעריג, דארף איך ענדיגן.

ר' יואל אשר: "האשה שלא הוחזקה אשת איש",

ר' יצחק: דאס האבן מיר געלערנט. ווייטער. הלכה י'.

הלכה י': א פרוי און צוויי מענער וואס יעדער טענה'ט "זו אשתי וזה עבדי"

ר' יואל אשר: אקעי. **"אשה ושני אנשים שבאו ממדינה אחרת",** דאס איז זייער א זיסע מעשה. א פרוי קומט מיט צוויי מענער, און מ'פרעגט זיך יעצט וואס גייט דא פאר? ווער איז ווער? יא? **"זה אומר",** סאו איינער פון זיי רופט זיך אן, דאס איז מיין ווייב, און זעסט דעם מענטש? ער איז מיין קנעכט. רופט זיך דער צווייטער אן, העלאו? פונקט פארקערט. דאס איז מיין ווייב, און ער איז מיין קנעכט. און יעצט קומט א נייער טוויסט, א טוויסט אין דעם פלאט, יא? רופט זיך אן די פרוי, הא? זענען ביידע מיינע קנעכט. אן אינטערעסאנטע מאפע, זיי ווייזן אונז.

ר' יצחק: און וואס איז די הלכה?

ר' יואל אשר: און ס'שטייט נישט דא וואס שייך זייער קנעכטשאפט. יעצט, זיי צוויי איז כל דאלים גבר, איך ווייס נישט, זיי וועלן זיך דארפן אויספיגורן אדער מ'וועט לערנען חושן משפט וואס גייט פאר. אבער וואס איז מיט דער פרוי? מעג זי חתונה האבן אדער נישט? ווייל ס'איז דא עד אחד וואס זאגט, איך מיין ס'איז דא איין מאן וואס זאגט אז ס'איז אשתי, און ס'איז דא א צווייטער מאן וואס זאגט אשתי, **"הרי היא מותרת לכל".** פארוואס? **"אף על פי ששניהם החזיקוה אשת איש",** ביידע טרייען צו כאפן פאר זיך און זאגן אז זי איז מיין ווייב, אבער **"הואיל וכל אחד מהן לעצמו העיד".** ס'איז טאקע טעקניקלי איז דא צוויי עדים וואס זאגן אז זי איז א ווייב אז זי איז אן אשת איש. אבער די צוויי קלעשן. יעדער איינער זאגט ניין, נישט דיינס, נאר מיינס. **"כל אחד מהן לעצמו העיד",** און יעדער איינער זאגט נאר אויף זיך. איז **"אינן נאמנין".** זענען ביידע נישט נאמנים, איז זי יעצט א פרייע פרוי.

ר' יצחק: זייער אינטערעסאנט.

ר' יואל אשר: קלוגע אידענע, האט זי געוואוסט וואס צו זאגן. ווייטער.

ר' יצחק: אבער **"כל אחד לעצמו"**, ניין, דאס וואס זי זאגט קומט נישט בעצם דא אריין. דאס הייסט, דער חידוש איז אז זי איז נישט מודה צו קיינעם נישט. אבער לכאורה, די סברא אז **"כל אחד לעצמו העיד"** האט נישט גארנישט מיט דעם וואס זי טענה'ט אז זיי זענען ביידע עבדים. ס'האט צו טוהן מיט דעם וואס וועז זיי זאגן אשת איש, זיי זאגן נישט זי איז אשת איש סתם, זיי זאגן זי איז מיין אשת איש. און וויבאלד אז דאס איז גארנישט, דאס איז דאך נישט געווארן,

ר' יואל אשר: די אשת איש העלפט דאך נישט,

ר' יצחק: ווייל מ'גלייבט זיי דאך נישט. מ'גלייבט נישט מענטשן אז זי איז מיין אשת איש. וועז צוויי מענטשן וואלטן געזאגט סתם אז זי איז אשת איש, ביידע זיך חתמ'ענען אויף א גט, איז געווען נאמן. אבער וויבאלד אז יעדער איינער זאגט די חזקה מיט אים אויך, האבן זיי זיך גע'רואינ'ט. האבן זיי, דאס איז עפעס דער אינן נאמנין די נקודה דא.

הלכה י"א: נאמנות פון א שליח קבלה קעגן דעם ערעור פונעם בעל

ר' יואל אשר: שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער. יעצט גייען מיר אונז לערנען, אונז האבן מיר געלערנט אז ס'איז דא א זאך וואס הייסט א שליח קבלה. סאו וואס טוט זיך וועז דער ויכוח איז וועז דער שליח קבלה זאגט עפעס, און מ'קומט פסל'ען דעם גט, און ס'איז דא א שליח קבלה?

ר' יצחק: איז אזוי: שליח קבלה איז דער שליח פון דער אשה, רייט?

ר' יואל אשר: שליח פון דער אשה, און מ'ווערט גע'גט וועז ס'קומט אין די הענט פון דעם שליח קבלה. א **שליח קבלה שהוציא גט מתחת ידו,** ער זאגט, "קוק, כ'האב באקומען א גט פאר איר און זי איז גע'גט", **והבעל אומר מזויף הוא,** איז די זעלבע זאך ווי וועז די פרוי נעמט א גט. דער שליח קבלה האט דעם זעלבן נאמנות ווי וועז א פרוי ברענגט א גט. אז וואס? אז דער ערעור הבעל העלפט, אן דעם ערעור הבעל גלייבט מען. מיט דעם ערעור הבעל דארף מען יעצט מקיים זיין **בחותמיו או בעדי מסירה,** דער בית דין דארף יעצט מקיים זיין דעם גט, **כמו שביארנו.**

ר' יצחק: דאס איז לגבי וועז ער זאגט דאס איז

ר' יואל אשר: וועז ער זאגט מזויף הוא. אבער וואס טוט זיך **אמר הבעל לפקדון נתתיו לו, והשליח אומר,** ניין, **לגירושין נתנו לי?** דעמאלטס איז **השליח נאמן.**

ר' יצחק: דאס איז דאך די זעלבע הלכה ווי אונז האבן גענלערנט לגבי דער אשה. דער שליח איז דאך במקום אשה, אונז האבן עס שוין גענלערנט פריער, אז דער בעל קען זאגן מזויף, אבער ער קען נישט זאגן פקדון. אונז האבן דאך גענלערנט פריער די זעלבע עקזעקט הלכה ביי דער אשה אליינס. אשה און שליח לקבלה זענען ביידע די זעלבע זאך. אזוי לערנט מען דא. שטימט? יא? יא. ס'איז אמת אונז האבן גענלערנט די זעלבע זאך ביי דער אשה אליינס? אין דעם שיעור. נישט א פאר וואכן צוריק, נאר א פאר מינוט צוריק. **בא הבעל וערער, אם אמר לא נתתיו לה,** פקדון, עס העלפט נישט. **יתקיים בחותמיו,**

ר' יואל אשר: און אויב נישט איז אינה מגורשת. אה, ס'איז אנדערש. ניין,

ר' יצחק: ס'איז אנדערש. אונז האבן גענלערנט פריער אז טאמער ער זאגט כ'האב עס נישט געגעבן העלפט נישט, אבער טאמער ער זאגט פקדון, דעמאלטס דארף מען יא קיום. אבער דאס איז ביי דער אשה אליינס, אבער א שליח האט מער נאמנות ווי אשה אליינס. אזוי לערנען אונז דא.

ר' יואל אשר: ער זאגט די הלכה, ווייל

די נאמנות פונעם שליח קעגן דער טענה פון "לפקדון נתתיו"

ר' יואל אשר: זיי לערנען עקזעקטלי אז א שליח האט מער נאמנות.

ר' יצחק: מהם, מהם. שליש, ס'הייסט די גמרא רופט עס א שליש, ס'איז די זעלבע זאך ווי שליח. לכאורה שליש מיינט צו זאגן שליח לקבלה.

ר' יואל אשר: "השליח נאמן",

ר' יצחק: און מ'קען נישט פאדערן קיין קיום בחותמיו בכלל. מהם. רייט. ס'הייסט, נישט שייך צו קיום בחותמיו אויף "פקדון נתתיו", איך פארשטיי נישט וואס דו זאגסט. ס'איז עניוועי נישט נוגע, אפשר איז יא שייך, יא, מ'קען טרעפן א וועג.

ר' יואל אשר: "וכן אם היה הגט יוצא מתחת ידי האשה והיא אומרת שליח זה נתנו לי", דער שליח קבלה האט עס מיר געברענגט, **"והשליח אומר כן היה ולגירושין נתנו לי",** איך האב באקומען עס בתורת גירושין, **"והבעל אומר"** ניין, **"לא נתתיו אלא לפקדון השליח נאמן",** אין אזא פאל איז דאך אויך דער שליח נאמן. אפילו די נאמנות פונעם שליח איז נישט דוקא וועז ס'איז יוצא מתחת ידו, נאר ער האט אויך נאמנות צו באשטעטיגן דער פרוי'ס גירסא, איז דער שליח נאמן, **"והרי זו מגורשת".** נישט דער פרוי'ס גירסא,

ר' יצחק: צו באשטעטיגן זיין גירסא, ווייל ווייטער לכאורה רעדט מען פון א שליח לקבלה.

סאו דער חידוש דא איז נאר, אז דאס וואס מיר האבן יעצט געלערנט אז א שליח האט מער נאמנות – נישט אזוי ווי איך האב געזאגט שטותים – א שליח האט מער נאמנות ווי א פרוי. ס'הייסט פארוואס? ווייל א שליח האט דער בעל הימניהו, וואטעוועור, ס'איז דא א מחלוקת אין דער גמרא וועגן דעם ביי די וועי. באט דער בעל האט מאמין געווען דעם שליח; ווייל ער זאגט אז ער האט עס באקומען לגירושין, טראסט מען אים.

די נאמנות גייט ווייטער אפילו וועז ער האט שוין געגעבן דעם גט פאר דער פרוי. הגם אז א פרוי אליינס האט נישט די נאמנות, דאס איז דער חילוק. א פרוי אליינס וועז ס'ליגט ביי איר סתם אזוי, און

ער זאגט פקדון, דארף מען יא מקיים זיין. אויב ס'איז געווען אינצווישן א שליח וואס דער שליח זאגט איך האב באקומען דעם גט,

ר' יואל אשר: דער שליח קבלה באקומט מיט דער נאמנות.

ר' יצחק: לגירושין, בלייבט זיין נאמנות, ממילא איז ער נאמן.

דער מקור פאר דער נאמנות פונעם שליח ("הימניה")

ר' יואל אשר: ס'טייטשט, דער מאן לייקנט אויך נישט אפ זיין נאמנות, וועז ער זאגט...

ר' יצחק: פקדון נתתיו לו. אזוי זאגט ער: יא, ער איז געקומען בתור שליח קבלה, אבער איך האב געזאגט ניין, איך גיי האבן עס נאר בתור פקדון.

ר' יואל אשר: און דאס איז טאקע די סיבה פאר זיין נאמנות, די גמרא זאגט אזוי, ווייל דער מאן האט דאך אים אויך געגעבן טראסט אז דער מענטש איז מיר א מענטש וואס איך טראסט. קענסטו נישט יעצט קומען, דו האלטסט זיך אינמיטן א פייט מיט דיין ווייב, דו ווייסט דאך נישט ווער דו ביסט. ער איז אן איד וואס איז אזא מין טראסטבארער מענטש וואס מענטשן געבן אים זאכן, און דו אליינס האסטו געזאגט אים טראסט איך.

ר' יצחק: יא, ער איז אן עד לפקדון. ניין, דאס איז דאס ווארט. ער איז אן עד. דאס הייסט, וועגן דעם אויב דער בעל זאגט מזויף און עס איז קיינמאל נישט געווען קיין גט, האט זיך קיינמאל נישט אנגעהויבן, דעמאלטס נישט.

ר' יואל אשר: אויב דער בעל איז מודה אז ער איז א שליח קבלה אויך נישט?

ר' יצחק: ניין, עס הייבט זיך גארנישט אן. דאס איז אלץ וועז ס'איז אבער דא דער גט.

הלכה י"ב: דין "אבד הגט" און "סועדין אותה"

ר' יואל אשר: וואס טוט זיך **"אבד הגט? אף על פי שהבעל אומר לגירושין נתתי הגט"**

ר' יצחק: "לשליח", דער בעל איז מודה,

ר' יואל אשר: איך האב עס געגעבן פאר א גט, **"והשליח אומר נתתיו לה"**, אבער היות די פרוי קען נישט ברענגען דעם גט, **"הרי זו ספק מגורשת"**, ווייל ס'איז דא א קשיא: ווואו איז דער גט? **"שהרי הוחזקה אשת איש ואין כאן אלא עד אחד ובעל"**, דא איז דא אן עד אחד,

ר' יצחק: דער עד אחד איז דער שליח קבלה, יא?

ר' יואל אשר: און אפילו דער בעל זאגט אויך אזוי, אבער למעשה גייסטו אקעגן א חזקה. דער בעל האט דאך נישט קיין נאמנות און

ר' יצחק: אן עד אחד

ר' יואל אשר: האט אויך נישט קיין נאמנות.

ר' יצחק: וואס איז דער פראבלעם? וואס קומט אריין א לאנגע צייט? אה, דו מיינסט פריער, פארוואס האבן מיר דאך פריער געלערנט אז אן אשה וואס האט א גט, דא האט זי אויך נישט קיין גט. ווער זאגט מגורשת? די אשה זאגט נישט.

ר' יואל אשר: דער בעל זאגט פקדון נתתיו און דער שליח אומר נתתיו לה, אבער ס'איז נישט דא דער גט.

ר' יצחק: עס איז גארנישט דא. די פרוי ווייסט נישט. אויב זי וואלט געזאגט גירשתני וואלט זי געווען נאמנת. די פרוי זאגט נישט גארנישט.

ר' יואל אשר: נאכדעם זאגט ער אזוי, ס'איז זייער דוחק'דיג. **"ואפילו אמרה האשה"**, זייער גוט, **"בפני נתנו לו לגירושין ונתנו השליח לי"**, וויבאלד זיי העלפן האט מען צוריק דעם פראבלעם, קומען זיי דאך דא צו אנדערע זאכן. זיי האבן דאך געלערנט אז א פרוי אין פראנט פון דעם מאן קען זאגן, אין אשה מעיזה פניה, זאל מען פאר דער סיבה גלייבן אז זי האט געהאט א גט אפילו אויב זי קען נישט ברענגען א גט; זאל מען גלייבן אין אשה מעיזה פניה אפילו אנשטאט א גט, וועז ס'איז טאקע נישטא קיין גט. אבער דא איז דאך אנדערש, ווייל **"הואיל והבעל והשליח סועדין אותה"**, מ'שטיצט איר. אגב,

ר' יצחק: דאס איז אן אינטערעסאנטע "סועדין" וואס אונז רעדן...

ר' יואל אשר: פריער איז געשטאנען א לשון "סומכין". יא, סעד ועזר, מ'העלפט איר ארויס. זיי מאכן איר איזיער אז זי זאל טאקע קענען זיין מעיז פניה. איז **"אפשר שתעיז פניה ושמא לא נתגרשה"**,

ר' יצחק: ווייל ס'איז דאך נישט דא קיין גט. מהם, רייט. ממילא איז נאר א ספק.

שקלא וטריא: חילוק צווישן א לאנגער צייט און א קורצער צייט, און די גרעניצן פון א שליח'ס נאמנות

ר' יואל אשר: אבער פארוואס מאכט מען נישט דא דעם חילוק צווישן א לאנגער צייט און א קורצער צייט? דאס איז מיר שווער.

ר' יצחק: דאס איז נאר געשטאנען ביי א זייער געוויסער זאך. יא? דאס האט נאר געארבעט וועז ס'איז דא עדים. אמת. נאר ביי צוויי עדים האט עס געהאלפן.

ר' יואל אשר: יא, ווייל ס'איז שניים מול שניים איז פשט אז די צוויי זענען געווארן בטל.

ר' יצחק: דא איז נישטא גארנישט, האסט נישט קיין עדות בכלל.

ר' יואל אשר: האסט אן עד אחד. אבער דא איז דא אן עד אחד, און דער שליח קבלה האט אביסל מער, ווייל דער שליח קבלה האט דעפינעטלי

ר' יצחק: מער נאמנות ווי סתם אן עד אחד.

ר' יואל אשר: ער האט נאמנות אין דעם גדר פון זיין שליחות, דאס איז נישט די נושא... מער ווי אן עד אחד, און די אישו פאלט אוועק...

ר' יצחק: דער שליח קבלה איז נישט קיין נאמן צו זאגן נתגרשה. ער האט נאמנות צו זאגן וואסערע סארט שליח ער איז. אבער צו

זאגן אז נתגרשה איז ער נישט בעסער ווי אן אנדער עד אחד. ער קען זאגן בפני נכתב ונחתם, ער קען נישט...

ר' יואל אשר: ניין, נאכאמאל, נאכאמאל, נאכאמאל. דאס אז דער גט פעלט דא מאכט נישט גארנישט שוואכער, ווייל דער בעל זאגט... מאכט אסאך שוואכער. ער איז דאך אויך מודה אז ער האט געגעבן פאר דעם שליח קבלה. דער שליח קבלה זאגט ער האט עס געגעבן פאר דער ווייב.

ר' יצחק: א מינוט,

ר' יואל אשר: א מינוט, א מינוט, אבער זענען דאך אלע... אלע מאכן זיי אז איר גירסא אז אבד מאכט סענס, ווייל קיינער זאגט נישט אז ס'איז קיינמאל נישט געווען קיין כשר'ער גט. ס'איז א פאקט. ער זאגט דאך נאר אז זיין טענה איז נאר פקדון נתתיו.

ר' יצחק: ניין,

ר' יואל אשר: ער האט נישט קיין שום טענה, ער זאגט נישט גארנישט! אקעגן פקדון נתתיו לו, איז דאך דא דער שליח קבלה וואס איז מער נאמן.

ר' יצחק: אבד הגט, יא?

ר' יואל אשר: איז דא קיין טענות,

ר' יצחק: קיינער טענה'ט נישט גארנישט. קיינער טענה'ט נישט גארנישט. זענען אלע מודה אז ס'איז געווען א גט. קיינער טענה'ט נישט קעגן דעם גט. ס'איז אבער נישט דא קיינער וואס זאגט אז ס'איז געווען א גט, קיין איין ערנסטע דעה.

ר' יואל אשר: וועט זאגט עס? דער שליח קבלה האט א נאמנות...

ר' יצחק: ער האט נישט קיין נאמנות צו זאגן אז ס'איז געווען א גט.

ר' יואל אשר: לא נכון. און דער בעל זאגט דאך

ר' יצחק: אויך נישט איך האב נישט געגעבן א גט. א שליח לקבלה האט נישט קיין נאמנות צו זאגן אז ס'איז געווען א גט, אגען.

ר' יואל אשר: קיינער פון זיי... דער לעצטער פאל רעדט וועט דער בעל זאגט כ'האב אים געגעבן א גט, און דער שליח זאגט נתתיו לה, אבער ער זאגט לפקדון נתתיו.

ר' יצחק: ניין, ער זאגט נישט גארנישט. וואס דען? לגירושין, בפני נתנו לו לגירושין. והבעל... אלע זאגן אזוי.

ר' יואל אשר: פארוואס איז עס נישט קיין גוטער גט? זי זאגט, דער מאן זאגט,

ר' יצחק: יעדער זאגט. איז טאקע א גוטער גט, נאר ס'איז נישטא קיין גט. ס'איז נאר נישט דא קיין גט. האבן מיר געהאט א גט אבער עס איז נישטא קיין גט. אבער נאך א לאנגער

ר' יואל אשר: צייט פרעגט מען נישט א מענטש וואו איז דער גט.

ר' יצחק: דעטס נאט טרו! דעטס אונלי איף דער איז טו עדים. צוויי עדים זענען א ריעל זאך. צוויי עדים העלפט מיר עפעס. ס'איז דא א פראבלעם, ס'איז דא אנדערע עדים וואס זאגן אנדערש, נאו פראבלעם. אבער ס'איז נישט אמת אז מ'פרעגט נישט א מענטש דעם גט. נאר א פרוי אליינס פרעגט מען נישט, אדער וועט ס'איז דא צוויי עדים. ס'איז נישט דא אזא זאך.

זייער פשוט: וועד האט נאמנות צו זאגן אז די פרוי איז נתגרשה געווארן? וועד? דער בעל? א בעל האט נישט קיין נאמנות, א בעל האט נאמנות צו מאכן א ספק, דאס האבן מיר שוין געלערנט. דער שליח, עד אחד אויך; אן עד אחד קען אפשר מאכן א ספק, אבער מער פון דעם קען ער נישט מאכן. די אשה וואלט מיר געהאט א נאמנות וועט זי וואלט נישט געהאט קיין העלף, אבער מיט העלף וואלט זי נישט געהאט.

ר' יואל אשר: העלף האט איר גע'הרג'עט אזוי ווי פריער וועט מ'האט עס אויך געלערנט, ניהי.

ר' יצחק: יא, אבער לכאורה וואלט עס בעקווערדס, אויב זי קומט קודם און נאכדעם קומען זיי, אפשר אז זי האט יא נאמנות. מ'דארף מאכן זיכער, אבער ס'איז נישטא קיינער וואס האט נאמנות צו זאגן אז ס'איז געווען א גט.

ר' יואל אשר: אז אן דער חזקה פון אין אשה מעזה פניה און נישטא קיין גט, דארף מען שוין שני עדים.

ר' יצחק: אלעמאל, יא, אודאי. ווייל דער בעל האט נישט קיין נאמנות און דער שליח איז אן

ר' יואל אשר: עד אחד. דער שליח קבלה האט א שטיקל נאמנות אבער ער האט נישט קיין...

ר' יצחק: א שליח קבלה האט נישט קיין נאמנות צו זאגן אז ס'איז געווען א גט. ס'איז קיינמאל נישט געווען אזא הלכה.

ר' יואל אשר: דער שליח האט מער נאמנות ווי...

ר' יצחק: האט נישט מער נאמנות ווי קיינער נישט. ער האט נאמנות צו זאגן וואספארא סארט שליח ער איז. דעטס אל. אבער נישט אז וועט ס'איז נישטא קיין גט; אז ס'איז נישטא קיין גט, הייבט זיך נישט גארנישט אן. ס'איז דא א גט, די שאלה איז צי דעם גט האט מען מיר געגעבן בתור גט אדער בתור פקדון, טראסט מען אים. אבער מ'טראסט אים נישט צו זאגן אז ס'איז געווען א גט ווייל ער איז א שליח. מעדזשיק? וואס איז א שייכות?

ר' יואל אשר: א שליח האט נישט מעדזשיק נאמנות.

הלכה י"ג: שליח קבלה וואס שיקט דעם גט דורך צוויי עדים

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם אזוי:

ר' יצחק: "שליח קבלה שקיבל גט לאשה".

ר' יואל אשר: א שליח קבלה האט באקומען א גט לאשה, און די אשה איז לכאורה געווארן גע'גט וועט ס'איז אנגעקומען ליד שליח, יא? **"ושלחו לה ביד שני עדים"**, ער האט געמומען צוויי עדים: דא האסטו, איך בין דער שליח, טראג עס צו דער פרוי. **"והגיע הגט לידה ונטלתו"**, זי האט עס געמומען, **"והרי הגט יוצא מתחת ידה"**, יעצט האט זי דעם גט, און זי זאגט, ס'איז געקומען צו מיר דורך די צוויי עדים פון דעם שליח.

אבער **"והיא אינה יודעת אם בעלה שלחו, או שליח קבלה שלה, או שלוחו של בעלה"**. זי ווייסט נישט ווער די צוויי עדים זענען: צי די צוויי עדים זענען שלוחים פון דעם בעל, וואס האט עס געשיקט מיט זיי אנשטאט מיט דעם שליח קבלה; אדער דער שליח קבלה האט געשיקט די צוויי עדים זאלן עס איר שיקן; אדער ס'איז דער שליח פון בעלה וואס האט געמאכט אנדערע שלוחים.

"הרי זו מגורשת", זי דארף נישט זאגן פונקטליך, ס'איז נישטא קיין תביעה אז זי מוז וויסן פונקטליך וויאזוי ס'איז אנגעקומען דורך די עדים. ס'זענען געקומען צוויי כשר'ע מענטשן און געזאגט, דאס איז דיין כשר'ער גט, אידער וועי איז גוט.

ס'טייטש, וואס וואלט ווען געווען ווען זי שיקט א שליח קבלה, און דער מאן שיקט דאס דורך צוויי עדים, וואלט זי געווארן מגורשת, אדער וואלט מען געזאגט נאר דוקא דורך דעם שליח קבלה?

דער חידוש פון דער הלכה על פי המגיד משנה

ר' יצחק: ס'וואלט געווארן א שליח להולכה, זי וואלט געווארן מגורשת שפעטער. ס'זעט אביסל אויס, דער פוינט איז, די הלכה, אזוי ווי דער מגיד משנה איז מסביר, איז דאס א דין אין דער נאמנות פון דעם שליח. אז וויבאלד אונז האבן צוויי עדים דא – אויב אונז וואלטן נישט געהאט קיין עדים וואס זעען אז דער שליח לקבלה שיקט עס, וואלט עס זיך גארנישט אנגעהויבן. אונז ווייסן קלאר מצד עדים אז דער שליח לקבלה האט עס געגעבן, דארפן אונז נישט וויסן פונקטליך וויאזוי דער שליח לקבלה האט עס באקומען. דאס איז נישט אונזער נושא, ווייל א שליח לקבלה האט אלע נאמנות אז ער האט באקומען לגירושין. דאס איז דאס ווארט. הגם אז מ'ווייסט נישט דיטעילס וועגן דעם. שטימט?

ר' יואל אשר: יא. בעצם פשוט, ווייל א מינוט וואס א פרוי ווייזט א גט, פרעגט מען דאך איר נישט פונקטליך קיין דיטעילס.

ר' יצחק: ניין, ס'איז דאך דא א פראבלעם וואס זי האט עס באקומען פון א שליח, ס'קען דאך זיין אז דער שליח האט באקומען לפקדון! דאס איז דאך די נקודה, די הערה דא איז אלעס קאנעקטעד צו דער שאלה דא,

ר' יואל אשר: אז א שליח, **"הרי זו מגורשת"**,

ר' יצחק: אז מ'קען מער נישט מערער זיין. דער בעל קען אפשר מערער זיין אנדערע וועגן. דער פוינט איז, אז די שאלה פון לפקדון אויף דער שליחות,

ר' יואל אשר: ארבעט נאך אלץ אפילו

ר' יצחק: אונז ווייסן נישט פונקטליך וויאזוי דער שליח האט עס באקומען. מהם, מהם. אפשר דארף, יא. **"כמו שביארנו"**, מיינט ער צו זאגן אזוי ווי כ'האב געזאגט פריער אין הלכה י"א אז דער שליח האט נאמנות, דאס איז אלעס א המשך פון הלכה י"א, פון דער נאמנות פון א שליח לקבלה. ער לייגט נאר צו א פרט, אז די נאמנות פון א שליח לקבלה גייט אויך ווען אונז ווייסן נישט וויאזוי און פון וועמען דער שליח האט עס באקומען, אבער בעצם האט דער שליח לקבלה באקומען דעם גט.

הלכה י"ד: נאמנות השליח לקבלה וקיום הגט

ר' יצחק: בסדר, יא. **"כמו שביארנו"**, מיינט ער צו זאגן אזוי ווי ער האט געזאגט פריער אין הלכה י"א, אז דער שליח האט נאמנות. איז אלעס א המשך פון הלכה י"א, פון דער נאמנות פון א שליח לקבלה. ער לייגט נאר צו א פרט, אז די נאמנות פון דעם שליח לקבלה גייט אויך ווען אונז ווייסן נישט וויאזוי ער האט באקומען דעם גט.

ר' יואל אשר: אבער בעצם מיר זעט אויס אז די נאמנות פון דעם גט דארף זיין מער אויף די ווערטער ווייל **"הרי הגט יוצא מתחת ידה"**, ווייל ווען זי זאגט ס'איז א גט דארף זי נישט אפגעבן דעם חשבון וויאזוי ס'איז אנגעקומען צו איר.

ר' יצחק: דאס איז די נאמנות.

ר' יואל אשר: זי דארף יא.

ר' יצחק: וואס, אז א גט יוצא...

ר' יואל אשר: מתחת ידה איז דא העלפט נישט.

ר' יצחק: גארנישט, ניין. נישט ווען ס'איז דא א שליח וואס מ'קען זאגן אז ס'איז געווען על הפקדון. מ'האט יעצט גערעדט,

ר' יואל אשר: דער איינציגסטער מענטש. ניין, דער פקדון איז נאר א כח צו קענען מערער זיין.

ר' יצחק: ניין, וואס עפעס? דאס איז דאך יא, ווייל מ'ווייסט אז דער שליח האט עס געהאט, מ'ווייסט אז ער איז א שליח לקבלה, אונז ווייסן אז ער האט עס געהאט. אבער אויב נישט, האסטו נישט קיין ראיה אז ס'איז געווען א שליח לקבלה בכלל, ס'קען זיין אז ס'איז געווען לפקדון נתתי לו. דאס איז אלעס א המשך פון דער הלכה: אז דער שליח איז נאמן לומר, אדער ווען דער גט יוצא מתחת ידי אשה און דער בעל שרייט אז לפקדון נתתי, דעמאלטס אפילו אז זי ווייסט נישט וויאזוי ס'איז אנגעקומען פונקטליך צו איר, העלפט נאך אלץ דאס אז ס'איז געווען אינצווישן א שליח לקבלה. ס'איז אלעס א המשך פון דער איין הלכה, אז א שליח לקבלה, ווען דער בעל טענה'ט לפקדון נתתי,

ר' יואל אשר: דער שליח לקבלה איז נאמן, ס'איז אלעס א המשך פון דער איין הלכה.

ר' יצחק: אוקעי. און דער רמב"ם זאגט:

ר' יואל אשר: דאס העלפט נאר אויב ער שרייט לפקדון נתתי. אבער **"בא בעל וערער שלא כתבו או שהוא גט בטל"**, איז דעמאלטס אזוי ווי אייביג ווען דער בעל איז מערער אויף א גט וואס האט נישט געהאט צוויי עדים, אז ווען א גט איז געווארן אנגענומען דורך א פרוי, איז **"יתקיים בחותמיו"** – דארף דער בית דין מקיים זיין בחותמיו. פארוואס? **"שהרי עדים מעידים שהגט שנתנו לה יצא מתחת ידי שלוחה שידו כידה"**.

ר' יצחק: "ואף על פי" – ליין ווייטער.

ר' יואל אשר: "ואף על פי שהיא אינה יודעת הרי העדים ידעו".

ר' יצחק: דאס איז דער הסבר פון דער פריערדיגער הלכה. ס'הייסט דאס וואס ס'העלפט דער קיום בחותמיו,

ר' יואל אשר: קודם כל מ'דארף קיום בחותמיו ווייל דער בעל קען מערער זיין, און יעצט איינמאל מ'האט געמאכט קיום בחותמיו איז מער נישט דא קיין טענה אויפ'ן גט. פארוואס? ווייל דאס אז מ'ווייסט נישט וויאזוי ס'איז אנגעקומען, ווער דאס האט עס איבערגעגעבן צו איר – צי די שלוחים זענען געווען שלוחים פון דעם מאן, צי פון דעם שליח קבלה – אבער פונקטליך וויאזוי די שליחות איז דורכגעגאנגען גייט מיר נישט אן. אבער למעשה די עדים וואס האבן עס געברענגט, האבן דאך יא געוואוסט וועמענס עדים זיי זענען.

ר' יצחק: וועגן דעם הייבט ער אן די מעשה פון דארטן. די ערשטע עדים וואס האבן עס געזומען, האבן עס געזען אז דער שליח קבלה האט א גט. נאכדעם ווייסן זיי נישט וואס איז געשען, סאמהאו דער גט איז אנגעקומען צו דער פרוי און זי ווייסט נישט.

ר' יואל אשר: די פרוי ווייסט נישט וויאזוי, אונז ווייסן אויך נישט תכלית, אבער ס'איז דאך דא עדים. ס'איז א מילתא דפסיקא אז ס'איז געווען עדים, די עדים זענען דא געווען למעשה, זיי ווייסן נישט וואס איז געשען וווייטער פאר סאם ריזאן, איי דאנט נאו האו איט קוד בי, איז ממילא ווייל די עדים האבן דעם שליח'ס נאמנות.

אבער **"ואם לא נתקיים"**, איז דא דער ערעור פון דעם מאן אז ס'איז מזויף. דעמאלטס העלפן נישט די ווערטער פון די שלוחים, ווייל ער זאגט דאך מזויף; ס'טייטש זיי זאגן נישט עדות אויפ'ן תוכן, זיי זאגן נאר וויאזוי ס'איז אנגעקומען וכדומה. איז **"אינה מגורשת"**, ווייל זיין ערעור ווערט אנגענומען במקום וועו מ'איז נישט מקיים, אזוי ווי אונז האבן שוין געלערנט.

הלכה ט"ו: נאמנות האשה ועד אחד לומר מת בעלי

ר' יואל אשר: שוין, ביז יעצט האבן אונז געלערנט וועו מ'האט געזאגט נתגרשתי, אין אלע חילוקי דינים. יעצט גייען אונז לערנען א סוגיא אין יבמות: וואס טוט זיך וועו א פרוי זאגט "מיין מאן איז געשטארבן"? ס'טייטש, איך וויל מ'זאל מתיר זיין מיין חזקת אשת איש מיט מיין נאמנות, אדער מיט דער נאמנות אז מיין מאן איז געשטארבן.

זאגט דער רמב"ם אזוי: **"מי שהוחזקה אשת איש"**, א פרוי וואס איז אנגענומען...

ר' יצחק: אויב זי האט נישט קיין חזקת אשת איש איז דא דער זעלבער פה שאסר אזוי ווי אלעמאל, רייט? אזוי ווי פריער, רייט? "איך האב געהאט א מאן אוו ער איז געשטארבן" – פה שאסר הוא הפה שהתיר. דער רמב"ם זאגט עס נישט אפילו דא, אבער ס'איז די זעלבע הלכה. אויב מיר ווייסן יא, דעמאלטס נאך אלץ האט זי מער נאמנות ווי פריער.

ר' יואל אשר: יא, רייט. דו קענסט עס זאגן אזוי ווי אז יעדע פרוי פאר זי וועלט חתונה געהאט איז זי א פנויה. ווילאנג ס'איז נישט דא קיין חזקת אשת איש, ווילאנג ס'איז נישט דא קיין ערעור איז א פרוי אנגענומען ווי א פנויה. אבער נאכדעם וואס ס'איז דא א חזקת אשת איש דארף זי געבן אן ענטפער.

ר' יצחק: ניין, כ'האב דאך געזאגט וועגן א פה שאסר.

ר' יואל אשר: אויך פה שאסר, יא. כ'האב אנדערש געזאגט.

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **"מי שהוחזקה אשת איש"**, א פרוי וואס איז געווארן מוחזק אלס אשת איש, **"והלכה היא ובעלה"**, זי איז אוועקגעגאנגען זי מיט איר מאן, **"ושלום בינו לבינה ושלום בעולם"**, ס'איז נישט קיין מלחמות און ס'איז נישט געווען קיין סכסוך, יא.

ר' יצחק: ס'איז דא שלום צווישן דעם מאן און פרוי. ס'איז דא פארשידענע סארט שלום: דער מאן און די ווייב זענען בשלום און...

ר' יואל אשר: אויך די וועלט איז בשלום, רייט, יא? יא, און די צוויי זאכן זענען דאך קאנעקטעד, אונז ווייסן דאך וועו א חומר און... אקעי.

ר' יצחק: נו פליז, ווער?

ר' יואל אשר: ווער? בארואיגט זיך. **"ובאה ואמרה מת בעלי"**, זי קומט און זי זאגט: מת בעלי. זי איז צוריקגעקומען אן איר מאן – מת בעלי, איז **"נאמנת"**, האט זי א נאמנות. דער רמב"ם גייט שוין זאגן פארוואס האט זי א נאמנות. **"ותינשא"** און זי קען גיין חתונה האבן, **"או תתייבם"** – אויב דער מאן איז געשטארבן אן קינדער, מעג דער שוואגער, דעם מאנ'ס ברודער, נישט מעג נאר דארף מייבם זיין. מ'גלייבט איר אינגאנצן.

די טעמים פון אינה מקלקלת עצמה און דבר העשוי להיגלות

פארוואס איז איר נאמנות? ווייל **"חזקה שאינה מקלקלת עצמה"** – ס'איז דא א חזקה אז זי גייט זיך נישט קאליע מאכן, אזוי ווי מיר האבן פריער געלערנט א חזקה אז מענטשן...

ר' יצחק: מאכן זיך נישט קאליע.

ר' יואל אשר: **"ותאסור עצמה על זה ועל זה"** – אויב וואלט זי זיך יא קאליע געמאכט, וואס וואלט וועו געשען? וואלט זי זיך גע'אסר'ט געווארן אויפ'ן נייעם מאן, און אויפ'ן מאן וואס אויב דער בעל וואלט וועו געקומען, וואלט זי דאך געווארן אסור, אזוי ווי אונז האבן געלערנט. און זי וואלט מפסיד געווען די **"כתובתה מזה ומזה"**, און זי וואלט געמאכט אירע קינדער, **"ותוציא בניה ממזרים"**.

"בדבר העשוי להיגלות לכל" – ס'איז דאך א זאך וואס וואלט וועו געקענט געשען: אויב דער מאן וואלט וועו געלעבט, וואלט ער דאך אהיימגעקומען, וואס ס'איז א זאך וואס קען געשען, דער מאן קען זיך אנרוקן. **"ואי אפשר להכחיש ולא לטעון טענה"** – ס'איז מיט אנדערע ווערטער,

ר' יצחק: דבר העשוי להיגלות מיינט צו זאגן אז דער מת בעלי איז א מילתא,

ר' יואל אשר: ס'הייסט א דבר העשוי להיגלות.

ר' יצחק: דאס הייסט, ס'איז נישט א זאך וואס אינה מקלקלת עצמה איז זייער גוט, אבער וויאזוי גייט ענייואן וויסן וואס איז געשען? דער תירוץ איז: אויב ס'איז טאקע אמת אז לא מת, איז דאך מסתבר אז ער גייט אנקומען, און זי גייט נישט האבן קיין שום... זי גייט נישט קענען זאגן "ס'איז נישט ער", ס'איז דאך ער! און ס'גייט זיין ואי אפשר להכחיש – מ'קען נישט באהאלטן א לעבעדיגן מענטש. מ'קען נישט באהאלטן.

ר' יואל אשר: "ואי אפשר להכחיש ולא לטעון טענה", זי וועט נישט קענען גארנישט זאגן קיין קעגן א מאן וואס רוקט זיך אן. זאגט דער רמב"ם: **"שאם הוא חי"**, אויב א מענטש לעבט, **"סופו לבוא"** – דארף מען חושש זיין, מ'זאגט אזא חזקה אז אדער גייט ער אנקומען, אדער גייען אנקומען עדים אדער עפעס, **"או ייודע שהוא חי"**. אז די פרוי ניצט עפעס אויס א געלעגנהייט, דער מאן איז עפעס אזוי שוואך יעצט, ער איז שטיל – יא, אבער דאס איז יעצט, אבער ערגעץ וואו גייט ער זיך אנרוקן.

במילא, די זאך קען זיך דאך ענדיגן זייער שלעכט. סאו א פרוי ווייסט דאס. א פרוי גייט נישט גיין זאגן אזוי איזי "מיין מאן איז געשטארבן", ווייל זי גייט דאך וויסן די רעמיפיקעישאנס, אז ס'גייט זיין זייער שלעכט פאר איר, אירע קינדער גייען וועלן ממזרים, און זי ווייסט אויכעט אז ס'איז זייער גרינג צו פראוון – ס'איז נישט קיין ליגנט וואס זי קען באהאלטן, דער מאן קען זיך אייביג אנרוקן. ממילא דאס גיט איר נאמנות, ממילא גלייבט מען איר. ווייל דער עונש גייט זיין אזוי הארב, גלייבט מען איר. אזוי ווי די גמרא זאגט: **"מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה"**, ווייל דו האסט געמאכט די אלע חומרות האסטו געמאכט א נאמנות טו ביגין וויט.

די תנאים פון שלום בינו לבינה און שלום בעולם

ר' יואל אשר: אבער דאס איז דווקא וועו ס'איז שלום בינו און שלום בעולם. אונז גייען לערנען מער פרטים: וואס אויב נישט? אז אויב ס'איז יא געווען א...

ר' יצחק: סכסוך, דעמאלטס גלייבט מען איר נישט.

ר' יואל אשר: אונז גייען שפעטער לערנען אז ס'איז דא צייטן וואס מ'האט אזוי מורא אז א מענטש גייט זיך יא קאליע מאכן אבי יענעם קאליע צו מאכן.

ר' יצחק: יא, ס'שטייט נישט דא. א זעלבע זאך אויב ס'איז נישט שלום בעולם, איז א פראבלעם פון דעם עבידא לגלויי, ס'איז דאך נישט דא א שלום.

ר' יואל אשר: זי פארלאזט זיך אז ער גייט נישט קיינמאל אהיימקומען.

ר' יצחק: עס קען אויך זיין אנדערע זאכן. ער זאגט אז ס'שטייט שפעטער, אין נעקסטן פרק גייט דער רמב"ם מער מסביר זיין דאס. ס'קען אויך זיין ווייל זי ווייסט נישט קלאר, אז ס'איז דא א מלחמה איז דא אלע מיני... יא, ס'שטייט ווייטער. אין א מינוט. אה סארי, דער רמב"ם זאגט אנדערש ווי מיר. דער רמב"ם זאגט אז אין פרק י"ג גייט דער רמב"ם זאגן – בדרך כלל אין פרק י"ב שטייט וועו ס'ארבעט יא און אין פרק י"ג שטייט וועו ס'ארבעט נישט – אין פרק י"ג גייט דער רמב"ם מסביר זיין אז אויב ס'איז דא מלחמה, דעמאלטס א מענטש איז געפאלן צו אים, ס'איז דא אלע מיני מצבים וואס איז נישט קלאר אז ער איז געשטארבן.

ר' יואל אשר: אבער זי מיינט אז איר מאן איז געשטארבן כדומה, ווייל ס'איז א מלחמה, ס'איז א קעיאס, ממילא טראכט זי נישט אז ער גייט אמאל אהיימקומען.

ר' יצחק: אויך בעצם בקיצור זעט אויס אז זי קען זיך טועה זיין אז ער איז געשטארבן. מ'האט אים געזען... ס'איז געווען א באמבע, ס'איז געפאלן אויף אים, באט ער איז ארויסגעקומען, וואטעווער, ס'קען דאך זיין אלע מיני זאכן.

תקנת עגונות און די קנסות פון תצא מזה ומזה

ר' יצחק: בכלל אין דער זעלבער זאך, דער ערשטער חידוש, אלזא בקיצור דאס איז אלעס קולות אזוי ווי מ'זאגט, קולות פון מת. צו זאגן אז א מענטש איז געשטארבן איז דא אסאך קולות, אונז רופן עס משום עגונה.

ר' יואל אשר: דער וועג וויאזוי חכמים האבן געקענט מאכן די קולות איז ווייל זיי האבן געמאכט די אלע חומרות; זיי האבן עס געמאכט די חומרות לטובה.

ר' יצחק: קענסט אזוי זאגן, אבער דער פוינט איז אז, יא, זאגט די גמרא, זייער אינטערעסאנט:

ר' יואל אשר: צו מתקן זיין עגונות האבן זיי געמאכט זייער הארבע דינים אויף עגונות, און מיט דעם האבן זיי געקענט מתקן זיין די עיקר זאך אז א פרוי איז נאמנת.

ר' יצחק: דאס הייסט, הגם אז וועו נישט דאס וואלט נישט געווען תצא מזה, ווייל ס'איז דאך נאר א שוגג,

ר' יואל אשר: אזוי ווי מ'האט געלערנט ביי אונס.

ר' יצחק: ס'איז א תקנה דאס. די תצא מזה ומזה...

ר' יואל אשר: איז א מדרבנן'דיגע תצא. און בניהם ממזרים מדרבנן דארף מען זאגן.

ר' יצחק: ניין, ממזרים זענען זיי אמת'דיג. דאס וואס תצא מן הראשון, דאס איז א מדרבנן. די תצא מן השני איז פשוט. על כל פנים...

ר' יואל אשר: מיינסט אויב דער מאן קומט אן?

ר' יצחק: יא, פשוט אזוי, יא. דאס וואס דו קענסט זאגן איר העכסטנס, זאל זי גיין צו דעם פריערדיגן. ניין, זי קען אפילו נישט דאס טוהן. ענייווי, דאס איז איין קולא. איין קולא איז אז מ'טראסט איר.

נאמנות עד אחד להעיד שמת בעלה

נאך א קולא איז:

ר' יואל אשר: "וכן אם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה", ס'איז געקומען אן עד אחד און געזאגט: מת בעלה. נארמאלערהייט וואלט מען נישט געגלייבט אן עד אחד אקעגן... זי איז דאך שוין...

ר' יצחק: אקעגן א חזקת אשת איש. מ'וואלט געדארפט צוויי עדים. מען קען זען, קאמפעיר די צוויי הלכות פון גט: אויף א גט איז נישט נאמן אן עד.

ר' יואל אשר: אבער מת בעלה איז יא נאמן. **"תינשא על פיו"**, פאר דער זעלבער סיבה, **"שהדבר עשוי להיגלות"**. א מענטש גייט נישט גיין זאגן עדות אויף עפעס וואס קען זיך ארויסשטעלן אז ס'איז ליגנט.

ר' יצחק: אה, ס'הייסט, ווייל אויף דעם עד איז נישט שייך די חזקה אינה מקלקלת, נישט ער איז דער וואס איז זיך מקלקל. אבער די פרוי גייט אפשר גוט טשעקן דעם עד, אבער... פון דער אנדערער זייט איז נאך א זאך, אבער דער עד אחד, ער גייט נישט זאגן קיין ליגנט ווען מארגן גייט מען...

ר' יואל אשר: פון דער אנדערער זייט איז געווג פאר דעם עד די איין טענה שהדבר עשוי להיגלות, ווייל די פרוי האט דאך נאך א גרעסערן פראבלעם,

ר' יצחק: זי גייט אויף זיך אליינס,

ר' יואל אשר: זי איז דאך א נוגע בדבר דא, זי גייט חתונה האבן, זי ווייל דאך חתונה האבן. דארטן איז דא דער חומר און די זאך פון שהדבר עשוי להיגלות. ס'איז אינטערעסאנט,

ר' יצחק: ווייל ווען מ'קוקט אויף וואטסעפ זעט מען אז מענטשן זאגן א גאנצע צייט ליגנט בדבר העשוי להיגלות. איך ווייס נישט וויאזוי ס'ארבעט די חזקה.

ר' יואל אשר: באט ענייווייס, נישט עדות צו זאגן.

הלכה ט"ז: נאמנות פסולי עדות ודין חמש נשים

דער יסוד פון "דבר העשוי להיגלות" ביים עד און ביי דער פרוי

ר' יואל אשר: אבער רייט,

ר' יצחק: ס'איז נאך א זאך, אבער דער עד איז אויף אן אנדער זאך, רייט.

ר' יואל אשר: רייט,

ר' יצחק: דער עד אחד, ער גייט נישט זאגן קיין ליגנט; אויף אן אנדער זייט איז

ר' יואל אשר: געווג פאר דעם עד די איין טענה אז **שהדבר עשוי להיגלות**, ווייל די פרוי האט דאך נאך א גרעסערע פראבלעם, זי

ר' יצחק: זאגט דאך אויף

ר' יואל אשר: זיך אליינס, זי האט דאך א **תתייבם או תינשא**, זי ווייל דאך חתונה האבן, דארטן איז דא דער חומר און די זאך פון **שהדבר עשוי להיגלות**. רייט, זי גייט אליינס, רייט. ס'איז אינטערעסאנט פונעם היינט,

ר' יצחק: וועט ס'קוקט אויף וואטסעפ זעט אז מענטשן זאגן א גאנצע צייט ליגנט בדבר העשוי להיגלות.

ר' יואל אשר: כ'ווייס נישט וויאזוי ס'ארבעט די חזקה, אבער ענייווייס. נישט עדות צו מעגן חתונה האבן, אויף צו זאגן אז זיי זאגן נייעס און זיי זאגן פרעדיקשנס, ניין,

ר' יצחק: נישט פרעדיקשנס, פרעדיקשנס איז א זאך פון מארגן, כ'רעד אפילו פון היינט. ס'קומט ארויס אלע מיני נייעס וואס מארגן געפינט מען אויס קלאר אז עס הייבט זיך נישט אן. כ'ווייס נישט, אקעי. אלרייט. ביסט געראטן, אפשר מיינט עס אז ער קומט זאגן עדות איז אן ערנסטע זאך.

נאמנות פון פסולי עדות און דער אויסנאם פון די פינף פרויען

ר' יואל אשר: אזא יא. נאך א קולא, ווייל מ'האט בכלל אז מ'נעמט אן עד אחד, ווייל אסאך מאל אן עד אחד דארף זיין א כשר'ער עד. אבער דא איז עפעס אן עקסטערער דין, פשט איז אז היות דער עיקר נאמנות איז **שהדבר עשוי להיגלות, אפילו עבד או אשה או שפחה**, אדער אן **עד מפי עד**, אדער אפילו אן עד זאגט אין נאמען פון אן אנדער עבד, אדער פון אן אנדער שפחה,

ר' יצחק: אדער פון אנדערע קרובים.

ר' יואל אשר: רייט, איז **נאמנין לומר מת פלוני**, איז נאמן צו זאגן מת פלוני, **ותינשא אשתו או תתייבם על פיהם**, די פרוי מעג חתונה האבן אפילו בעיסד אויף אזא פסול'ן עד. פארוואס? ווייל דער דבר עשוי להיגלות העלפט אויף זיי אויך. אן עבד גייט אויך נישט גיין זיך אזוי חרוב מאכן אדער וואס, אדער זאגן אזא זאך.

ר' יצחק: זעט אויס, מ'דארף האפן. רייט. **והכל** זאגט דער רמב"ם, אלזא ס'איז דא איין

ר' יואל אשר: ענין מ'האט נאכנישט געזען, א גוי האבן מיר נאכנישט געזען, גייען מיר שוין זען וועגן א גוי.

ר' יצחק: הלכה ט"ז.

ר' יואל אשר: והכל נאמנין להעיד לה עדות זו, יעדער איינער איז נאמן צו מעיד זיין די זאך, **חוץ מחמש נשים**, וואס מיר האבן שוין פריער געלערנט אז ס'איז דא פינף סארט נשים קרובה'שאפטן, **שחזקתן**, ס'איז דא א חזקה, **שונאות זו את זו**. אויף זיי, די פרויען, טארן נישט מעיד זיין **במיתת בעלה**. זיי נעמט מען נישט אן אלס עד אחד. פארוואס? **שמא יתכוונו לאסרה על בעלה ועדיין הוא קיים**, ווייל זיי טראסטן מיר נישט, זיי האבן מיר מורא גייען

ר' יצחק: יא זאגן א ליגנט דוקא בדבר העשוי להיגלות.

ר' יואל אשר: ואלו הן:

* **חמותה**, די שוויגער, וואס אלע בדחנים ווייסן אז די שוויגער האט פיינט די שנור.

* **ובת חמותה**, נעמט זיך אן פאר דער חמותה, דאס איז סתם אזוי.

* **וצרתה**, צרתה איז דער נאמען פון דעם ווארט צרה אליין מוכיח אז זיי זענען אין קאמפעטישן.

* **ויבמתה**, וואס איז אויך א שטיקל קאמפעטישן ווייל ס'איז דא צווישן איר די זיקה.

* **ובת בעלה**. ובת בעלה,

ר' יצחק: ס'הייסט ס'קען ווערן איר צרה תמיד, יא?

ר' יואל אשר: ובת בעלה איז א שטיף-טאכטער, וואס מיר ווייסן אויך,

ר' יצחק: ס'הייסט אז ס'קען זיין א מענטש.

ר' יואל אשר: איז די פרויען קען זיין אזא מין שטארקע שנאה אז זיי זענען גרייט צו ווערן א פול אין דבר העשוי להיגלות,

ר' יצחק: אבער אבי אפצוטוהן דער פרוי.

הלכה י"ז: גוי המסיח לפי תומו ופסול בעבירה

דין גוי המסיח לפי תומו און דער חילוק צווישן אן איד, אן עבד און א גוי

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, נישט אויסגערעכנט גוי צווישן עבד, שפחה און די זאכן, וואס טוט זיך מיט א גוי? זאגט דער רמב"ם: **אפילו גוי המסיח לפי תומו נאמן.** א גוי וועלדט זיך. אויב דער גוי איז מסיח לפי תומו, ער זאגט עס ווי אזא, אין ענגליש זאגט מען "מעדער אוו פעקט". ער פארציילט, ווייסטו, איך בין געווען דארטן און דארטן פריער, איך האב געזען א מענטש שטארבן, דער און דער מענטש, ר' יאנקל גרונם האב איך געזען שטארבן. ווייל ער פארציילט עס לפי תומו. לפי תומו מיינט ער טראכט נישט, ער איז נישט "עוועיר" אז ער גיט יעצט אן הגדת עדות. גלייבן מיר אז פארוואס זאל ער זאגן ליגנט? איז ער **נאמן ומשיאין על פיו**, זי וועט קענען חתונה האבן.

אבער **ואם נתכוון להעיד**, אויב דער גוי זאגט עס בתור, ווייל ער ווייסט, ער איז "עוועיר" וואס ער טוט יעצט, אז ער מאכט יעצט די פרוי זאל ווערן כשר לשוק און אזוי ווייטער, איז **אינו נאמן**, ווייל א גוי טראסטן מיר נישט. א גוי איז ערגער ווי אן עבד. וואס טייטש? אן עבד קען זיין, אן עבד איז אן איד, ס'איז דאך א פארט פון דער משפחה, ער גייט נישט גיין יעצט אפ'הרג'ענען איינעם.

ר' יצחק: אן עבד איז אן איד.

ר' יואל אשר: א גוי האט נישט קיין נאמנות, נאר א

ר' יצחק: גוי האט נאמנות אז ער

ר' יואל אשר: זאגט נישט קיין ליגנט ווען ס'איז א מסיח לפי תומו. ס'איז אינטערעסאנט,

ר' יצחק: ס'שטייט אין דער גמרא אז אן איד א מסיח לפי תומו איז נישט גוט. אן איד דארף דוקא יא זאגן עדות, ווייל זיין נאמנות קומט פון דעם וואס ער זאגט עדות, און ער גייט נישט זאגן קיין ליגנט. א גוי פארקערט, ווען ער מיינט צו זאגן עדות, גיי ווייס וואס ער וויל.

שמועס: דער גדר פון מסיח לפי תומו — גילוי מילתא בעלמא

ר' יואל אשר: איך טראכט אז אפשר פון דא לערנט מען די חזקה "עשו שונא ליעקב", וואס אסאך זאגן אז ס'שטייט נישט אין מדרש, ווייל די חמש נשים איז א חזקה שונאות זו את זו. א גוי איז אייביג א

ר' יצחק: חזקה אז ער גייט אפטוהן דער פרוי. א גוי איז פסול לעדות. א גוי מסיח לפי תומו מיין איך אז ס'איז נישט בדין עדות, ס'איז בדין אזוי ווי גילוי מילתא בעלמא.

ר' יואל אשר: אזא חזקה, אזא גשמיות,

ר' יצחק: א מענטש פארציילט די נייעס, מסתמא מיינען זיי. אזוי טראכט איך, אבער איך בין זיכער אז די לומדים האבן שוין געטראכט וועגן דעם וויאזוי מ'פארשטייט דעם מסיח לפי תומו. און כידוע וואס מיין שיטה וועגן דעם איז. וואס איז עס? איך האב נישט קיין אנונג. עניוועיס. ער ברענגט למשל די חמש נשים וועט נישט העלפן מסיח לפי תומו. פשט, אז מסיח לפי תומו איז נישט קענען א ריעותא, דאס וואס איך מיין צו זאגן. נישט אז ס'איז פשט אז הגם דו ביסט א שקרן, אבער ווייל ס'איז לפי תומו העלפט עס. מסיח לפי תומו מיין איך איז אן אנדער סארט גדר, ס'איז נישט קיין... פארקערט. פארשטייסט דאך אסאך, אקעי.

דין פסול בעבירה מן התורה און פסול מדבריהם

ר' יואל אשר: מ'דארף וויסן פונקטליך וואס מסיח לפי תומו מיינט, כ'וויל זאגן, אנדערע פלעצער שטייט עס מער. **וכן הפסול בעבירה מן התורה,**

ר' יצחק: איינער וואס איז פסול בתור עבריין,

ר' יואל אשר: אזוי ווי דער רמב"ם האט אויסגערעכנט, איינער וואס איז נישט קיין...

ר' יצחק: דער רמב"ם אין הלכות עדות גייט זיכער אויסרעכענען, מ'קען דא אביסל. יא,

ר' יואל אשר: אבער שבת איז אן אנדער זאך... איינער וואס איז א **פסול בעבירה מן התורה,** וואס ער ווערט פסול לעדות, פארשידענע הלכות... מדאורייתא. יא, מן התורה, איינער וואס איז פסול עבירה מן התורה ווערט פסול מדאורייתא, יא. איז **אם בא להעיד לאשה שמת בעלה אינו נאמן,** אויב ער קומט מעיד זיין לאשה שמת בעלה, איז ער אויך אינו נאמן. אזוי ווי ער ווערט א גוי,

ר' יצחק: וואס איז מיט אים? כמעט אזוי ווי א גוי,

ר' יואל אשר: יא. ניין, אבער די זעלבע זאך אזוי ווי נתכוון להעיד.

ר' יצחק: יא, יא.

ר' יואל אשר: אבער **ואם היה מסיח לפי תומו נאמן, אין זה פחות מן הגוי.**

ר' יצחק: נישט ווייניגער ווי א גוי, ברענגט ער ווערט נישט א גוי, כ'מיין ס'איז דא, זיין קידושין איז קידושין. ס'איז א פסול עדות...

ר' יואל אשר: פסול עדות לענין זה, אבער מ'זאגט נישט אויף אים אז ער גייט נישט גיין זאגן עפעס בדבר העשוי להיגלות.

ר' יצחק: דא אויף דעם העלפט עס נישט.

ר' יואל אשר: פסול בעבירה מן התורה איז ערגער ווי אסור בעדות אלס קורבה אדער אלס זיין א שפחה.

ר' יצחק: ניין, עס מאכט סענס, פסול עדות מן התורה, הגם... יא, דא איז ער א בלאפער. א פסול עדות מן התורה איז איינער וואס איז חשוד אז ער זאגט ליגנט. דאס הייסט, פסול עדות מן התורה מיינט נישט די זעלבע זאך ווי ער טוט אן עבירה מדאורייתא. מ'דארף וויסן, פשט אין הלכות עדות, ס'איז דא מדאורייתא מענטשן וואס מ'טראסט זיי נישט, און ס'איז דא מדרבנן מענטשן וואס מ'טראסט זיי נישט לעדות. אבער דאס האט נישט צו טוהן מיט דעם, דו ברענגסט הלכות שבת, הלכות שבת איז אן אנדער לעוועל, הלכות שבת איז איינער וואס איז מחלל שבת האט א דין ווי א גוי. ס'האט בכלל נישט צו טוהן מיט דעם וואס ער איז נישט נאמן, פאר אנדערע נושאים.

דא רעדט מען אז ס'איז דא א פסול לעדות, א מענטש וואס איז א חשוד לשקר בממון וואטעווער, איז פסול לעדות מן התורה. ס'איז דא איינער וואס גנב'עט נאר דרבנן'דיגע גזילות אדער אפילו ס'איז יא דאורייתא'דיגע גזילות אבער מדאורייתא פסל'ט דאס נישט זיין נאמנות, נאר דרבנן פסל'ט זיין נאמנות, ער האט נאך נאמנות. פארשטייסט פארוואס ס'איז אנדערש, נישט... ווי מ'האט געזאגט, אן עבד, א קרוב, וואטעווער, איז נישט די זעלבע זאך ווי א פסול עדות מן התורה. א פסול עבירה מן התורה מיינט צו זאגן א גאר שטארקער נישט-נאמן,

ר' יואל אשר: בעיסיקלי. ס'איז דא וואס קריגן זיך אויף דעם רמב"ם, דער רי"ף לערנט, האב איך יעצט געזען, אז ס'וועגדט זיך ווועלכער פסול: אויב איז א פסול פון נאמנות, ער איז א שקרן, דעמאלטס גלייבט מען אים נישט. אויב איז ער פסול ווייל ער איז למשל מחלל שבת,

ר' יצחק: דעמאלטס גלייבט מען אים יא.

ר' יואל אשר: אבער קען זיין דער רמב"ם איז מודה, ס'איז נישט... יא, דער רמב"ם זעט אויס ווי זיין חילוק איז א פסול מעבירה מן התורה, אדער פסול מדבריהם. דאס מאכט דער רמב"ם, מ'מאכט דעם חילוק.

ר' יצחק: וועז נישט וואלט ער געמאכט

ר' יואל אשר: דעם חילוק מיניה וביה. **אבל פסול מדבריהם נאמן לעדות אשה,** איינער וואס איז נאר א פסול מדבריהם, מדרבנן, פשט איז אפילו ס'איז נאמנות, ס'קען זיין אז דו ביסט ווייטער געערעכט און דאס זאגט ער ווייטער. אויב ס'איז ווייטער א פראבלעם פון נאמנות, אבער נאר א דרבנן'דיגע פראבלעם פון נאמנות, איז **נאמן לעדות אשה.** ס'קען זיין אויב עס איז פסול, ווען עס אייביג זיין אזוי ווי קרובים און

ר' יצחק: אנדערע וואס זענען פסול.

ר' יואל אשר: רייט. זייער גוט. זאגט דער רמב"ם ווייטער,

הלכה י"ח: עד אחד שהוכחש על ידי עד אחר

דער דין פון הכחשה נאכדעם וואס בית דין האט מתיר געווען

ר' יצחק: וואס טוט זיך אזא זאך? הכחשה. דאס הייסט, אזוי ווי אין די פריער, וואס האט מען געהאט ביי דער נארמאלער קעיס,

ר' יואל אשר: עדים המכחישים זה את זה.

ר' יצחק: עדים בהכחשה, יא, וואס איז דעמאלטס די מעשה? יא?

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם אזוי, סעיף י"ח: **בא עד אחד והעיד שמת בעלה,** אן עד אחד קומט זאגן, יענעמ'ס מאן איז געשטארבן. **והתירוה,** בית דין האט אנגענומען דעם עד אחד, אזוי ווי מ'האט געלערנט אן עד אחד האט נאמנות, מ'האט מתיר געווען **להינשא על פיו. ואחר כך בא אחר,** איז געקומען אן אנדער עד אחד, איין מענטש, **והכחיש את הראשון,** ער האט אפגעווואנדן **ואמר לא מת,** יענער איז פיין. **הרי זו לא תצא מהיתרה,** פון איר היתר, **ותינשא,** זי מעג ווייטער גיין חתונה האבן. אה, **והתירוה,**

ר' יצחק: מ'האט איר מתיר געווען.

ר' יואל אשר: נישט לא תצא מבעלה, **לא תצא מהיתרה.** נישט ונישאת, **והתירוה,** מ'האט איר מתיר געווען. דער היתר בלייבט היתר, און דער עד אחד איז גארנישט ווערט. פארוואס? **שעד אחד בעדות אשה כשני עדים בשאר עדויות.** דער עד אחד וואס מ'האט געזאגט אז אן עד אחד איז א נאמן ווייל דבר העשוי להיגלות, איז א שטארקע נאמנות. ער האט באקומען א כח אזוי ווי שני עדים כשרים, מיט דעם חומר שהחמרת עליה בסופה די גאנצע זאך, די חכמים האבן עס געגעבן א שטארקע נאמנות כשאר עדויות, **ואין דבריו של אחד במקום שנים.** סאו ווען דער צווייטער עד קומט, דער עד אחד קומט קעגן עפעס וואס מ'האט שוין אנגענומען ווי א נאמנות פון צוויי עדים. ס'איז אן אינטערעסאנטע הלכה. יא. איך געדענק אויך אין דער גמרא אזוי קוקט עס... חנן האט נישט ליב ווען מענטשן געדענקען זאכן, אבער אז מען קוקט אויך אן אז היות די פרוי ווייסט, דער חומר שהחמרת עליה בסופה העלפט אויכעט, אז זי אליין פארלאזט זיך נישט סתם אויף יעדן עד אחד.

ר' יצחק: אמת, אבער וואס קומט דאס דא אריין? דאס איז די הלכה. יא.

שמועס: פארוואס דער כח פון עד אחד אלס שני עדים איז נאר להיתר און נישט לאיסור

ר' יצחק: ווייסט, ס'איז אינטערעסאנט, כ'וועל זאגן וויאזוי די לומדות דארפן דא ארבעטן די טעקניקעל זאכן. כאילו, דאס אז אן עד אחד איז נאמן לעדות אשה, דאס איז נאר להיתר, נישט לאיסור. רייט. ס'איז נישט דא אזא זאך אז אן עד לגבי אשה איז עד אחד, ווייל דעמאלטס האט מען געדארפט זאגן אז אויב עד אחד איז דאך דבריו של שנים במקום שנים, דו כאפסט? ניין. דבריו של אחד איז נאר להיתר, נישט לאיסור. ס'העלפט נאר...

ר' יואל אשר: ווייל ס'האט דאך די שטארקע סיבה פון עשוי להיגלות,

ר' יצחק: אבער פארקערט איז נישט דא עשוי להיגלות, ער לעבט נאך און... שפעטער גייט זיך ארויסשטעלן אז ער

ר' יואל אשר: איז געווען א ליגנער,

ר' יצחק: זי... ס'קען זיין אזא... יא,

ר' יואל אשר: ער זאגט ער האט נישט יעצטער,

ר' יצחק: ס'העלפט נישט.

ר' יואל אשר: דער דבר העשוי להיגלות האט דאך צו טוהן מיט דעם, און זי גייט ווערן והולד ממזר.

ר' יצחק: בקיצור, ס'איז ביידע זאכן...

ר' יואל אשר: ניין, איך מיין זאגן פארקערט, מ'זאגט נישט א מענטש גייט זאגן לא מת, נאכדעם גייט ער ווערן א פול וועג דער נעקסטער עד גייט קומען זאגן יא מת.

ר' יצחק: ביידע זאכן, ביידע איז דאך אמת,

ר' יואל אשר: ביידע זאכן. ניין, דער צווייטער עד זארגט זיך נישט, ווייל בסך הכל ער קומט זיין א פרומער. ער זאגט אז ער איז געווען... נאר איך זאג אז דער דבר העשוי להיגלות און דו גייסט זיין דער וואס האט געמאכט ממזרות.

ר' יצחק: טעקניקלי, אויב ס'וואלט געווען דבר העשוי להיגלות... ניין, ס'איז נישט אמת. דבר העשוי להיגלות... מילתא דעבידא לאיגלויי איז א סברא באופן כללי, איך מיין אז ס'איז קלאר אזוי.

ר' יואל אשר: ניין, איך מיין אז דא האט עס צו טוהן מיט דעם גרעסערן דין פון משום חומר שהחמרת עליה בסופה און...

ר' יצחק: ניין, ניין, ס'איז א דין... ניין, ניין,

ר' יואל אשר: ס'איז צוויי זאכן. צוויי זאכן. דאס ווייב אליין פרעגט זיך נאך און זי נעמט אן נאר דעם עד.

ר' יצחק: ס'איז צוויי זאכן, דו דרייסט אריין נאך זאכן, ס'איז אויך אמת. אבער מילתא דעבידא לאיגלויי איז א כלל בפני עצמו, ס'העלפט אפילו אן דעם.

ר' יואל אשר: אויף געוויסע זאכן,

ר' יצחק: יא.

הלכות י"ט–כ"א: הכחשה וועז ביידע עדים קומען צוזאמען, אוז דער חילוק צווישן כשר'ע אוז פסול'ע עדים באו שניהם כאחד

ר' יצחק: ווייטער, וואס איז אויב זיי קומען צוזאמען? אבער דאס העלפט נאר אויב ס'איז געקומען קודם.

ר' יואל אשר: אבער אויב ס'איז קיינמאל נישט געווארן עסטעבלישד להיתר בעיסד אויף אן עד אחד, ווייל גלייך וועז ס'איז געקומען אן עד אחד איז געקומען אן עד אחד איינוועגדן: **"באו שניהם כאחד, זה אומר מת וזה אומר לא מת"**, סאו ס'איז קיינמאל נישט געווען מתיר געווען

ר' יצחק: על פי עד אחד. אדער? אדער **"אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת"**,

ר' יואל אשר: דאס הייסט צוויי נשים, אוז געווענליך וועז א פרוי זאגט,

ר' יצחק: עני עדות אשה. דאס הייסט אזוי ווי אן עד אחד, אן אשה איז דאך די זעלבע הלכה ווי אן עד אחד. אבער דאס האט ער דאך שוין געמיינט, באו שניהם כאחד מיינט ער סיי וועלכער עד אחד. די זעלבע זאך, דאס איז א הצלה, ס'איז נישט קיין חילוק.

ר' יואל אשר: נישט דווקא זיינע ווייבער זאלן דאס טוהן.

ר' יצחק: עני אשה. דאס הייסט אפשר וואס איז צוויי נשים?

ר' יואל אשר: צוויי נשים זענען פונקט אזוי גוט ווי איין עד, ס'איז נישט קיין חילוק.

ר' יצחק: איך מיין דא מיינט אשה אחת. ניין, ניין, ס'מיינט נישט. איין ווייב אוז די אנדערע ווייב, די צרה זאגט. וואס פאלט אייך איין, א צרה איז נישט נאמן עניוועיס. פארשטייט זיך אז דו זאגסט צרה איז אינה נאמנת, ס'העלפט נישט. ניין, ניין,

ר' יואל אשר: ס'מיינט פלעין עד אחד אדער אן אשה.

ר' יצחק: אן אשה איז אויך נישט קיין דין כשר'ע עדות, ס'איז נאר דער ספעשעל דין פון עדות אשה,

ר' יואל אשר: פון עדות מת בעלה. יא? רייט. אוז דעמאלטס וואס?

ר' יצחק: הרי זו? **"הרי זו לא תינשא"**,

ר' יואל אשר: ווייל מ'האט קיינמאל נישט מתיר געווען על פי עד אחד, גלייך וועז ס'איז געקומען אן עד אחד איז

ר' יצחק: געקומען אן אנדער עד אחד מכחיש זיין. ס'איז נישט אזוי ווי פריער וואו מ'האט שוין מתיר געווען על פי עד אחד. ואם נישאת? **"נישאת תצא מפני שהיא ספק"**.

ר' יואל אשר: טאמער אבער דא איז דא יעצט א כלל,

ר' יצחק: נו, פארוואס זאגט מען נישט דאס? ס'איז א ספק, א ספק איז א ספק. וואס איז דער חילוק צווישן דא אוז

ר' יואל אשר: אנשטאט וועז עס וואלט וועז געווען א פאר מינוט צוריק וואלט שוין, איי'ם סארי ביסט אנגעקומען צו שפעט. אביסל אן אינטערעסאנטע זאך. אבער,

ר' יצחק: עקזעקטלי, דאס איז נישט די פאולט די פאר מינוט. ס'איז דא עפעס אן אנדער ריזען אין דעם,

נישאת לעד שהעיד לה

ר' יואל אשר: אבער דא איז דא אבער א יוצא מן הכלל, **"ואם נישאת לעד שהעיד לה"**, אבער אויב די פרוי האט אזוי שטארק געגלייבט דעם עד אחד, אז זי האט חתונה געהאט מיט דעם עד שהעיד לה, **"והיא אומרת"**, אוז די פרוי זאגט: **"בריא לי שמת"**, איך ווייס פאר זיכער אז ער איז געשטארבן, **"הרי זו לא תצא"**, דארף זי נישט ארויסגיין. זי קען גלייבן דעם עד אחד.

ר' יצחק: עס איז ענליך אזוי ווי מיר האבן געלערנט פריער.

ר' יואל אשר: ווייל אין אזא פאל, לייגט זיך דער עד אחד אריין אין א גרויסער סכנה, אז ס'גייט זיין א ולד ממזר אדער ס'גייט זיין תצא, גלייבן אונז אז ער האט געמאכט אסאך מער, ער איז אסאך מער נאמן ווי דער אנדערער עד אחד, ווייל ער האט דעם חומר

שהחמרת עליה בסופה. ס'העלפט עפעס. ער האט סקין אין די געים אזוי ווי מ'זאגט.

הכחשה פון צוויי עדים קעגן איין עד, און דער חילוק צווישן כשרים און פסולים

ר' יצחק: "באו שנים ואמרו",

ר' יואל אשר: דאס וואס ווערט נאר

ר' יצחק: א ספק און אדער אויב נישאת לעד העלפט,

ר' יואל אשר: דאס אז זיין חתונה מיט איר גיבט אים צו נאמנות איז ער יעצט עלעוועיטעד פון זיין סתם אן עד אחד צו אן עד אחד מיט עפעס א נאמנות,

ר' יצחק: איז נאר קעגן אן עד אחד,

ר' יואל אשר: אבער אויב ס'איז קעגן שנים, דעמאלטס **"אף על פי שנישאת תצא"**, ס'העלפט נישט. דאס וואס דו האסט נאכגעפרעגט, ס'איז קעגן צוויי עדים, דעמאלטס איז עס זיכער קעגן א ממש א נאמנות מדאורייתא.

זאגט דער רמב"ם: **"במה דברים אמורים בשהיה האחד שנישאת על פיו כמו השנים שבאו והכחישו אותו"**, דאס אז עד אחד קעגן שנים העלפט נישט איז נאר **"כגון שנישאת על פי איש"**.

ר' יצחק: די הלכה, די במה דברים אמורים מיינט די הלכה אז אויב ס'קומען צוויי עדים און זי דארף ארויסגיין, דאס איז דווקא

ר' יואל אשר: וועז די צוויי עדים זענען אזוי שטארק נאמן, זענען דער זעלבער מין

ר' יצחק: קעטעגארי עדים ווי דער עד אחד.

ר' יואל אשר: "בשהיה האחד שנישאת על פיו כמו השנים שבאו והכחישו אותו כגון שנישאת על פי איש", איין עד אחד, **"ובאו שנים ואמרו לא מת או שנישאת על פי אשה או על פי עצמה ובאו שתי נשים"**, דעמאלטס איז גענוג אפילו **"שתי נשים או שני פסולים של דבריהם ואמרו לא מת"**, ווייל בעצם אן אשה על עצמה איז דאך בעצם פסול. אבער די זעלבע זאך, על פי אשה איז דאך בעצם פסול, ס'איז נאר געקומען מיט עפעס א זייטיגע,

ר' יצחק: צוויי נשים זענען פארט אויך בעצם פסול,

ר' יואל אשר: אבער שתי נשים איז מער ווי איינס, אזוי ווי דו זאגסט, זייער גוט. דעמאלטס איז גענוג אפילו צוויי עדים זענען צוויי פסול'ע.

"אבל עד כשר אומר מת", אויב איין עד אחד וואס איז כשר זאגט מת, און דער עד אחד וואס קומט אקעגן אים, איז א פסול'ער עד אחד, אדער אפילו מערערע פסול'ע עדים, **"ונשים רבות או פסולים אומרין לא מת"** אהה. **"הרי זה כמחצה למחצה"**. וועלן נישט די צוויי עדים שטערקער ווי דער עד אחד, ס'ווערט אויך נישט דער עד אחד שטערקער. וואס ווערט עס כמחצה למחצה? ס'ווערט א ספק.

ר' יצחק: דער פריערדיגער דין אז בספק קען זי חתונה האבן מיט איינעם פון די עדים.

ר' יואל אשר: "ואם נישאת לאחד מעדיה", מיט דעם ווייזט דער עד אז זי גלייבט זייער שטארק, מעג זי חתונה האבן מיט אים, **"והיא אומרת ודאי מת"**, ווערי גוד, זי האט דאך אויך געזאגט בתורת ברי, רייט, איז **"הרי זו לא תצא"**. ווערי גוד. סאו מען האט דא דריי לעוועלס: אינגאנצן נאמן, נאמן לויט פאר דעם איין עד, און יא. לא תצא. לא תצא איז עפעס אן אינטערעסאנטע זאך,

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: יא. ס'איז אויך נישט געשטאנען לא תצא און ואם נישאת. איז אה ניין, לא תצא איז בדיעבד. רייט, יא.

איין עד כשר קעגן א פרוי

ר' יואל אשר: "אשה", וואס טוט זיך אזא זאך? **"אשה אומרת מת"**,

ר' יצחק: אדער זי אליינס. אדער זי אליין, די פרוי זאגט מת, **"בעלי מת, ואחר כך בא עד**

ר' יואל אשר: כשר ואמר לא מת". איז אויך די זעלבע זאך, **"הרי לא תינשא"**, ווייל איין עד כשר איז שטערקער ווי איין עד פסול. אה,

ר' יצחק: דער חידוש איז... פריער האבן מיר עד אחד קעגן עד אחד, אבער דאס מאל איז עס אן עד כשר אקעגן עד פסול, איז יא שטערקער. אה, אה, דאס איז דער חידוש.

ר' יואל אשר: און הגם זי האט דאך די שטארקייט פון זי ווייסט,

ר' יצחק: ניין, סאו די הלכה איז אזוי. ס'הייסט, פריער האבן מיר געלערנט אז אויב איין עד קומט און נאכדעם קומט נאך אן עד, דעמאלטס דער ערשטער עד איז יוצא געווען. אויב איין עד קומט, און צוויי עדים קומען, די צוויי עדים זענען געקומען. אויב זיי ביידע קומען די זעלבע צייט, ווערט א ספק. דעמאלטס האט זי די אפשען פון גיין מיט איינעם פון די עדים. טאמער ס'איז וואס? דער צווייטער עד איז א כשר'ער עד, דעמאלטס איז ער מער נאמן, אפילו ביידע זענען נאר איין עדים, איז ער מער נאמן. און וואס טוט דאס אויף? נאך עפעס א מצב ביניהם, אז לכתחילה קען זי נישט, אבער וועז מ'ליינט... ניין, ניין, ניין, ס'איז אינגאנצן. סארי. דעמאלטס העלפט עס.

ר' יואל אשר: פארוואס איז איין עד כשר בעסער ווי איין עד פסול? איין עד כשר איז בעסער ווי איין עד פסול,

ר' יצחק: אזוי ווי דו זאגסט. אבער אזוי ווייט אז ס'איז תצא.

ר' יואל אשר: תצא? אפשר מדרבנן? אפשר ס'איז נישט, זאגט נישט הולד ממזר זעט אויס.

ר' יצחק: אנדערע מאל תצא מיינט הולד ממזר אויך, ווער ווייסט.

ר' יואל אשר: און ס'איז תצא?

ר' יצחק: יא. יא, אזוי זאגט דער רמב"ם, ס'איז דא עפעס טאקע וואס זענען חולק אויף דעם אפשר. זייער גוט, נישט יעדער איינער איז מסכים מיט דער הלכה. אקעי. ווייטער. כ"ב.

הלכה כ"ב: הולכין אחר הרוב ביי פסול'ע עדים און דער כלל פון "שנים כמאה"

ר' יואל אשר: שוין, זאגט דער רמב"ם אזוי: **"אשה אומרת לא מת"**, אן אשה זאגט לא מת, **"ושתי נשים אומרות מת הרי זו תינשא"**, שתי נשים איז ווערט מער ווי איין אשה.

ר' יצחק: אינטערעסאנט. דא האסטו דאס ערשטע

ר' יואל אשר: מאל געטראפן אז צוויי פסולים זענען צוזאמען איקוועלס מער, יא. **"וכן אם אמרו עשר נשים לא מת"**

ר' יצחק: וואס טוט זיך

ר' יואל אשר: וועז אסאך פרויען האבן מיינונגען, צען פרויען זאגן לא מת, **"ואחת עשרה אומרות מת"**, וואס טוט מען דעמאלטס? זאגט מען נישט אז ס'ווערט אזוי ווי צוויי מחנות וואס זענען שוה בשוה, נאר מ'גייט נאך דעם רוב. די עלף איז שטערקער ווי די צען. **"הרי זו תינשא שאין אומרין שנים כמאה"**, און זיי זענען שוין אזוי ווי צוויי גרופעס וואס מ'ציילט נישט, ביי עדים כשרים איז צוויי כמאה, זייער אינטערעסאנט. עקזעקטלי, נישטא אזא זאך **"אבל בפסולין הולכין אחר הרוב בין להקל בין להחמיר"**.

זעט אויס אז ביי עדים כשרים אז בעצם סברא איז אז מ'גייט נאך רוב. רוב זענען שטערקער ווי מיעוט. אבער עדים כשרים האבן עפעס א תוקף פון עדים כשרים,

ר' יצחק: דאס איז דער כלל, ס'איז נישטא אזא זאך אז דריי עדים זענען בעסער ווי צוויי עדים, אלעמאל דאס זעלבע, יא. תרי דאס הייסט תרי כמאה. יא, אזוי ווי דו זאגסט, קען זיין דאס איז די סברא. מ'קען זאגן אנדערש, כ'ווייס נישט. וויאזוי קען מען זאגן אנדערש? פיגור א דיפערענט טיים. יא.

הלכה כ"ג: הכחשה פון צוויי כשר'ע עדים קעגן צוויי כשר'ע עדים

ר' יואל אשר: שוין. **"שני עדים אומרין מת"**, וואס לייגט

ר' יצחק: ער דא געהעריגע צוויי עדים מיט הכחשה?

ר' יואל אשר: **"ושנים אומרין לא מת"**, צוויי קעגן צוויי. איז ווייטער **"הרי זו לא תינשא ואם נישאת תצא מפני שהיא ספק"**, ווייל ס'איז א ספק השקול. די צוויי עדים האבן נישט מתיר געווען.

ר' יצחק: דאס איז פשוט, רייט? אבער מפני שהיא ספק,

ר' יואל אשר: פארבלייבט איר א חזקת אשת איש, בעיסיקלי.

ר' יצחק: וואטעווער, ס'איז א ספק. ס'איז דאך דא עדים. שטייט נישט דא גארנישט קעגן חזקת אשת איש די גאנצע זאך. די גאנצע שאלה הייבט זיך אן,

ר' יואל אשר: וועז ס'איז נישטא קיין חזקת אשת

ר' יצחק: איש הייבט זיך נישט אן די שאלה,

ר' יואל אשר: דעמאלטס דארף מען דאך א ראיה, פארקערט דארף מען דאך א ראיה אז זי האט חתונה געהאט. אלע הלכות פון מת מ'רעדט פון א פרוי וואס הייבט אן פון אשת איש. וועז ס'איז נישטא קיין חזקת אשת

ר' יצחק: איש דארף מען נישט האבן די אלע זאכן.

שמועס: וואס מיינט "והיא אומרת בריא לי שמת"?

ר' יצחק: "ואם נישאת לאחד מעדיה והיא אומרת בריא לי שמת הרי זו לא תצא", אויך אין דעם פאל. אויך אלץ, יעדעס מאל וואס ס'איז דא א ספק העלפט אן עד. די בריא לי שמת וועגט איבער וואו, מ'וז ביידע, ביידע זייטן מוזן זיין בריא, יא?

ר' יואל אשר: ביידע, דער עד, דער עד, פשיטא דער עד,

ר' יצחק: ניין, דער מאן און דאס ווייב. ניין, איך זאג אבער, זי דארף חתונה האבן מיט דעם עד, זי קען נאר חתונה האבן מיט איינעם וואס אויך דאס וואס

ר' יואל אשר: זי זאגט בריא לי, נישט איך פארלאז זיך אויף אים, זי דארף אויך ברענגען איר נאמנות,

ר' יצחק: ניין! ווער דיד יו געט דעט פראם? זי פארלאזט זיך יא אויף אים אבער ער דארף זיין דער וואס זי האט חתונה.

ר' יואל אשר: ניין, בריא לי שמת מיינט אז זי פרעגט זיך נאך, זי האט זיך אירע סברות

ר' יצחק: פארוואס זי גלייבט אזוי,

ר' יואל אשר: וויטש מינס עקסטרע פון דעם עד. מן הסתם יא,

ר' יצחק: אבער כ'דענק נישט אז ס'שטייט אין דעם רמב"ם דאס, דער רמב"ם האט א גאנצע צייט צוגעלייגט "והיא אומרת" און

ר' יואל אשר: זי טראכט אז ער איז אן אמת'דיגער, דאס איז דער חילוק, וועז זי זאגט משום מה בריא לי, זי האט חתונה געהאט מיט אים ווייל זי גלייבט אים, דאס איז דער חילוק, אדער זי קען זאגן כ'ווייס נישט וואס ער זאגט. און זי האט דאך דעם חומר שהחמרת עליה בסופה,

ר' יצחק: יא, יא, איך פארשטיי, האב איך געזאגט נאר ס'גייט

ר' יואל אשר: צוריק אז א פרוי האט א געוויסע נאמנות אויף זיך,

ר' יצחק: אלע היתרים העלפן נאר אויב סיי דער מאן און סיי דאס ווייב זענען זיכער, אז ער איז אליינס דער עד, זי קען נישט זאגן...

ר' יואל אשר: אבער כ'זאג בריא לי ווייס איך נישט אויב בריא לי מיינט ווייל דו זאגסט, ווייל בריא לי, וואס איז בריא לי?

ר' יצחק: האוועווער, דאס איזנט מעטער וואס עס קען זיין אז ס'שטייט נישט אז זי דארף ברענגען נאך ראיות.

ר' יואל אשר: ניין, ס'שטייט נישט ברענגען ראיות, אבער מ'גלייבט אז זי האט נאר חתונה וועז זי פארלאזט זיך נישט, זי ווייסט דעם חומר שהחמרת עליה בסופה.

הלכה כ"ד: עדות פון איין ווייב פאר איר צרה

ר' יואל אשר: שוין, כ"ד, זאגט דער רמב"ם ווייטער,

ר' יצחק: פריער האבן מיר געלערנט אז א פרוי קען זאגן אליינס מת בעלי אבער א צרה קען נישט זאגן, וואס טוט זיך צוויי פרויען,

ר' יואל אשר: צוויי פרויען פונעם זעלבן מאן, האבן אונז געלערנט אז א צרה קען נישט זאגן דיין מאן איז געשטארבן. **"מי שיש לו שתי נשים ובאה אחת מהן ואמרה מת בעלי"**, איינע פון די צוויי פרויען קומט זאגן מת בעלי, איז **"הרי זו תינשא על פי עצמה"**, א פרוי האט א נאמנות צו זאגן מת בעלי אזוי ווי אונז האבן שוין געלערנט **"כמו שהודענו"**, אונז האבן שוין געלערנט די הלכה, דעם חידוש פון די חכמים אז אן אשה האט א נאמנות אויף זיך, אבער **"וצרתה אסורה"**, די צרה גייט נישט טארן חתונה האבן, וואס האבן אונז אויך געלערנט.

חלק א': איין צרה זאגט "מת בעלי"

ר' יצחק: צוויי פרויען,

ר' יואל אשר: צוויי פרויען פונעם זעלבן מאן, האבן מיר געלערנט אז א צרה קען נישט זאגן "דיין מאן איז געשטארבן". **"מי שיש לו שתי נשים"** – אויף זיך אליין קען מען אבער יא זאגן.

ר' יצחק: "ובאה אחת מהן ואמרה מת בעלי" –

ר' יואל אשר: איינע פון די צוויי פרויען קומט זאגן "מת בעלי", איז **"הרי זו תינשא על פי עצמה"** – א פרוי האט א נאמנות צו זאגן "מת בעלי" אזוי ווי מיר האבן שוין געלערנט; **"כמו שהודענו"** – אזוי ווי מיר האבן געלערנט די הלכה, דער חידוש פון די חכמים אז אן אשה האט א נאמנות אויף זיך.

אבער **"וצרתה אסורה"** – די צרה גייט נישט קענען חתונה האבן, ווייל מיר האבן אויכעט געלערנט די זעלבע זאך, **"שאין צרה מעידה לחברתה"** – אז די צרה איז פון די נשים וואס האבן א חזקת שונאות זו את זו, מען קען נישט מעיד זיין פאר דער חברתה.

זאגט דער רמב"ם: **"ואפילו נישאת זו תחילה"** – אפילו אויב די ערשטע האט שוין חתונה געהאט, **"אין אומרין אילו לא מת בעלה לא היתה אוסרת עצמה עליו"** – מען זאגט אויכעט נישט, פאר דער צווייטער פרוי זאגט מען נישט: "דו מעגסט אויכעט; ווייל זי מעג, מעגסטו אויכעט, ווייל דאס ווייזט אז זי טוט עס באמת, ווייל זי האט דאך אליין חתונה געהאט". די חזקה פון שונאות זו את זו גייט אזוי ווייט אז לגבי איר קען מען זאגן אז אפשר טוט זי עס דווקא פאר איר שנאה: **"שמא משנאתה בצרתה רוצה היא שיאסרו שתיהן עליו"** – אפשר איז זי גרייט אפילו זיך אליין קאליע צו מאכן, אבי די אנדערע צרה זאל –

ר' יצחק: זיין תצא מזה ומזה.

די חזקה פון שנאה קעגן "אין אדם מקלקל עצמו" ("תמות נפשי עם פלשתים")

ר' יואל אשר: הער נאר, דאס איז דאס צווייטע מאל וואס מיר זעען די הלכה פון "תמות נפשי עם פלשתים". מיר זאגן נישט אז א מענטש גייט זיך אליין נישט קאליע מאכן; פאר שנאה טוט א מענטש זיך יא קאליע מאכן.

ר' יצחק: וואו האסטו עס געטראפן דאס ערשטע מאל? וואו זעען מיר עס פריער?

ר' יואל אשר: מיר האבן עס געהאט אין הלכות, דאס פאריגע מאל וואס מיר האבן שוין געלערנט איינמאל די נשים וואס שונאות זו את זו לגבי גירושין.

ר' יצחק: יא? דא יא,

ר' יואל אשר: ניין, ניין, מיר האבן עס שוין געהאט אין הלכות.

ר' יצחק: יא, אבער דארט איז אלעמאל געווען –

ר' יואל אשר: אבער דארט איז אויך געשטאנען די זאך אז זי איז גרייט פאר "תמות נפשי עם פלשתים". וואו האבן מיר דאס געהאט?

ר' יצחק: אפשר האסטו געמיינט –

ר' יואל אשר: ניין, איך האב נישט געמיינט. דאס איז אין רמב"ם זיכער נישט געשטאנען בפירוש.

ר' יצחק: עס איז נישט געשטאנען בפירוש, אבער עס איז געשטאנען די זאך אז אפילו ווען זי איז שוין אליין געגאנגען. און בכלל זאגט ער, וואו איז געשטאנען דאס ערשטע מאל די חמש נשים שונאות זו את זו? עס איז געשטאנען ביי דער זעלבער זאך –

ר' יואל אשר: ביי וויאזוי הייסט עס? ביי אז זיי זענען נישט נאמן צו זאגן "בפני נכתב". דארט איז געשטאנען אז די נשים שאין נאמנות לומר מת בעלה, אין פרק ט' –

ר' יצחק: זענען נישט נאמנות לומר, יא. איך ווייס נישט, ניין, אין פרק ז' מיין איך איז דאס געווען. פרק ז', יא. "אלו הנשים", יא. ס'איז נישט פלעין געשטאנען, ס'איז נישט געשטאנען בפירוש. פרק ז', וואו? די "יבמתה אפילו היתה אחותה", אפשר איז דאס די זאך. דער רמב"ם זאגט "אפילו היתה אחותה", האט ער געזאגט אזא זאך, אפשר אזא זאך. אדער "אפילו היתה צרה", פארשטייסטו? דער רמב"ם האט דארט געזאגט אזא זאך אין דער ליסט, דארט האט ער צוגעלייגט עפעס אזעלכע, וויאזוי הייסט עס? חמותה, אבער ס'איז עפעס אזעלכע חידושים אויף דעם. ער האט געזאגט "יבמתה אפילו היתה אחותה" למשל. ניין, אבער ס'איז נישט געשטאנען דארט קלאר דאס. די ריבויים וואס דער רמב"ם האט צוגעלייגט, קען זיין אז אין איינעם פון זיי האלט מען דאס. ס'איז אבער נישט געשטאנען בפירוש.

ר' יואל אשר: אקעי.

ר' יצחק: מיר זענען יעצט אין פרק י"ב,

ר' יואל אשר: סארי.

ר' יצחק: אקעי, יא. יא, יא, זייער גוט.

ר' יואל אשר: "ואפילו נישאת זו תחילה", אקעי, זי איז גרייט זיך אויך קאליע צו מאכן פאר דעם. חזקה – בעסער געזאגט, ווי ער האט געזאגט: די חזקת שנאה איז שטערקער ווי די חזקה "אין אדם מקלקל עצמו". ס'איז דא צוויי חזקות, אבער "שנאה מקלקלת את השורה", יא. זי איז גרייט זיך מקלקל צו מאכן, אבי יענעם מקלקל צו מאכן. א גרויסע זאך.

ר' יצחק: עד היכן למדנו כוחה של שנאה. על פי רוב וועז מענטשן שלאגן –

ר' יואל אשר: זיך מיט אנדערע מענטשן, איינמאל –

ר' יצחק: איז –

ר' יואל אשר: דא שנאה, געשעט דאס.

ר' יצחק: יא. ברענט א פייער, ס'איז נישט קיין גרויסער חידוש. ס'הייסט, ס'שטעלט זיך דא ארויס, רוב מאל וועז א מענטש פייט מיט אן אנדערן פאלט ער אויך. נישט אלעמאל, אבער רוב מאל. יא.

ר' יואל אשר: ווי האט יענער חכם טשייניז געזאגט: וועז דו גייסט ארויס אין מלחמה, גראב צוויי קברים. אקעי, יא.

חלק ב': די צרה איז איר מכחיש, אדער זאגט "נהרג"

ר' יואל אשר: "זאת אומרת מת בעלה וצרתה מכחשת אותה ואומרת לה לא מת" – איז וואס? זי זאגט "מת בעלה", אוז די צרה וואס איז נישט נאמן אויף איר איז מכחיש, זי זאגט "לא מת".

ר' יצחק: מעג זי ווייטער חתונה האבן. אה, די זעלבע מעשה פון די צוויי, אזוי –

ר' יואל אשר: ווי זי איז אינה נאמנת לענין –

ר' יצחק: יא, די זעלבע מעשה. ס'הייסט אז זי איין זאגט "מת בעלי", דאס מיינט עס צו זאגן, רייט? יא. ס'שטייט "מת בעלה", אבער ס'מיינט צו זאגן "מת בעלי", רייט? זי איין זאגט, ווייל זי האט דאך איר אייגענעם נאמנות.

ר' יואל אשר: יא, "מת בעלה" אויף זיך איין, יא. **"וצרתה מכחשת אותה ואומרת לה לא מת הרי זו תינשא"** – די צרה מאכט איר אויך גארנישט קאליע; **"כשם שאינה מעידה לה להתירה כך לא תעיד לה לאסרה"** – זי הייסט נישט אזוי ווי אן עד אחד וואס קומט אקעגן איר. זי האט נישט קיין נאמנות.

ר' יצחק: [[#2]] דא איז דאך נאך מער פשוט, ווייל זי וויל דאך טאקע – מיט דעם מאכט זי איר קאליע אז זי קען נישט חתונה האבן.

ר' יואל אשר: און זי מאכט זיך איין אויך קאליע יעצט, מיט'ן זיך אסר'ן אויף אייביג.

ר' יצחק: אויך די זעלבע זאך. אקעי.

"מת" קעגן "נהרג" – דער חילוק צווישן צרות און עדים (ירושלמי)

ר' יואל אשר: [[#3]] **"זו אומרת מת"** – זי פארציילט א געוויסע מעשה אז ער איז געשטארבן אזוי און אזוי. **"וצרתה אומרת נהרג"** – נישט די מעשה אזוי ווי דו זאגסט, ער איז געהרג'עט געווארן אין א מלחמה, אן אנדער מין מעשה. די מעשיות דאנט עד אפ. אבער **"הואיל ושתיהן אומרות שאינו קיים"** – ביידע זאגן די זעלבע זאך, אז ער לעבט נישט.

ר' יצחק: למסקנא איז "אינו קיים", ס'איז אינטערעסאנט.

ר' יואל אשר: מ'זאגט נישט אז למעשה די צוויי מעשיות דעי דאנט עד אפ.

ר' יצחק: סאו, ביידע קענען חתונה האבן. פארוואס? ווייל יעדע איינע איז מעיד אויף זיך אליין. יא? ס'איז נישט פאר יענער. יעדע איינע, זענען ביידע מודה, ראיט. סך הכל, צד השוה שביניהן איז אז ער איז נישט דא – לא קיים, אינו קיים, ער איז נישט דא.

ר' יואל אשר: וויאזוי זענען זיי געגאנגען? מ'קוקט עס נישט אן ווי מכחיש זה את זה. יא, ווייל מ'דארף נישט גיין אונטער דעם ווארט "מת" און "נהרג". [[#4]] פארוואס? ביי דער גירסא איז קלאר אז איינער איז מכחיש דעם אנדערן. יא, קען זיין אז "מת" און "נהרג" איז נישט קלאר, מ'דארף נישט אריינגראבן אונטער דעם ווארט. ער ברענגט אז ס'איז א –

ר' יצחק: אז ס'איז א גמרא ירושלמי, און דער ירושלמי זאגט אז דאס איז א דין פאר צרות, נישט פאר עדים. זייער גוט. דאס הייסט, וועז ס'איז צוויי עדים, אוודאי איז דאס א הכחשה, האסטו נישט קיין צוויי עדים. דאס הייסט, ביי דה וועי, דא דארף מען נאר... יא, דא זאגט ער אז אויב זיי זענען באו בבת אחת. ס'הייסט, אויב צוויי עדים – אן עד אחד איז דאך נאמן, יעדער עד אחד אליין וואלט דאך געווען נאמן, ס'איז נישט קיין פראבלעם. אבער אויב זיי קומען ביידע צוזאמען, האבן מיר דאך געלערנט אז צוויי עדים וואס זענען מכחיש זה את זה און זיי קומען צוזאמען, זענען זיי נישט נאמן, ווייל ס'איז דא א הכחשה.

אויב ס'וואלט געווען צוויי עדים וואס איינער זאגט "מת" און איינער "נהרג", און זיי קומען צוזאמען, איז א צרה, ווייל מיר האבן נישט דא קיין איין ראיה אז ער איז טויט, מיר האבן צוויי עדים וואס זענען זיך מכחיש. אבער ביי נשים שטערט דאס נישט. פארוואס ביי צוויי נשים, ביי צוויי צרות, שטערט דאס נישט? צוליב דער זעלבער הלכה וואס דער רמב"ם זאגט קלאר אז א צרה דאזנט קאונט. ראיט. ער זאגט: **"ולא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום"**. די דברי הצרה דאזנט קאונט, נישט להתיר און נישט לאסור. ממילא, יעדע איינע איז באגלייבט, ווייל יעדע אשה שאמרה מת בעלי אדער נהרג בעלי, איז נאמן פאר זיך. איי, דיין צרה זאגט א מעשה וואס שטימט נישט? קומט נישט דא אריין בכלל.

אפהאנדלונג: די קשיא פונעם רשב"א אויף "נישאת לאחד מעדיה" (הלכות י"א, י"ד)

ר' יואל אשר: [[#5]] זייער גוט. איך זע דער רשב"א פרעגט א שטארקע קשיא. מיר לערנען דא אז אויב זי האט חתונה מיט איר עד, מעג זי בלייבן. מיר האבן פריער געלערנט אז די עדים טארן נישט חתונה האבן מיט דער פרוי, ווייל דאס גייט אוועקנעמען זייער נאמנות בכלל.

ר' יצחק: נו.

ר' יואל אשר: ממילא מוז זיין אז מ'רעדט אז ס'איז געווען מער ווי צוויי עדים, נאר דעמאלטס וועט דער עד זיין נאמן.

ר' יצחק: ס'איז טאקע א שווערע –

ר' יואל אשר: א שווערער קמט וואס מ'דארף מאכן.

ר' יצחק: מ'האט דאך געלערנט אז ס'רעדט זיך פון אן עד אחד בהכחשה, איך פארשטיי נישט. וואו האבן מיר געלערנט אז "נישאת לאחד מעדיה"?

ר' יואל אשר: יא, אפילו ביי אן עד אחד בהכחשה, רייט?

ר' יצחק: איך כאפ נישט, אן עד כשר אומר מת – ער איז דער איינציגסטער וואס האט אזוי געזאגט, למשל אין הלכה י"ד און הלכה י"א.

ר' יואל אשר: "הרי זו לא תצא", רייט.

ר' יצחק: וויאזוי קען דאס זיין? מיר האבן געלערנט יענע הלכה ביי "בפני נכתב", האסטו עס אויך געלערנט ביי "מת בעלי"? ביי "בפני נכתב" איז דאס יא אזוי געשטאנען: "לא ישא את אשתו". קען זיין אז דאס מיינט אז ס'איז אויפגעהאנגען אויף יענער הלכה טאקע? אפשר איז עס אויפגעהאנגען אויף יענער הלכה, ס'קען נישט זיין?

ר' יואל אשר: ער זאגט דאך אז – איך פארשטיי די קשיא: איינער וואס זאגט "מת" גייט נישט חתונה האבן.

ר' יצחק: ווייל מ'איז חושד אז וועגן דעם זאגט ער. אבער אפשר טאקע איז עס אויפגעהאנגען אויף יענער הלכה. אפשר די אלע הלכות רעדן אז ס'איז אויפגעהאנגען אויף יענער הלכה. ס'שטייט נישט אז מ'טיילט זיי צוליב יענעם, יא? יענע הלכה איז אפשר נישט געגוג צו זאגן אז ער דארף ארויסגיין, אז זי דארף ארויסגיין. ס'איז טאקע א גוטע קשיא, וויאזוי קען עס זיין? ס'איז טאקע ווירד.

אקעי, עד כאן המעשה. ווארט, מיר טראכטן: וואס איז לכאורה די סברא פארוואס "זו אומרת מת וזו אומרת נהרג", פארוואס זאגט די צווייטע צרה "נהרג"? ווייל זי מיינט אז מיט דעם וועט זי אפטוהן פאר דער ערשטער.

דער תירוץ פונעם מגיד משנה און דער מקור אין פרק י'

ר' יואל אשר: [[#6]] ניין, דער מגיד משנה זאגט אז דער רמב"ם האט נאר געזאגט אז לכתחילה זאל מען נישט חתונה האבן, נישט אלס אן ענין פון נאמנות. דאס אז מ'טאר נישט חתונה האבן, אז די –

ר' יצחק: עדים טארן נישט –

ר' יואל אשר: חתונה האבן מיט איר, איז נאר א לכתחילה.

ר' יצחק: און מיר האבן יא געזען עפעס ענליך.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט געווען אן ענין פון נאמנות.

ר' יצחק: יא, איך פארשטיי, מיר האבן געזען נאך –

ר' יואל אשר: אזוי ענליך ביי די –

ר' יצחק: אבער ביי "בפני נכתב" האבן מיר געזען בפירוש אזוי, ניין? אז אויב זיי האבן עובר געווען –

ר' יואל אשר: רייט, רייט, רייט, "לא תצא" וכדומה.

ר' יצחק: ניין, לגבי וואו נאך? מ'האט געזען אז ס'איז דא פארשידענע אזעלכע הלכות וואס מיר האבן געלערנט. וואו איז דאס געווען, געדענקסט? וואו האט דער רמב"ם געברענגט יענע הלכה?

ר' יואל אשר: איך מיין ביי עדים, ביי "בפני נכתב", רייט? אין פרק ז' –

ר' יצחק: ח' אזוי. מיר האבן געלערנט א גאנצע ליסט פון מענטשן וואס טארן נישט חתונה האבן, רייט? אז דער וואס האט מתיר געווען דעם נדר און אזעלכע זאכן, יא?

ר' יואל אשר: אה, געראטן, געראטן.

ר' יצחק: יא. נישט אין פרק ח', אפשר שפעטער, נישט אין פרק ז', איך געדענק נישט. איך דארף קוקן דא. וויאזוי איז עס געשטאנען? וואס שטייט דארט אין פרק י', דו זעסט? אין פרק י' איז געשטאנען: **"המביא גט... והמעיד באשה להשיאה... הרי אלו לא ישאו... ואם נשאו לא יוציאו"**. אה, ס'שטייט בפירוש: **"וכולם אם נשאו לא יוציאו"**. סאו דאס שטימט זייער גוט.

ר' יואל אשר: די צוויי סוגיות שטימען זייער גוט.

ר' יצחק: יא, וואס איז די קשיא?

ר' יואל אשר: אפשר האט דער רשב"א א גירסא אז בדיעבד אויך נישט. יא, דאס שטימט זייער גוט.

ר' יצחק: אקעי.

ר' יואל אשר: עד כאן פרק י"ב.